

EMLÉKIRATOK

ERINNERUNGSSCHRIFTEN

1956 – ÖTVEN ÉV TÁVLATÁBÓL
1956 – AUS DER DISTANZ VON 50 JAHREN

Az írásokat összegyűjtötte/Die Texte gesammelt von
Ugri Mihály

Lektorálta/Lektorinnen
Fazakas Tamásné
Lanzmaier-Ugri Katalin
Mag. Primus Tünde
Mag. Ronacher-Nyitrai Gabi
Mag. Veit Zita

Szerkesztette/Redaktion
Mag. Petritz Judit

Borítókép/Umschlagsbild
Gráci Magyar Diákok/Ungarische Studenten aus Graz
Andau 1958

Kiadja/Herausgegeben von
Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubja/Club Ungarischer Studenten und Akademiker

Graz 2007

ELŐSZÓ

Ezen broszúra létrejöttét az 56-os forradalom és a gráci Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubja alapításának 50-éves évfordulója váltotta ki. Ebben egyrészt hálánkat akartuk az osztrák népnek kinyilvánítani a nehéz időkben kapott nagylelkű segítségért, másrészt pedig szeretnénk a feledéstől megmenteni a forradalom és a rákövetkező évek szemtanúinak az élményeit, homályosodó emlékeit.

Felhívásunk eredménye képpen kortársainktól a világ több tájáról érkeztek ehhez a témakörhöz illő írások magyar vagy német nyelven. Így keletkezett ez a tarka mezei virágcsokorhoz hasonlítható gyűjtemény. Ha a néha mély érzelmeket fakasztó vegyes emlékek, a humoros, vagy ironikus szemléletek a későbbi korosztályú olvasókra és osztrák barátainkra is hatni tudnak, akkor célunkon túlmenő sikert arattunk.

Köszönet jár ezért kiemeltképpen a szerzőknek! Hálával tartozunk mindazoknak, akik támogatásukkal az „Emlékiratok” kiadásának anyagi előfeltételeit megteremtették. Megemlítendő a privát adományok és a Szövetségi Kancellária támogatása. Elismerést érdemel a szerkesztőség és egyéb munkatársainknak az időhiány miatt erőfeszítő fáradozása is.

*OSR Prof. Mag. Páll Sándor
a MEÖK elnöke*

VORWORT

Der Anlass für die Entstehung dieser Broschüre war der 50. Jahrestag der ungarischen Revolution im Jahre 1956 und auch der Gründung des „Club ungarischer Studenten und Akademiker in Graz“. Einerseits wollten wir darin unsere Dankbarkeit der österreichischen Bevölkerung für die in diesen schweren Zeiten erhaltene großherzige Hilfe ausdrücken, andererseits möchten wir die Erlebnisse und die verblassenden Erinnerungen der Zeitzeugen der Revolution und der darauf folgenden Jahre vor der Vergessenheit bewahren.

Als Ergebnis unseres Aufrufes langten von den Zeitgenossen aus mehreren Weltgegenden Beiträge zu diesem Thema in ungarischer oder deutscher Sprache ein. So entstand diese, einem Strauß bunter Wiesenblumen gleichende Sammlung. Wenn die oft tiefe Gefühle weckenden vielfältigen Erinnerungen oder die humorvollen, oft ironischen Betrachtungen die Leser der jüngeren Generation und auch unsere österreichischen Freunde beeindrucken können, dann haben wir das zuvor abgesteckte Ziel übertroffen.

Ein besonderer Dank gebührt deshalb den Autoren! Dankbarkeit zollen wir auch jenen, die mit ihrer materiellen Unterstützung – private Spenden und die Subvention durch das Bundeskanzleramt – erst die Voraussetzungen für die Herausgabe dieser „Erinnerungsschriften“ schufen. Anerkennung verdient auch die, wegen Zeitnot recht anstrengende Mühe der Redaktion und anderer Mitarbeiter.

*OSR Prof. Mag. Alexander Pall
Obmann des Club ungarischer Studenten und Akademiker*

BEVEZETŐ / EINLEITUNG

EMLÉKEZÉSEK ÉS ELBESZÉLÉSEK / ERINNERUNGEN UND ERZÄHLUNGEN

A boglya mögül kis barna ló és öreg, nyikorgó szekér bújт elő. Szürke kabátos, kalapos ember ült a bakon. Egyenesen felénk tartott. Úgy nézett ki, mint egy osztrák paraszt túlméretezett városi ruhában. Integgett, mintha rég nem látott barátokkal találkozna. [...]

Pokrócokat mutatott, és invitált, hogy üljünk föl a szekérre. Mondtam neki magyarul, hogy a húgom beteg. A szívemre tettem a kezem, úgy próbáltam értésére adni, hogy Krisztinának baj van a szívével.

– Ah – mondta. – *Krank, ja?*

Óvatosan leemelte Krisztinát a nyakamból, és beültette a szekérbe, majd vastag takarót kanyarított a vállára.

Előkotortam a pénzemet, összes vagyonomat, a húsz amerikai dollárt. Odanyújtottam a megmentőknek. De ő csak rázta a fejét. Szó sem lehet róla, tiltakozott tört magyarsággal.

– Vendég vagytok. Ausztria. Segítünk. *Ja?* Hogy kell mondani, osztrák nép kezet nyújt magyar szomszédunknak? *Willkommen*. Elviszlek az első városba, *ja?* Harminc *minuten*. Nincs messze. Ott van vöröskeresztes busz és orvos. Gyertek a szekérre. Most a hölgy következik. – Fölsegítette nénikémet a szekérre.

– *Danke schön* – hálálkodott nénikém. Valószínűleg ennyire futotta német nyelvtudásából.

– *Bitte schön* – felelte mosolyogva a férfi.

(Hargitai Péter: *A forradalom lánya*, 2006)

Hargitai Péter „A forradalom lánya” című regényének tartalma és az 1956-os forradalmi események közötti összefüggés nem a véletlen műve. Hogy a határ nyugati oldalán segédkező férfi ilyen jól beszélt magyarul, az viszont igazán regénybe illő. Az osztrákok segítőkészségéről azonban a valóságban is számtalan történet hallható azoktól a magyar menekültektől, akik nemcsak az első órák meleg (szívű) fogadtatásáért mondanak köszönetet, hanem azért a segítségnyújtásért is, mely nagyban hozzájárult későbbi befogadásukhoz. A visszaemlékezések azonban ötven év távlatából hol szépítik, hol homályos fátyol mögé rejtik az akkori eseményeket. Minden szemtanú a saját igazságát, a saját történetét beszéli el. Éppen ezért, mint kötetünk is bizonyítja, egymásból merítenek erőt és ihletet: az emlékezések és az elbeszélések.

Der Zusammenhang zwischen dem Inhalt des Romans mit dem Titel *A forradalom lánya* (Die Tochter der Revolution) von Péter Hargitai und den Ereignissen der Revolution 1956 ist kein Zufall. Die guten Ungarischkenntnisse des Mannes, der an der westlichen Seite der ungarisch-österreichischen Grenze den Flüchtlingen half, passen in einen Roman. Von der Hilfsbereitschaft der Österreicher sind jedoch auch in Wirklichkeit unzählige Geschichten zu hören, und zwar von den ungarischen Flüchtlingen, die sich nicht nur für die warm(herzig)e Aufnahme der ersten Stunden bedanken, sondern auch für jene Hilfestellungen, die bei ihrer späteren Aufnahme eine große Rolle spielte. Die damaligen Ereignisse werden heute jedoch durch Erinnerungen aus der Distanz von 50 Jahren 'mal verschönert, 'mal verschleiert. Jeder Zeitzeuge erzählt seine Wahrheit, seine Geschichte. Gerade deshalb, wie auch unser Band zeigt, schöpfen sie auseinander Kraft und Muse: die Erinnerungen und die Erzählungen.

Mag. Veit Zita,
Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubja
Club ungarischer Studenten und Akademiker

TARTALOM / INHALTSVERZEICHNIS

Balogh László	
Student in Graz	8
Habetler Géza	
Meine enttäuschten Hoffnungen und meine Flucht aus Ungarn 1956	14
Horváth Csaba	
Emlékezés '56-ra	18
Krizsán György	
Ötvenéves '56	20
Küttel István	
1956 – 50 év távlatából (október 23. - december 8.)	26
Mixich Gertraut	
Dankesbrief	30
Németh Anikó	
Egy igaz mese	32
Németh Nándor	
A Gráci YMCA/YWCA Kultúrotthon	34
Neogrády Béla	
Meine Rückkehr nach Österreich	36
Rader Franz	
Meine auf den ungarischen Volksaufstand bezüglichen Tagebucheintragungen	40
Somogyi László	
Így emlékszem 1956-ra, előzményeire és következményeire	42
Steeb-Zichy Mária Magdolna	
Oktober 1956	44
Ugri Mihály	
1956 Szentgotthárd	48
Zimics Béla	
Az '56-os magyar forradalom előzményei, okai és bukása – az én szememmel	52
Ugri Mihály	
A Gráci Magyar Egyetemisták és Öregdiákok klubjának története	56

BALOGH LÁSZLÓ

STUDENT IN GRAZ

*(Eine Auswahl von Anekdoten mit freundlicher Genehmigung des Autors László Balogh aus seinem Buch:
„VON OST NACH WEST – Erinnerungen eines ungarischen Emigranten“)*

Den Vorlesungen an der Uni zu folgen war auch für mich, der einigermaßen deutsch sprach, nicht einfach. Allerdings ein Alibi, um mir Versäumnisse zu verzeihen. Das erste Semester ist nur so verfliegen.

Mit Hilfe eines Darlehens und meiner Ersparnisse kaufte ich ein neues Puch-Moped. Die Bürgschaft für den Kredit bekam ich von Bekannten meiner Familie in Wien, die ich besuchte. Dass sie mir großes Vertrauen schenkten, habe ich damals gar nicht registriert. Den Aufenthalt in der österreichischen Hauptstadt nutzte ich unter anderem auch für einen Besuch im Kunsthistorischen Museum.

Für das Moped war eine Haftpflicht-Versicherung obligatorisch, ein Führerschein jedoch nicht. Weil ich noch nie auf einem Motorrad gesessen hatte, traute ich mich nicht, das Moped zu fahren. Ich schob es durch die ganze Stadt ins Heim. Zu meinem Pech traf ich unterwegs Tati. Der hat sich nicht nur tot gelacht, sondern den Vorfall erbarmungslos überall zum besten gegeben. Mein Glück war, dass er mich wegen einer neuen Geschichte, gleichfalls mit einem Kraftrad, aus seinem „Programm“ nahm. Vor dem „Kleinen Schmutzigen“ passierte es, dass zwei Ungarn mit dem Motorrad auf die Straße aufschlugen. Das machte einen Riesenkrach. Als einige aus der Gaststätte hinausliefen, sammelten sich die beiden gerade. Der eine sagte zum anderen: „Wieso hast Du Dich mit den Füßen nicht abgestützt?“ „Ich dachte, das machst Du. Du bist der Fahrer.“

Das seltsame war: Der Unfall ereignete sich im Stand. Ehe die zwei gestartet und auch nur einen einzigen Millimeter gefahren waren. Dieses Ereignis schlachtete Tati genüsslich aus und erzählte von den beiden tagein, tagaus. Ausgeschmückt, ausgemalt, erweitert. Wie vorher über mich und meine Moped-Geschichte.

Das Moped hat mir, als ich richtig fahren konnte, viel Freude bereitet. Ich ging kaum irgendwohin noch zu Fuß und nahm etwas zu. Übergewicht war für mich, wie erwähnt, schon im Kindesalter ein Horror. Deshalb fing ich mit dem Boxen beim Doki an. Das Training tat mir gut. Ich bekam durch die Waldläufe und durch das Seilspringen - beides gehörte zum Training -, mein Idealgewicht von 72 Kilo, bei 1,75 Meter Körpergröße.

Der Sport war meine liebste Unterhaltung. Wir Ungarn hatten in Graz eine gute Mannschaft im Basketball und Fußball. Beim Endspiel zur Akademischen Fußballmeisterschaft gegen die Türken verursachte ich eine Schlägerei. Wir führten mit eins zu null, als einer der Stürmer der gegnerischen Mannschaft unseren Torwart attackierte. Da packte mich die Wut. Ich schlug zu. Es entwickelte sich eine Massenschlägerei. Die Türken wussten, dass einige von uns boxten. Deshalb bekamen sie Angst, flüchteten und sperrten sich in die Umkleieräume ein. Die Angelegenheit kam in die Zeitung. Lange hatten wir Angst, dass wir von der Uni ausgeschlossen würden. Niemand machte aber Meldung, und die Sache schlief ein. Auf die Türken waren wir von Haus aus nicht gut zu sprechen. Hatten sie doch Ungarn im Mittelalter 150 Jahre lang belagert.

Das Sommersemester, das nun folgte, schmeckte mir schon gar nicht. Hinzu kam noch, dass ich im Frühjahr Regina kennen gelernt hatte. Sie hatte blaue Augen, einen Schmolmund, einen hellen Teint und eine schmale Taille. Sie war blond, noch nicht neunzehn und erinnerte mich an eine gelbe Rose. Begegnen sind wir uns in der Nähe des Hauses, wo der „Ungarische Club“ an der Hilmteichstraße „residierte.“ Das Gebäude war eigentlich nur ein Baracke. Irgendeine Hilfsorganisation hatte sie uns auf ein gemietetes Privatgrundstück gebaut. Dreimal in der Woche gab es nachmittags Englischkurse. Ansonsten wurde Tischtennis gespielt und bis spät in die Nacht hinein Ulti. Ein dem Schafskopf ähnliches Kartenspiel. Natürlich ging es um Geld. Manchmal um gar nicht wenig. Ab und an spielte ich auch mit. Das Kartenspiel konnte mich aber nie begeistern. Gerne schaute ich aber zu.

Zu der Zeit stieg ich das erste und das letzte Mal in einen Boxring. Bei den Akademischen Boxmeisterschaften. Die Erfahrung war es wert. Noch nie in meinem Leben war ich so einsam wie in dem Augenblick, als der Kampf begann. In den Ringseilen eingeschlossen, die Zuschauer um mich, und der Gegner vor mir. Ich war daran gewöhnt, dass man immer einen Weg findet, den zu gehen nicht unbedingt der schwerste ist. Hier gab es nun keine Tricks, Mogelei oder Ausreden. Es gab kein Entrinnen. Ich musste mich stellen. Es nützte auch nichts, dass ich meinen Gegner vom Training kannte. Gerade deshalb. Es war eine Prestigeangelegenheit. Wir haben uns gegenseitig fürchterlich verprügelt. Ich verlor den Kampf. Eine Zeitung berichtete, dass es Schiebung war. Als der tapferste Boxer war ich aber trotzdem erwähnt. Der Kampf hatte seine Spuren hinterlassen. Meinem Gegner musste die Wange innen genäht werden. Mir wurde ein Handkochen an der rechten Hand gebrochen, da ich schlecht bandagiert war. Außerdem verlor ich vorne einen halben Zahn. Weil ich den Mundschutz während des Kampfes ausspuckte. Er behinderte mich beim Atmen. Im Waschraum fing ich an zu schnauzen. Das war ein Fehler, wie sich herausstellte. Die von den Fäusten getroffenen Stellen um die Augen schwellen an. Ich konnte kaum sehen. Robbi kam mir entgegen, als ich aus dem Umkleideraum kam. Er schaute mich an und fragte: „Wer bist Du?“ Was ich ihm geantwortet habe, möchte ich hier nicht wiedergeben.

Es vergingen Tage, bis ich wieder einigermaßen aussah. Nur mit Sonnenbrille traute ich mich, vor Regina zu erscheinen. Sie aber war stolz auf mich. Sie glaubte, in mir Marlon Brando zu sehen. Mit ihm lief damals ein Film, in dem er so verhaun wurde wie ich. Nie weiß man so genau, womit man auf ein weibliches Wesen Eindruck machen kann. Ein Motorrad, wie Brando in dem Streifen, hatte ich auf jeden Fall. Mein Puch-Moped war bereits bezahlt. Ich tauschte es noch in Güssing gegen eine 350-er Jawa. Diese etwas später, mit Aufpreis, gegen eine 300-er NSU. Das war ein prima Gerät. Damit holte ich Regina ab. Wir fuhren meistens nach Mariatrost, unweit von Graz, wo eine schöne Wallfahrtskirche aus dem 18. Jahrhundert steht. Es waren glückliche, unbeschwerte Tage. Bald stellte mich Regina ihrer Mutter vor. Sie war sehr freundlich. Ihr Vater, den ich später auch kennen lernte, billigte unsere Verbindung nicht. Mit der Begründung, dass Regina noch zu jung sei. So trafen wir uns heimlich. Allerdings so oft wie nur möglich. Dann fuhr Regina für einige Wochen zu Verwandten nach Italien. Ich nach Donawitz in eine Stahlhütte, um etwas Geld zu verdienen. Doch zuvor ließ ich mir von einem Kollegen aus der Boxstaffel, der Zahnmedizin studierte, den Zahn vorne richten. Bei der Behandlung unterlief ihm leider ein Fehler. Besser gesagt, seinem Dozenten, der die Arbeit überwachte. Der befand eine Zahnwurzelbehandlung für nicht nötig. So konnte es passieren, dass ich nach drei Tagen Arbeit in der Hütte ein Gesicht bekam wie ein Brotlaib. Die Zahnwurzel hatte sich entzündet. Der vereiterte Gaumen musste aufgeschnitten werden. Es war mehr als unangenehm. Nachdem ich mich wieder erholt hatte, hörte ich in der Hütte auf. Denn die Arbeit war nicht nur schwer, sondern auch noch gefährlich.

Ich hatte Sehnsucht nach Regina. Ich fuhr ihr nach Italien nach. Es sollte fast das Ende zwischen uns werden. Ich hatte bereits einen Brief von ihr erhalten und wusste, wo ich sie suchen musste. Ich reiste auf der NSU mit einem Freund nach Triest. Wir zelteten nahe dem schönen Schloss Miramare. In Triest klopfen wir am Haus von Reginas Verwandten und stellten uns vor, als uns die Tochter des Hauses öffnete. Regina kam uns aber schon entgegen. Wir wurden sehr herzlich empfangen. Wir gingen mit den zwei Mädchen an diesem Nachmittag tanzen. Regina war nicht gut auf mich zu sprechen. Ich sollte auf ihren Brief etwas geantwortet haben, dass ihr gar nicht gefiel. Trotzdem wurde verabredet, dass die zwei uns am nächsten Tag in Miramare besuchen. Sie kamen jedoch nicht. Weder am nächsten, noch an den darauffolgenden drei Tagen. Ich dachte, dass Reginas Verstimmung noch stärker geworden war, und sie von mir nichts mehr wissen wollte. Wir fuhren wieder nach Österreich zurück.

Ich war todunglücklich. Um auf andere Gedanken zu kommen, reiste ich nach Güssing. Ich wollte ein bis zwei Wochen wieder im Krankenhaus arbeiten. Der Primarius ließ mich wissen, dass das so nicht läuft. Das Krankenhaus sei kein Hotel. Ich schämte mich sehr und fuhr nach zwei Tagen wieder nach Graz zurück. Da hörte ich von meinen Freunden, dass mich Regina bereits überall suchte. Ich rief sie an, und wir trafen uns. Sie hatte eine Fischvergiftung gehabt. Deshalb konnte sie uns in unserem Zeltlager nicht besuchen. Die Welt war für mich wieder in Ordnung. Regina brachte mir eine Kunststoff-Schallplatte mit. Es war ein Schlager eines italienischen Sängers. Der fing so an: "Per un baccio d' amore". Der Hit war aber damals "Petite fleur". Eine Schallplatte mit diesem Lied lief bei uns tagein, tagaus.

* * *

Tati und Robbi zogen aus dem Carneriheim aus. Sie mieteten zusammen ein kleines Zimmer in der Stadt. Zuvor verpasste mir Tati den Spitznamen, den ich bis heute trage. Das war so: Im Hochschülerheim sah ich, und das nicht das erstemal, dass Tati wie ein Schwein das Essen in sich hineinstopfte. Mag sein nur darum, weil er noch mit Nachschlag rechnete. Hätte er zu langsam und anständig gegessen, wäre in der Schüssel nicht mehr viel für ihn übriggeblieben. Die Tischgenossen hätten inzwischen alles weggeputzt. In meinem Elternhaus wurde viel Wert auf gute Tischmanieren gelegt. Es machte mich immer betroffen, wenn man in meiner Gesellschaft oder in meiner Nähe mit Messer und Gabel nicht umgehen konnte. So brachte ich in ungarischen Kreisen Tatis unmögliche Essgewohnheiten zur Sprache. Freilich wurde ihm darüber ausführlich berichtet. Man erzählte mir, dass Tati richtig in Rage kam: „Gerade der sagt das. Dieser Provinzler. Dieser Bauer. Dieser Klotz.“ Weil ich damals auch noch einen leichten Dialekt aus meiner

Gegend sprach, blieb der Spitzname „Klotz“ unwiderruflich an mir hängen. Diese verdammte Albernheit hatte mich also auch erwisch.

In Graz gab es einen Ungarn, den wir wegen seines Spitzbarts „Lenin“ nannten. Der entledigte sich seines Spitznamens, den er wirklich nicht verdiente, mit einem Trick. Er zahlte einmal die Zeche im „Kleinen Schmutzigen“ mit der Auflage, dass er nie mehr „Lenin“ genannt werden darf. Das hat funktioniert. So etwas oder ähnliches hätte ich vielleicht auch tun sollen. Ich aber dachte, was interessiert mich, wie mich diese Deppen nennen. Das war ein Fehler. Denn mit meinem Spitznamen war ich von allen, vielleicht außer Geza, der Kretin gerufen wurde, am schlechtesten dran.

Im übrigen wurde Lenin zum Anlass eines politischen Auftritts der ungarischen Studenten in Graz. Die dortige Kommunistische Partei ließ in der Stadt Plakate anbringen, auf denen ein Konzert angekündigt wurde. Mit der Ungarischen Rhapsodie von Liszt. Darunter wurde mit kleinen Buchstaben so nebenbei auch eine Leninfier erwähnt. Die klassische Musik hatten die von uns verhassten Bolschewisten benutzt, um für sich Sympathisanten zu werben. Geschmacklos, gerade mit der mit unserem Volk verbundenen Instrumentalfantasie. Mit etwa zwanzig Mann rückten wir zur Feier aus. Unterwegs war unsere Stimmung – wir wussten nicht, was auf uns zukommt – getrübt wie das Wetter an diesem Tag. Beschlossen war, dass wir die Veranstaltung stören würden. Wie und wann, darüber waren wir nicht schlüssig. Dieses Problem löste sich bald. Gleich als wir Platz nahmen, begann der Parteisekretär der Kommunisten mit seiner Rede. Als er Lenins Namen das erstemal in den Mund nahm, fing einer von uns schallend an zu lachen. Dem folgten wir alle. Danach spielten sich tumultartige Szenen ab. Dicke, aufgebrachte Frauen schlugen mit Regenschirmen, schlecht aussehende Männer mit Fäusten auf uns ein. Wir wehrten uns gegen die Übermacht so gut es ging. Dass für uns das Unternehmen nicht tragisch endete, konnten wir der Grazer Polizei verdanken. Sie war auf einen Zwischenfall vorbereitet und zahlreich anwesend. Davon wussten wir aber nichts, weil sie nicht uniformiert war. So konnte es passieren, dass Smoki einen Beamten schwer verprügelte. Als wir die Situation erkannten, ließen wir uns erleichtert verhaften und abführen. Dabei bemerkte ich überrascht, dass auch unser Freund Erich aus dem Carneriheim, der zwar kein Ungar war, aber unsere Sprache fließend sprach, vor dem Polizeibus stand. Er kam mit uns mit, um seine Verbundenheit mit unserer politischen Einstellung zu bekunden. Als man ihm wegen des Durcheinanders keine Aufmerksamkeit schenkte, sagte er beleidigt: „Nehmen Sie mich mit. Ich gehöre auch zu den Demonstranten.“ Der Polizist darauf sarkastisch: „Bitte, nur hereinspaziert.“

Die Solidarität unseres Freundes, der mich wegen meines „Ganges“ bewunderte, imponierte mir sehr. Um so mehr, weil wir nicht wussten, wie diese Geschichte ausgehen würde. Im Gefängnis wurde die ganze Nacht nach dem Übeltäter gesucht, der den Polizisten misshandelt hatte. Natürlich wusste keiner von uns genaues. Nachdem einige von uns verhört worden waren, wurden wir nach und nach bis morgens freigelassen. Der Zwischenfall kam in die Presse. Ich war heilfroh, dass das große Foto, das von mir geschossen worden war und in der „Kleinen Zeitung“ erschien, meinen Rücken zeigte. Eventuelle Repressalien gegenüber meinen Eltern in Ungarn musste ich so nicht fürchten.

Als ich Jahre später um meine österreichische Staatsbürgerschaft ersuchte, wurde ich ins Polizeipräsidium geladen. Der Beamte, vor dem ich saß, sagte zu mir: „Wissen Sie, dass ich Sie damals bei der Lenin-Feier verhaftet habe?“ Ich konnte mich an ihn überhaupt nicht erinnern. Ich sagte erschrocken: „Werde ich jetzt Schwierigkeiten bekommen?“ Er schüttelte den Kopf: „Die Kommunistische Partei ist in Österreich nicht verboten. Wir sind aber auch nicht glücklich über ihre Existenz. Sie brauchen nichts zu befürchten.“ Der Kollege, der neben ihm saß, fragte überfreundlich: „Weil es so lange her ist, könnten Sie mir verraten, wer mich damals so übel zugerichtet hat?“ Das wurmte ihn noch immer. Die Prügel hatte ihn anscheinend auch psychisch schwer getroffen. Ich sagte, ich weiß von nichts. Damit war das Gespräch zu Ende.

Mein erstes Auto, einen VW-Käfer, habe ich aber in Bern trotzdem gekauft. Ich bekam den Schweizer Probeführerschein und kutschte mit Tati und Peter in der Schweiz herum. Ich nahm auch kleine Fahrten von Studenten gegen Entgelt an. Freilich fuhr ich da notgedrungen manchmal ohne den obligatorischen Begleiter mit Fahrerlaubnis. So einmal nach Montreux. Während der Rückfahrt bewunderte ich gerade aus der Ferne die schöne Burg in der Ortschaft bei Sion. Da sah ich, dass die Leute aus den vorbeifahrenden Autos zu mir schauten und heftig gestikulierten. Ich dachte noch: Was soll das? Da merkte ich aber schon was los war. Mein Auto brannte. Ich blieb erschrocken stehen. Mit einer Decke, die ich im Auto hatte, konnte ich das Feuer am Motor löschen. Der VW musste nach Bern geschleppt werden. Die Versicherung ersetzte den Schaden.

Tati blieb in Bern. Peter fuhr in seinem Puch-Auto und ich in meinem VW-Käfer nach Graz. Ohne Führerschein. Über Basel, wo ich Karin, die Schweizer Freundin besuchte, die ich noch in Bern kennen gelernt hatte.

Da saß ich wieder im „Schiller-Club“ auf dem Balkon. Da meinte Smoki: „Jetzt, da Du das Auto hast, könnten wir doch eine Reise machen.“ Ich sagte: „Gerne würde ich Holland mit seinen Museen besuchen.“

Wir schauten uns noch mal an, packten kurz unsere Sachen zusammen und weg waren wir. Freilich saß wieder ich am Steuer. Smoki kam mit der Zwischenschaltung beim alten Käfer nicht zurecht.

Wir verbrachten einige Tage in Amsterdam. Wir sahen uns die Gemälde im Rijksmuseum an. Insbesondere die „Nachtwache“ von Rembrandt. Danach waren wir einen Vormittag im Stedelijk Museum, wo mehrere van Goghs ausgestellt waren. Dann fuhren wir nach Rotterdam, wo wir alte Meister im Museum Boymans-van Beuningen ansahen. Weiter in Brüssel, fuhren wir am Manneken Pis und dem schönen Rathaus vorbei und machten dann Halt in Paris. Einen Tag verbrachten wir im Louvre. Dann ging es weiter nach Basel, wo ich Karin besuchte. Das Treffen verlief nicht günstig. Sie erwartete mehr als nur eine Liebelei. Damit konnte ich aber nicht dienen. Nachdem wir auch noch die lustige Margot in Bern getroffen hatten, reisten wir über den St. Gotthard zum Gardasee, nach Lazise.

Wir waren kaum eine Woche unterwegs. Wir schliefen im Auto und hatten außer Benzinkosten keine größeren Ausgaben. Trotzdem waren wir plötzlich pleite und saßen fest. Wir konnten keinen Sprit mehr kaufen und aßen seit zwei Tagen nur noch Pflirsiche. Die waren so billig, dass sie einem fast nachgeschmissen wurden. Da fiel mir eine Geschichte ein, die ich irgendwo gelesen hatte und nachahmenswert fand. Gleich sagte ich zu Smoki: „Mitten im Ort, am Seeufer, schmierst Du dich mit Honig ein, den wir noch von unserem letzten Geld kaufen können. Ich zerschneide das Kopfkissen, das wir im Auto haben und schütte die Federn über Dich. Wenn man Dich dann so sieht, können wir mit einer Menschenansammlung rechnen. Dann zünde ich Dich an und kassiere für die Attraktion von den Zuschauern. Dir kann nichts passieren, weil....“ Ich kam mit meinem Satz gar nicht zu Ende, da fragte schon Smoki: „Wieso passiert mir nichts?“ „Na, wenn es zu sehr brennt, springst Du ins Wasser.“ „Die Idee ist gut. Mir wäre aber lieber, wenn Du das Federkleid trägst und ich Dich anzünde.“ Freilich konnten wir uns nicht einigen, und der sowieso nur halb ernst gemeinte Plan wurde verworfen.

Wir hatten Glück. Ich lernte eine nette Frau um die Dreißig – für mich damals uralte – am Strand kennen. Sie sprach einen lustigen Dialekt. Es stellte sich heraus, dass sie aus München war. Wir befreundeten uns. Sie borgte uns zwanzig Mark. So konnten wir nach Graz zurück, wo ich als erstes meinen Fotoapparat – eine Leica – versetzte und das geliehene Geld per Post nach München schickte.

Ich dachte, ich müsste endlich meinen Führerschein machen. Ich bat Smoki mitzukommen. Wir fuhren zum Polizeirevier, um den Führerschein zu beantragen. Der Beamte am Schalter sagte: „Ihren Ausweis bitte.“ „Ich hole ihn gleich.“ Ich ging hinaus zum Auto und nahm meinen Pass aus dem Handschuhfach. Als ich mich umdrehte, stand der Polizist hinter mir. Er war mir nachgegangen und fragte sogleich: „Wer ist gefahren?“ \ „Mein Freund, er hat einen Führerschein.“ Er konnte das Gegenteil nicht beweisen, also ließ er mich laufen. Anschließend musste natürlich Smoki ans Steuer. Ich flüsterte ihm noch schnell zu: „Pass auf mit der Zwischenschaltung.“ Es nützte nichts. Es war fürchterlich. Wegen des Krachs, den Smoki mit der Schaltung veranstaltete, kam der Polizist wieder aus dem Revier. uralte Ich blickte in den Rückspiegel. Er sah uns kopfschüttelnd nach.

Im Cafe Columbia lernte ich Yannis kennen. Er war Grieche und an der Technischen Hochschule für Maschinenbau eingeschrieben. Zum Studieren kam er ebenso wenig wie ich. Wie Yannis, so muss Odysseus gewesen sein. In punkto Schläue. Das spiegelten bereits seine Augen wieder, die immer früher lachten als sein Gesicht.

Yannis erwähnte damals den kleinen Ort Weiz. Der liegt etwa 30 Kilometer von Graz entfernt. Dort war eine größere Elektrofabrik. Mit vielen Beschäftigten, die gut verdienten. Hier in der Stadtmitte stellte man das Auto, das veräußert werden sollte, ab. Auf der Windschutzscheibe gab man die Verkaufsabsicht bekannt. Nach einem Wochenende waren bereits mehrere Zettel durch das etwas geöffnete Fenster von Interessenten eingeworfen worden. Yannis verkaufte gleich beim ersten Versuch seinen VW-Käfer. Auch ich habe meinen Wagen schnell mit Gewinn veräußern können. Danach waren wir schon unterwegs nach München. Wir kauften frische Ware. Der nächste VW mit der runden Zollnummer stand schon wieder in Weiz. Die dritte Tour wurde uns kräftig vermässelt. Ein junger Mann aus einer netten Bauernfamilie war unser nächster Käufer. Wir verabredeten uns für den Sonntag, um den Kauf abzuschließen. Neben dem Kaufpreis wurde noch vereinbart, dass wir einen Laib Brot bekommen sollten, den die Familie selber gebacken hatte. Es roch so herrlich, als wir bei ihr waren.

Wir erschienen auf dem Bauernhof wie verabredet. Der Doki, der sich auch für einen Wagen interessierte, war auch dabei. Kaum gingen wir ins Haus, da wurden wir von mehreren Gendarmen verhaftet. Die Käufer beschimpften dabei die Beamten, weil sie ihr Haus für so eine üble Angelegenheit benutzten. Das half nichts. Wir wurden abgeführt, getrennt und eingesperrt. Wie ich im nachhinein erfuhr, ließen sie Doki bald frei. Er konnte beweisen, dass er mit der Sache nichts zu tun hatte. Außerdem war er als ehemaliger Box-Champ bei den Gendarmen bekannt.

Da saß ich nun in einer dreimal drei Meter Zelle. Freilich soll man sich an so etwas nicht gewöhnen. Neu war mir das allerdings nicht.

Die Nacht nach unserer Studenten-Demo bei der Lenin-Feier der österreichischen Kommunisten war nicht mein einziger Gefängnisaufenthalt. Bekanntlich kann man eine Verkehrsstrafe statt zu bezahlen, ersatzweise mit Haft abgelden. Ich weiß nicht, welchen Weg die einheimischen Studenten bevorzugten. Wir Ungarn zahlten die Strafe nie, sondern gingen ins Gefängnis.

Einmal passierte es, dass ein Ungar für seinen Freund die Strafe gegen ein geringes Entgelt übernahm und ins Gefängnis ging. Das fiel nicht auf, weil er nur den Strafbefehl vorzeigen musste, als er die Strafe antrat. In dieser Zeit hat der, der eigentlich in der Zelle sitzen sollte, wieder eine Verkehrsvorschrift missachtet und einen erneuten Strafbefehl erhalten. Er „bewies“ den Behörden, dass es sich dabei um einen Irrtum handelte. Er konnte gar kein Verkehrssünder sein, denn er saß ja im Gefängnis.

Einmal trat ich meine Strafe wegen zu schnellen Fahrens gleich um 7 Uhr früh nach dem Lumpenball an. Da tagsüber die Betten in der Zelle zugeklappt waren, konnte ich erst am Abend schlafen. Mein Zellengenosse war wegen Fahrens in leicht alkoholisiertem Zustand für zwei Wochen eingesperrt. Dies fand er ungerecht. Ich hörte mir seine Beteuerungen schon den ganzen Tag an. Als die Lichter um 19 Uhr ausgingen, fielen meine Augen sofort zu. Ich schlief wie ein Stein, bis man uns um 6 Uhr früh aus den „Federn“ holte. Mein Mitbewohner jammerte den ganzen Tag, weil er die Nacht kein Auge zumachen konnte. Er bewunderte und beneidete mich, weil ich durchschlief. Die nächste Nacht war nicht anders. Ich war noch immer vom Lumpenball müde und konnte wieder gut schlafen. Mein Zellengenosse verstand die Welt nicht mehr. Nachmittags konnte ich schon nach Hause und mich von ihm verabschieden.

Es stellte sich heraus, dass uns die Weizer Gendarmen des Autoschmuggels überführen wollten. Sie wussten, dass wir dort bereits einige Autos verkauft hatten. Wir beteuerten, dass wir diese stets ordnungsgemäß verzollt hätten. Die Käufer hätten die Autos von uns sonst gar nicht abgenommen. Da es Sonntag war, konnten unsere Angaben nicht überprüft werden.

Außer dieser unmöglichen Situation, in der ich mich nun befand, schleppte ich an dem Tag noch zusätzlich einen großen Kummer mit mir. Ich saß im Gefängnis, und mein Vater kam nach Jahren gerade in diesen Tagen, um mich endlich zu besuchen. Ich sollte ihn in Wien vom Bahnhof abholen. Wir wollten bei unseren Bekannten übernachten und dann nach Graz fahren. Ich war verzweifelt und brach vor den Gendarmen in Tränen aus. Vielleicht nur deshalb wurden die Beamten einsichtiger. Möglicherweise auch, weil der Doki erzählte, dass er uns kenne und wir nur harmlose Studenten seien. Weswegen auch immer, ich durfte zu unseren Bekannten nach Wien telefonieren und mitteilen, dass ich mich verspäten würde.

In der Nacht holte mich der diensthabende Gendarm aus der Zelle und fragte mich, ob ich Schach spiele. Damit verbrachten wir dann die halbe Nacht. Am nächsten Tag, etwa vormittags um zehn, ließen sie Yannis und mich frei. Die Geschichte hatte natürlich später ein Nachspiel. Wir beide wurden zu einer saftigen Geldstrafe verurteilt. Denn wenn man eine Ware aus dem Ausland zum Verkauf anbietet, muss sie vorher verzollt werden. Und nicht im nachhinein, wie wir das immer taten. Unwissenheit schützt vor Strafe nicht. Ich zahlte diesmal die Geldbuße. Absitzen konnte ich sie nicht. Denn „dringende Geschäfte“ hielten mich davon ab.

Mein Vater hat mich während seines Besuches bezüglich meines Studiums weder eindringlich befragt, noch mich wegen der Versäumnisse geschimpft. Er war milder und einsichtiger geworden. Vielleicht auch, weil meine Schwestern ihm vorgeworfen hatten, dass ich geflüchtet bin, weil er zu streng mit mir war. Er erzählte von sich. Er sagte, es lohne sich, anderen Menschen zu helfen. Ich glaube, so wollte er mir nahe bringen, das ich mein Medizinstudium nicht vernachlässigen sollte. Wenn ich Arzt wäre, könnte ich anderen Gutes tun. Wir konnten besser, oder überhaupt das erstemal, miteinander reden. Ich hatte keine Angst mehr vor ihm.

Robbi sah ich nur selten. Ich hörte, dass er gute Fortschritte in seinem Studium machte. Zum Boxtraining ging ich seit meinem Boxkampf nicht mehr. Doki, mein Trainer, bestritt noch, bereits mit fast vierzig Jahren, ab und an einen Boxkampf. Ich hielt mit ihm, trotz kurzfristiger Verstimmung wegen der Autogeschichte, Kontakt und machte mit ihm manchmal einen Waldlauf nach Maria Trost oder besuchte ihn einfach so. Seine Wohnung war nie abgeschlossen. Man konnte auf ihn warten, wenn er nicht zu Hause war. In der Küche waren immer Brot und Speck vorrätig. Jeder, der Hunger hatte, durfte sich bedienen. Eines Tages sagte Doki zu mir: „Regina hat Dich in einer Gesellschaft abfällig als Schürzenjäger bezeichnet.“ Das tat mir weh. Denn ich fing neue Beziehungen meistens ihretwegen an. Ich suchte stets das Mädchen, das so war wie sie. Damit ich sie vergessen konnte.

Smoki riet mir, kein einziges Auto mehr zu verkaufen, sollte ich überhaupt noch ernsthaft an die Fortsetzung meines Studiums denken. Denn dadurch wurde ich ständig abgelenkt. Das war eine weiser Rat. Ich tat aber ganz was anderes.

Ich erkundigte mich, welche Prüfungen in Deutschland in Medizin für das Vorphysikum benötigt werden. Zoologie und Biologie fehlten mir. Diese zwei Prüfungen absolvierte ich erfolgreich in Graz innerhalb von einem Monat mit Hilfe der Heinzler Skripten. Danach machte ich das allerbeste, was ich in

meinem Leben bis jetzt getan hatte. Ich ging nicht mehr in die Quästur, um mein Stipendium abzuholen. Weder jetzt noch irgendwann später. Ich war zu folgendem Entschluss gekommen: Um etwas aus mir zu machen, dürfte ich mich nicht länger verwöhnen lassen. Weil mir dazu auch eine andere Umgebung, andere Anforderungen und Menschen notwendig erschienen, verließ ich schweren Herzens Graz.

Über das Stipendium der Amis, auf das ich nun freiwillig verzichtete, wurden unter den Grazer ungarischen Studenten meines Wissens keine großen Diskussionen geführt. Wann machen sich schon in Not befindliche Menschen darüber Gedanken, von wem und warum sie in den Genuss von Unterstützung kommen? Besonders, wenn sie an keine Bedingungen geknüpft ist. Dabei wäre es angebracht gewesen darüber Überlegungen anzustellen, warum uns die Amis durchfütterten, und anfangs auch den sonstigen ungarischen Flüchtlingen halfen. War es das schlechte Gewissen, weil sie uns beim Ungarnaufstand in Stich gelassen hatten? In die Kämpfe von 1956 einzugreifen hatten sie wahrscheinlich nie beabsichtigt, denn womöglich wäre dabei der III. Weltkrieg (über unseren Köpfen!) ausgebrochen. Unverzeihlich ist aber, dass sie Versprechungen und Durchhalteparolen an das gutgläubige ungarische Volk gesendet hatten und in Kauf nahmen, dass dadurch noch mehr Menschen den Tod fanden.

Ob nachahmenswert oder nicht, ich ließ in Graz die viel gepriesene „legendäre“ Studentenzeit hinter mir. Sowohl meine Freunde, als auch die Erinnerung an die schönste Liebe meines Lebens. Kaufen konnte ich dafür gewiss nichts. Missen möchte ich diese Zeit aber auf keinen Fall!

HABETLER GÉZA

MEINE ENTTÄUSCHTEN HOFFNUNGEN UND MEINE FLUCHT AUS UNGARN 1956

Ich stellte mir eine Aufgabe, für meine Familie, meine Freunde und auch für mich selbst, anlässlich des 50. Jahrestages des Ungarnaufstandes meine persönlichen Erlebnisse niederzuschreiben. Nur Bilder und Ereignisse, die sich in meinem Gedächtnis fest eingepägt haben und die ich heute noch verlässlich in Erinnerung rufen kann. Ja keine Geschichte des Aufstandes! Diese ist heute bereits zum Großteil in guten Händen der Historiker. – Und dies nach 30 Jahren andauernder Sowjetherrschaft in Ungarn, auch im Westen mit vielen Irrtümern behaftet und bald in Vergessenheit geraten. An den Jahrestagen unseres Volksaufstandes habe ich vergeblich Worte der Erinnerung, gar eine Würdigung in unseren Medien gesucht. Dabei ist es eine Tatsache, dass der ungarische Volksaufstand einen wesentlichen Anteil am Zusammenbruch des Ostblocks hatte und daher auch von weltpolitischer Bedeutung war.

Am 22. 10. 1956 hat es auf der Technischen Universität in Budapest bis in die Nachmittagsstunden noch geordneten Hochschulbetrieb gegeben. Meine letzte Unterrichtsstunde war „Übungen aus physikalischer Chemie“, gehalten von einem Dozenten des Institutes für Verfahrenstechnik. Der Übungsleiter machte früher Schluss, damit alle auf der Hauptversammlung der Studenten und Lehrkräfte in der Aula der TU rechtzeitig teilnehmen können. Abschließend sagte er noch: *Sie kennen doch Bulba Taras von Gogol. „Der Kosakenführer saß, trank und unterhielt sich als Gleichrangiger mit seinen gewöhnlichen Leuten bis der Kurier des Zaren unter die Waffen rief. Da setzte er seinen Hut auf und von nun an herrschte strengste Kriegsdisziplin“.* Der Vortragende setzte nun seinen Hut auf und verließ den Saal. Uns allen war es klar, was er damit gemeint hatte; nach den Sitzungen und Diskussionen der letzten Tage ist es endlich an der Zeit, konkrete Beschlüsse zu fassen. Niemand von uns dachte an Auflehnung gegen das Regime, geschweige denn Gewalt, lediglich nur an eine menschlichere Atmosphäre nach den Jahren der brutalen Diktatur.

Ich beeilte mich nun in die Aula. Da stand ein Podium mit Mikrophon, davor einige Sesselreihen für Prominenz, dahinter standen wir, in der Mehrzahl Studenten. Die Wortmeldungen waren zunächst gemäßigt, ja sogar sehr vorsichtig, um ja nicht gegen die herrschende Politik zu verstoßen. Die Stimmung ermutigte die Redner zu immer offeneren Aussagen, die ja uns allen am Herzen lagen. Dies veranlasste eine Dame in der ersten Sesselreihe, wahrscheinlich von der Parteileitung der Universität, zu einer missbilligenden Bemerkung auf dem Rednerpult *„diese Veranstaltung ist nicht mehr die weise Versammlung des gescheiterten Volkes“* (Zitat von Attila József). – Sie bekam keinen Applaus. Die Stimmung wandelte sich als ein Offizier sich zu Wort meldete. Er berichtete von den Ereignissen in Polen, wo ein Aufstand niedergeschlagen wurde und an der Grenze Polens sowjetische Truppen aufmarschiert seien. Piffe und Pfuirufe waren die Antwort. Nun erfolgte der konkrete Beschluss, am nächsten Tag, dem 23. Oktober, einen friedlichen Aufmarsch zum Denkmal des Generals Bem (ein gemeinsamer Freiheitsheld der Ungarn und der Polen), zu organisieren. Da ergriff der für mich unbekannte Offizier nochmals das Wort: *„Wir können gar nicht genug darauf achten, dass unsere friedliche Demonstration nicht von Provokateuren missbraucht wird. Bei diesem Aufmarsch sollen wir in dichtgeschlossenen Reihen, eingehängt miteinander gehen.“* Die Versammlung dauerte bis nach Mitternacht. Beschlossen wurde eine 16 Punkte Forderung der Hauptversammlung.

Am 23. 10. war ich wieder auf der TU. Am Eingang mussten wir uns alle ausweisen. Zwei Studentinnen hatten in ihren kleinen Körben nationalfarbene Bänder, die sie den Ankömmlingen an ihrer Bekleidung ansteckten. Es war ein sonniger Oktobertag. Neben dem Hauptgebäude, im Freien, war wieder ein Podium mit Mikrophon aufgestellt, von dem ein Sprecher mitteilte, dass wir mit unserem Aufmarsch noch auf die Genehmigung des Innenministeriums warten müssen. Bald erschien ein Vertreter des Ministeriums und teilte uns mit, dass nach „reiflicher Überlegung“ unsere Demonstration genehmigt wurde. Die nun folgenden Szenen des Aufmarsches in Zehnerreihen, eingehängt – sind die bekanntesten Bilder, die im TV über dieses Ereignis gezeigt werden. Der Weg führte zunächst zum Bem-Denkmal, dann zum Parlament.

Unterwegs vom Parlament nach Hause begegnete ich entgegenkommenden Leuten, die lautstark riefen: „Alles auf zum Rundfunk“. Der Grund dafür war mir unklar, außerdem war ich bereits total ermüdet, wollte also nur noch nach Hause in die Rákóczi-Straße. In der Nähe der Kreuzung Ringstraße-Andrássy-Straße hat eine Gruppe von Männern einen Motorradfahrer angehalten und bedroht, er führe Waffen in

seinem Beiwagen für die AVO (politische Polizei). Er verteidigte sich: „Ich soll für die AVO arbeiten? Es sind ja Schweißgeräte in meinem Beiwagen mit denen ich soeben den Stalin vom Sockel heruntergeschnitten habe“. Damit gab sich die Menge zufrieden und ließ ihn weiterfahren.

Die folgenden Tage verbrachte ich zu Hause bei meinen Eltern. Meine Mutter war herzkrank. Mein langes Ausbleiben in den letzten Tagen bei den beunruhigenden Nachrichten hat ihr arg geschadet. Wir lauschten den Nachrichten im Rundfunk und haben nur selten das Haus verlassen.

DER 30. OKTOBER

Unsere Wohnung hatte Ausblick auf die Hinterseite des Parteihauses auf dem Köztársaság-Platz. In den Vormittagstunden war mein Vater unterwegs um Lebensmittel zu besorgen und ich blieb mit meiner Mutter allein zu Hause. Vom Parteihaus waren auf einmal Schüsse aus Handfeuerwaffen, bald aus Geschützen zu hören. Da eine Gefährdung durch unsere Fenster zu befürchten war, setzten wir uns beide zuerst in die Küche und später sogar in die Speisekammer. Wie es wieder ruhig wurde, etwa nach einer Stunde, machte ich mich auf den Weg, um zu eruieren, was da eigentlich los war. Im Stiegenhaus traf ich einen Nachbarn, der sich bereits informiert hatte und sagte mir, dass sich im Parteihaus AVO-Leute verbarrikadiert hätten und diese jetzt unschädlich gemacht werden sollten. Zugleich kamen Bewaffnete im Stiegenhaus von den oberen Stockwerken herunter und einer rief mit befehlerischer Stimme: „Der Mann mit der Maschinenpistole soll noch zurückgehen“. Im Hauseingang an der untersten Treppe ist ein mit einer MP bewaffneter Aufständischer gesessen und hielt seinen Kopf mit den Händen fest. Ich fragte ihn, ob er verletzt wäre. „Nein“, sagte er, „es sind nur meine Nerven. Der Kampf um das Parteihaus ist beendet, gehen Sie jetzt ruhig hin, es findet dort eine Demonstration statt“. Nun wollte ich durch die nächste Quergasse gleich zum Parteihaus gehen. Vor der Straßenecke zum Park war jedoch wieder Maschinenpistolenfeuer aus dem Parteihaus zu hören. Ich suchte daher eine Deckung und ging in den Hausflur des Eckhauses. Da sah ich in dem etwa 10 cm dicken Haustor Duschschüsse der Projektile und habe somit festgestellt, dass das Haustor mir keinen Schutz bieten kann. Sicher war nur noch das Stiegenhaus. Bald wurde wieder alles ruhig. Ich ging zum Park. Auf dem Rasen lagen drei Leichen von jungen Männern in Polizeiuniformen und unweit von ihnen die Leiche eines alten Mannes. Ein Mann der Umstehenden erzählte gerade, der alte Mann war immer in der vordersten Reihe ohne Deckung und sagte wiederholt: „Ich bin auch ein Patriot und werde diesen Gaunern von AVO schon zeigen, dass sie sich ergeben müssen“. Da traf ihn eine Kugel tödlich. „Lassen sie den Armen doch nicht so daliegen, decken sie ihn doch mit einer Nationalfahne zu“, sagte der Mann. Und dies geschah auch. Um meine Mutter nicht länger zu beunruhigen bin ich in unsere Wohnung zurückgegangen.

DER 31. OKTOBER

Es gab lauter gute Nachrichten im Rundfunk; die russischen Truppen ziehen von Budapest ab, die Gründung von politischen Parteien wird wieder genehmigt. Bei meinem Ausgang in der Rákóczi-Straße waren die Häuser beflaggt, auf dem Gehsteig waren Plakate von politischen Parteien, die um Mitglieder warben. Mir kam ein Studienkollege entgegen der enthusiastisch sagte: „Schau dir diese vielen Nationalfahnen an und höre die Stimmung der Leute. Wir haben gesiegt!“ Es war wahrlich auch für mich ein erhebendes Gefühl.

DER 2. NOVEMBER

Ich ging wieder einmal in die TU. Da keine öffentlichen Verkehrsmittel fahren, waren alle Wege zu Fuß zu machen. Im Hauptgebäude der TU traf ich einige Studienkollegen. Sie haben mich mit Freude kommen sehen und sagten schon von weitem: „Gut, dass du kommst, wir brauchen alle verlässlichen Leute. In der Stadt gibt es viele Bewaffnete, die nicht für unsere Sache eintreten. Diese gehören entwaffnet, um die Ordnung und Sicherheit zu gewährleisten. Du sollst unbedingt der Nationalgarde beitreten“. Sie führten mich in einen der Zeichensäle, wo in der Mitte des Saales ein Offizier an einem Tisch saß. Auf dem Boden des Saales lagen Waffen- und Munitionskisten. Ich unterschrieb meine Beitrittserklärung, bekam einen Ausweis, dass ich Angehöriger der Nationalgarde sei und das Recht habe, die mir ausgehändigte Maschinenpistole zu tragen. Ich wurde zum Patrouillengang für den 4. November eingeteilt. – Ich habe mich nicht getraut, die Waffe nach Hause in unsere Wohnung mitzunehmen, um meine Mutter damit nicht zu erschrecken. So ging ich in die Wohnung meiner Schwester und deponierte die Maschinenpistole, ein Reservemagazin und meinen Nationalgardistenausweis bei ihr.

DER 4. NOVEMBER

Ich kann mich gut erinnern, dass es ein Sonntag war. Ich habe mich bereits vorbereitet, um meinen Dienst anzutreten, als meine Schwester uns angerufen hat und zu meinem Vater sagte, wir sollen sofort das Radio einschalten, und falls ich noch zu Hause bin, soll ich das Haus auf keinen Fall verlassen. Im Rundfunk war eine Durchsage des Ministerpräsidenten Imre Nagy zu hören, dass große russische Truppenkontingente Budapest angreifen – dies wurde etwa alle 20 Minuten wiederholt und nach der Durchsage die Nationalhymne gespielt. Es war ein sehr trauriger Tag für uns alle. Schon in den Vormittagsstunden war das Geräusch von heranfahrenden Panzern, Schüsse aus Handfeuerwaffen und auch von den Panzerkanonen zu hören. Die Einwohner des Hauses haben sich in den aktivierten Luftschutzkeller aus dem 2. Weltkrieg begeben. Nun verbrachten wir etwa 3 Tage auf Holzbänken des Luftschutzkellers mitten im Getöse von Panzerketten und den Schüssen aus Handfeuerwaffen und Kanonen. Am zweiten Abend kam die Nachricht von dem einen Hausbewohner, dass das gegenüberliegende Warenhaus brennt und ein Übergreifen der Flammen auf unser Haus zu befürchten sei. So sind wir, die Männer im Haus, auf den Dachboden gegangen, um bei Übergreifen des Feuers rechtzeitig löschen zu können. Dazu kam es jedoch nicht. An diesem Tag kam auch ein junges Paar in unseren Luftschutzkeller. Der junge Mann hatte eine Schussverletzung, so dass seine Freundin ihn stützen musste. Ein herbeigeholter Arzt verband seine Wunde, verabreichte ihm eine Injektion gegen die Schmerzen und gab ihm eine Packung schmerzstillender Medikamente, falls er später noch Schmerzen bekommen sollte. Am dritten Tag sind russische Soldaten in den Keller gekommen, erkundigten sich nach hier anwesenden Aufständischen, „Faschisten“, gingen anschließend in die Stockwerke von Wohnung zu Wohnung und brachen sämtliche Wohnungstüren auf und durchsuchten sämtliche Wohnungen. Angetroffen haben sie nur ein altes Ehepaar in der einen Wohnung und wunderten sich, warum diese nicht in den Luftschutzkeller hinuntergegangen sind. Auch mein Vater hielt Ausschau nach unserer Wohnung im 2. Stock und kam mit der Bemerkung zurück, dass der Schweinsbraten aus dem Backrohr des Gasherdes verschwunden war. Offenkundig haben ihn die Russen mitgenommen. Im Luftschutzkeller war ein Radio ständig eingeschaltet, angehört wurde der Sender Freies Europa. Da erfuhren wir, dass die Sowjetunion im Sicherheitsrat eine Verurteilung der Intervention Ungarns mit einem Veto verhindert hatte, und nun eine Abstimmung darüber in der Generalversammlung stattfindet. Die Übertragung war live aus Amerika. Wir haben alle aufgejubelt beim Hören, dass die Generalversammlung die Sowjetunion verurteilt und aufgefordert hat, ihre Aktion in Ungarn sofort zu beenden. Natürlich geschah nichts dergleichen. Da die Schießerei auf der Straße aufgehört hat, sind wir alle in unsere Wohnungen mit den aufgebrochenen Wohnungstüren hinaufgegangen.

Die Enttäuschung, ja die Verzweiflung lag tief über uns. In den Nachrichten aus dem Rundfunk wurde über die Bildung einer sogenannten Revolutionären Arbeiter- und Bauernregierung, offenkundig einer Marionettenregierung, berichtet. In diesem Sinne fielen die nun folgenden Berichterstattungen aus. Nur einen Funken der Hoffnung haben wir aus den Nachrichten geschöpft; in den Betrieben wird gestreikt, in der UNO ist der Fall Ungarn noch auf der Tagesordnung. Werden die Sowjets davon doch noch zur Entlassung Ungarns in die Freiheit bewegt?

DER 4. DEZEMBER

An diesem Tag habe ich die Wohnung eines Studienkollegen, Sándor, aufgesucht. Er ist gleichzeitig mit mir der Nationalgarde beigetreten. Seine Mutter öffnete weinend die Tür und sagte, dass ihr Sohn am Vortag von zwei Polizisten verhaftet und mitgenommen wurde. Da es bereits zahlreiche Verhaftungen gegeben hatte, war nun anzunehmen, dass auch die Angehörigen der Nationalgarde verhaftet werden. (Wie sich später herausstellte, wurde Sándor mit einem anderen Gesuchten verwechselt und bald wieder freigelassen).

Noch an diesem Tag bin ich zur Familie meiner Schwester gegangen, um ihren Rat einzuholen. Mein Schwager verbrachte als politischer Häftling 3 Jahre in diversen Arbeitslagern des Rákosi-Regimes. Aufgrund seiner Erfahrungen hat er mir geraten, trotz der bereits hohen Risiken zu versuchen, dringend in den Westen zu flüchten.

Vor Jahren einmal habe ich von einem Schulfreund, dem Sohn eines Stabsoffiziers aus dem 2. Weltkrieg, etliche Militärkarten für meine geplanten Wanderungen bekommen. Darunter waren zwei Karten, auch von der Grenzgegend zu Österreich für mich interessant, da die Familie meines Vaters aus Körömend stammte. Einen Tag lang studierte ich diese Karten und stieß dabei auf ein kleines Dorf, vielleicht 500 m von der österreichischen Grenze entfernt. Es war Várbalog. Sollte ich mit viel Glück bis zu diesem Dorf kommen, so erreiche ich mit weiterem Glück nördlich von Andau die österreichische Grenze. Damit lag meine Fluchtroute fest: Ich fahre bis Győr mit dem Zug, von da weiter mit einem öffentlichen Bus zu einem Ort etwa 20 km vor Várbalog und dann bleibt noch eine letzte Strecke, die ich hätte zu Fuß zurücklegen müssen. Der Fluchtplan war äußerst riskant, da um diese Zeit die Grenze und auch die Verkehrsverbindungen zur Grenze bereits streng bewacht waren und die meisten Flüchtenden schon unterwegs verhaftet wurden.

Meine schwerste Entscheidung war, überhaupt Ungarn zu verlassen – Eltern, Familie und das Land. Meine Überzeugung war, dass bei Entlassung Ungarns in die Freiheit mich das Land dringend brauche. Die Hoffnung war zu dieser Zeit zwar minimal, doch die Aktivitäten der Betriebsräte, Streiks der Arbeiterschaft in den Betrieben und Widerstand des ganzen Volkes, schließlich auch die Verhandlungen der Ungarnfrage in der UNO-Generalversammlung berechtigten zu einem kleinen Funken der Hoffnung. Erst meine persönliche Gefährdung, verhaftet zu werden und wie mein Schwager in Internierungslagern zu verschwinden, bewegte mich endgültig zu dieser Entscheidung.

DER 8. DEZEMBER

Ich bestieg in aller Früh den Zug nach Győr, kam unbehindert dort an und ging zum Busbahnhof. Auch die Busfahrt ist ohne Perlustrierung durch Grenzpolizisten geglückt. Nun war noch der Fußweg zu bewältigen. Da hatte ich wieder das große Glück, dass mich ein Bauer mit seinem Leiterwagen überholt hat und nach einer kurzen Absprache bereit war, mich nach Várbalog mitzunehmen, wohin auch er unterwegs war. Ich kam in den frühen Abendstunden an und ging bis zum Ortsrand. In der Dämmerung konnte ich noch Bäume erkennen, die ich von der Militärkarte in Erinnerung hatte. Nach Einbruch der Dunkelheit, es war eine stockfinstere Nacht, hörte ich Grenzsoldaten kommen. Sie waren angeheitert vom Wirtshaus unterwegs zur Grenzpatrouille. Sie fingen an zu diskutieren, ob sie nicht noch einmal zurück zum Wirtshaus sollen, da schließlich der eine von ihnen Geburtstag hatte und der Kommandant ohnehin schon nach Hause gegangen war. In der Stille war für mich jedes Wort genau zu hören. Bei ihrer Entscheidung weiter zu feiern, fasste ich Mut, mich in die vermeintliche Richtung zur Grenze in Laufschrift zu begeben. Da merkte ich, dass ich nicht der einzige war, der diese Absicht hatte. Ein Ehepaar mit einem Kleinkind tauchte aus dem Finsternen auf. Dem Kind haben sie eine Schlaftablette eingegeben, vorsichtshalber eine zu kleine Menge, und statt zu schlafen fing es an zu schreien. Der Mann konnte das Kind vor Erschöpfung kaum noch tragen. Ich nahm ihm das Kind ab und gab ihm meine Aktentasche. Auf einmal stolperte ich beinahe über einen über den Boden gespannten Draht, an dem Leuchtraketen befestigt waren, die beim Anziehen des Drahtes leuchtend hochstiegen. Damit war die Gegend für uns sogar beleuchtet. Nach einem kurzen Weg in der sich wieder einsetzenden Finsternis kamen wir zu einem Heuhaufen, an den wir uns zum Rasten angelehnt haben. Da tauchte ein junger Mann aus der Dunkelheit auf, leuchtete uns mit einer Taschenlampe an und fragte auf Ungarisch: „Wo wollen sie hin?“ Unser Schrecken war groß, von Grenzsoldaten erwischt worden zu sein. Da sagte jedoch der junge Mann: „Sie können beruhigt sein, sie sind bereits in Österreich“. Da rief er noch einem zweiten zu: „Du kannst dem Gendarmen sagen, er kann ruhig herkommen, es sind eh nur Flüchtlinge“. Ich war nun in Österreich in Sicherheit – ohne Sprachkenntnisse und ohne einen Groschen Geld.

HORVÁTH CSABA

EMLÉKEZÉS '56-RA

Már szép lassan 50 éve volt, de egy ilyen eseményt nem lehet elfelejteni. Nemcsak én, a többiek is úgy gondolták, nemcsak tanúi vagyunk egy történelmi eseménynek, hanem egy picikét aktív résztvevői is. Felemelő érzés volt, hogy az egész világ feszülten figyeli a kis Magyarország küzdelmét az atombombával rendelkező világhatalom ellen. Persze csak figyelték, sokat-sokat tárgyaltak azokkal, akikkel nem lehet tárgyalni, de az orosz medvével senki sem mert szembeszállni.

'56-ban az érettségi után felvettek a Soproni Erdőmérnöki Főiskolára. Az elsőéveseknek, ún. „balekoknak” nem volt sok szavuk. A főiskolai tevékenységeket a többszemeszterések szervezték. Mikor meghallottuk a budapesti október 23-i eseményeket, megindult Sopronban a főiskolások „nemzetőr” akciója. A rendőrök, mint mindig, párosával portyáztak a városban. Minden rendőrpárt egy-egy karszalagos, elsősorban soproni, a várost jól ismerő diák, ún. nemzetőr kísért. Ezzel akartuk megakadályozni, hogy se a lakosság, se a rendőrök oldaláról ne lehessenek kikapások. Problémánk soha nem volt, a rendőrök is szimpatizáltak a felkeléssel. És megismerhettük a rendőrök mindennapi, nem könnyű munkáját is.

Az egyetemi előadások változatlanul folytatódtak, csak a teorétikus katonai kiképzést változtatta meg az előadó katonatiszt. Nem elemeztük tovább Nagy Sándor, Hanibal és Napoleon csatáit, stratégiájukat, hanem mikor láttuk, hogy esetleg fegyveres ellenállásra is szükség lesz, megtanította a kézfegyverek, a puskák és a géppisztoly kezelését. Azonkívül mindennap délelőtt 11-kor közgyűlést tartottunk a főiskola udvarán, megbeszéltük az eseményeket, esetleges tennivalókat, lehetőségeket. Sopronban, mint az ország legnyugatibb, azáltal legutoljára megszállt városában nem voltak harcok. De többen szerették volna, ha önkéntesek vonattal vagy busszal Budapestre mennének, segíteni az ott harcolóknak. A szovjet hadsereg elleni ellenállás reménytelensége miatt ez felesleges vérontás lett volna, úgyhogy ezt elvetettük.

Mikor a szovjet csapatok Sopron felé közeledtek, minden diák kapott egy-egy puskát vagy géppisztolyt, amit haza is vihetett. Szüleimnek ez nem tetszett, különösen, mikor a puskák széjjelszedését és össze-rakását gyakoroltam a szobában.

November 7./8. körül, mielőtt a tankok a városba érkeztek volna, az utolsóévesek a katonaságtól kapott ágyúkkal Kópházára vonultak, ahol a szovjet támadóknak forró fogadtatást terveztek. De az ágyúkból az ütőszéget még a katonaságnál kiszerezték, úgyhogy egy lövést se tudtak leadni. A diákság többsége, velük én is, délután puskákkal, géppisztolyokkal felfegyverkezve vonultunk ki gyalog, vagy részben katonai teherautókkal a Károlymagaslat felé a Mukki Határőrkaszárnnyába, az osztrák határra. Állítólag azért, hogy Sopron bekerítését megakadályozzuk. Nagyon furcsa gondolatok jártak a fejemben, milyen esélyünk van felszerelésünkkel a tankok ellen. Az egész akciónak nem láttam értelmét se akkor, se most, és a mostani érettségitalálkozónkon is megkérdeztem egy akkori egyetemista diáktársamat, ő se tudott magyarázatot. Mi értelme is lett volna az osztrák határon vért és életet áldozni. Talán egy szimbolikus akció lett volna, hogy nem adjuk fel a várost ellenállás nélkül?

Várákoltunk a kaszárnnyában, de ellenségnek se híre se hamva. Ausztriából hoztak teherautókon állítólag amerikai sós konzervvajat meg sajtot. Mikor már úgy látszott, hogy hiába várakozunk, visszaindultam még az éjjel a városba, először a főiskolára. A portán mondták, az oroszok már megszállták a várost, adjam le a puskámat, és próbáljak kerülő utakon hazamenni, mert az éjjeli kijárási tilalom van az egész városban, és lehet hogy rálőnek arra, akit meglátnak. A falak mellett mentem lopakodva, figyelve a szovjet tankokat. A Széchenyi-téren, a város közepén állomásoztak. Kerülő utakon szerencsésen hazaértem aggódom szüleim öröme. A következő nap hallottam a főiskolán, hogy a határon maradt diákok nagy része és több professzor és aszisztens is Ausztriába menekült. Kanada vette őket később fel, ahol magyar nyelven be is fejezték tanulmányukat.

En utána még bejártam a főiskolára, ahol a maradék professzorok és aszisztensek a maradék diákoknak tartották az előadásokat. Mikor láttuk, hogyan alakul a helyzet és hogy az aktív résztvevők ellen megtorlásra is lehet számítani, hosszú töprengés és megfontolás után öcsémrel úgy döntöttünk, hogy mi is Ausztriába megyünk. Tekintve, hogy édesanyám beszélt németül, s ő is velünk jött.

November 21-én Brennbergbányáig kerékpárral mentünk, útközben csak egy szovjet katonával találkoztunk. Onnan a soproni fenyveseken át nehéz szívvel búcsút mondtunk Magyarországnak. Úgy nézett ki, hogy esetleg örökre. Gyalog érkeztünk Ausztriába. Már sötét volt, mikor egy zseblámpás osztrák csendőr szedett össze minket, és katonai kocsival vittek a kismartoni menekülttáborba.

Mivel a szóhajóhető európai országok már nem vettek fel magyar menekülteket, három napi lágerélet után Írországba jelentkeztünk. Édesanyám beszélgetett a vonaton egy vonatkísérő csendőrrel, aki ajánlotta, hogy semmiképpen ne menjünk abba az elmaradt, szegény mezőgazdasági országba, hanem menjünk két vagonnal előre, ott vannak azok, akiket Ausztriába vettek fel.

Tekintve, hogy a bécsi, majd a linzi, salzburgi, innsbrucki lágerek mind tele voltak, Feldkirch mellett egy hegyi falucska, Laterns egy vendéglőjében kötöttünk ki egy kb. 20-25 fős meglehetősen vegyes menekült csoporttal. Szállásadó vendéglősrünk a közeli hegyen egy szállodát épített, aki akart, ott segíthetett árkot ásni a kanárishoz. Az volt első ausztriai keresetem. Majd három hét után függetleníttük magunkat, albérleti szobát és egy ládagyárban munkát találtunk. Kb. áprilisban elkezdtem a Bregenzer Bundesgewerbeschule látogatását, nyelvtudás hiánya miatt, mint rendkívüli tanuló. Bregenz-ben a Kolpinghaus-ban laktam, ahol megismerkedtem Juhász Benjamin barátommal, kinek tanácsára '57-ben elkezdtem a Grazer Technische Hochschule-t. A folytatást a régi gráciak már ismerik.

KRIZSÁN GYÖRGY

ÖTVENÉVES '56

ELŐZMÉNYEK

A háborúnak vége lett. Ezer és ezer család siratta a fronton elesett családtagokat, és reménykedett, hogy talán mégis téves a hír, és csak hadifogságban vannak valahol Szibériában, és egyszer hazatérnek. Addig a család siheder fia vette kezébe az eke szarvát és az újkenyér, a krumpli és egy-egy aprójószág ízei enyhítették a várakozás nehéz napjait. A városlakó pedig felkapaszkodott a vasúti kocsi tetejére és a tojásért, szalonáért, dohányt, öltönyt és Herendit kínált cserébe. Az utcákon megjelentek a plakátok: a Kommunista Párt verte a mellét az ujjaépítés ígéretével. A hidak a Dunában fürödtek és a pontonhídon sietett a budai Pestre, a pesti Budára. A nagyjövőjű diákok újra beültek a padokba, és magolták a képleteket az érettségire.

A rikkancsok újságot kínáltak, de a rémhírek „kacsái” is bővelkedtek mondanivalókban. A falun és városon az emberek úgy viselkedtek, mintha mi sem történt volna az elmúlt esztendő alatt, de lelkükben gyógyíthatatlan sebeket rejtegettek. A háború vesztesei, az orosz megszálló csapatok rossz emlékeivel, büntudattal és derékbetört gerinccel „futottak” neki a semmit ígérő jövőnek. Pedig akkor még csak a bombáktól való félelem emléke bénított mindenkit. Igazán félni, lassan, fokozatosan tanultunk meg. A félni tanulás olyan jól ment, hogy már meg sem látszott rajtunk, beástuk mélyre.

Tombolt körülöttünk a Békeharc és a Hidegháború. A futballcsapatunk arany volt, és ha a „feketézőknél” aranyat találtak (Napoleon), akasztottak.

A vörös hadsereg árnyékában egyre nőtt a KMP, a Kommunisták Magyarországi Pártja. Erősödött, izmosodott. Rákosi Mátyás (Sztálin elvtárs leghűségesebb tanítványa), győzelemről győzelemre vitte a Pártot. A Párt bízta a zöld ávosokra határaink védelmét és a kék ávosokra a hangulatot. Az Andrássy út 60-tól, Máriapócsig. A magyar janicsárok. A szó halkabb lett, a tiltakozás csendesebb, sőt nulla. Észre se vettük, és már nem is akartunk külföldre menni. Megtanultuk nem szeretni a banánt és a cocacolát, és tudtuk, hogy a narancsban kevesebb a vitamin, mint a savanyúkáposztában. Ezt tudta a pártnomenklátúra is, de azért szívesebben vásároltak be a főutcai – párt – közértben, ahol bagóért megvásárolható volt a kapitalista világ szem-száj ingere.

Ötvenhatban sokmindenről kiderült a párt-huncutság. A kősziklába vasbetonnal biztosított Kommunisták világa, akik rendszeresen 99,8% szavazattal nyerték meg a nép bizalmát, önkritikákat kezdtek gyakorolni, szánták-bánták a koncepciós pereket, ha tudták volna, visszahozták volna az életbe, a felakasztott Rajk Lászlót, a volt kommunista belügyminisztert, a későbbi Tito láncoskutyával való barátkozásáért. Amnesztiát osztogattak az ártatlan politikai bűnösöknek, akiket tíz évig állati sorban tartottak. A „Petőfi Kör”-ben, hónapokkal a Forradalom előtt már jegyzőkönyvbe foglalták, hogy Magyarországból csak akkor lesz ország, ha a szovjet csapatok követik az Ausztriából való kivonulásuknak a példáját (1954). Akkor fog megszűnni az országunk gyarmati függősége a Szovjetuniótól. Ez az önvédelmi követelés a Kommunista Párt lába alól is kihúzta (a lopott) szőnyeget. Nyugi-nyugi, üzente Rákosi elvtárs, mindent rendbe hozunk, jóváteszünk és ezt Moszkva is szavatolja. A tízévet elkésett ígéret már nem tudta leállítani az egyetemisták tüntetését. A Kossuth utcában találkoztam velük, és az ezres (?) tömeg társaságában elmentem velük a Kossuth térre. Ott a kórus Nagy Imrét hívta, és a zászlóból kivágták a szovjet-típusú címet.

Ott döbbsentem rá, hogy helyesen tette az, aki kivágta a nemzeti zászlóból a régit, a gyűlölt címet. Magamnak feltettem a kérdést: melyik címerünket (van sok) varrjuk helyére. Akkor ott magamban a Kossuth-címerre szavaztam, korona nélkül, a detronizált Habsburg-királyság jelképe nélkül, 1848 szellemében.

A Fő utcai lakásomban baráti segítőtársakkal, A2 méretű papírra ötven Kossuth címet (sablonnal, spriccpisztollyal) gyártottunk. Még időben visszaértünk a Múzeum körútra, hogy fültanúi legyünk Gerő mocskoló rádióbeszédének.

Akkor és ott, (egy betört üzleti kirakatban ülve) Gerő beszéde után ébredtem rá, hogy valami más, eddig soha nem látott, hallott dimenzió kortársa vagyok. Még nem értettem a lényegét, ennek következmé-

nyeit, kisugárzását huszonkilenc évemre, jövőmre, csak sejtettem, (negyven éves emigrációs tapasztalatából már tudom), hogy Európa történelmének voltam szemtanúja, és ez lényegében más értelmet ad majd életemnek.

1956. OKTÓBER 23-ÁN ESTE

1956. október 23-án este, nem volt a későnjövőnek egy talpalattnyi helye sem a Bródy Sándor utcában, bár több egymást követő kísérletet tettünk a Múzeum körút biztonságos úttestéről. A Rádió előtt szorongó tömeg hiába dörömbölt a kapun, hogy ott valakinek átadják a 14 pontot, azzal a kéréssel, hogy azt olvassák fel az adásban. Az ablakokat csak annyira nyitották meg, mondta egy nemrég még ott áldogáló, hogy kitudjanak löni az ávósok könnyfakasztót. Ilyenkor az elől állók „rückwärts”-be kapcsolnak, tolatnak hátra, hogy utána újra előre araszoljanak. A lövések, amiket előről hallani lehetett valószínűleg a könnyfakasztók durranása volt. Már lehetett tíz óra, mikor elindultunk a Nemzeti Színház felé, a Blaha Lujza térre. Mint egy szilveszteri éjszakán, a nép sétált az úttesten, bámészkodott, és a villamosok az út közepén, végig a Rákóczi út egész hosszában, álltak. A Színházzal szemben állt a Szabad Nép Háza, ott ácsorogtunk, hátha kijön valami újsághír. Az nem jött, de jött nagy zajjal Sztálin feje, egy traktor húzta be az Emke mögötti utcába. A tömeg sorba állt, hogy egy hosszúnyelű kalapáccsal, egyik a másik után, letörjön magának emlékül egy darabkát. Két ütés erejéig én is próbálkoztam, eredmény nélkül. Sokan vártak a kalapácsra. A Szabad Nép lépcsőházában egy férfi egy halottnak tűnő testtel a karjában, kikiabált: „Ez itt a forradalom első halottja!” Sohasem tudtam meg, ki volt az áldozat és ki a bemutató.

Éjfél után volt, mire viassasétáltunk a Múzeum körútra. A Bródy Sándor utcában ritkult a sűrűje, de a mentőautó csak lépesben tudott átfúródni az emberek között. Csöpinek, aki a János hegyen lakott valahol, még sikerült taxit szerezni, az vitte haza. A Kálvin tér felől lövések halatszottak. Nagy naivan azt kérdeztük magunktól, lehet, hogy az egész komolyra fordul? A Lánchídon át gyalogoltam Budára. A híd budai oldalán valami bírósági (?) épületet egy ávós őrzött, halkan kérdezte, mi az a zaj. Lövések hangja, ami Pestről ide hallatszik? A Lánchídtól még messze van a Batthányi tér, gyalog.

Egy jelentéktelen de számomra fontos élményben volt részem. Éjfél körül, amikor visszaérkeztünk a Múzeum körútra, a helyzet változott, de nem lényegesen. A mentőautók szirénázva ronantak ide-oda, sokan továbbra is „ostromolták” – hiába - a rádió épületét, aki csak úgy mászkált, nem tette ki magát különös veszélynek. A Bródy utca sarkán, akkor egy diák menza volt (ma vendéglő) és a bejáratú redőny felhúzásával szorgoskodott néhány fiatal. Mikor közelebb kerültem, láttam, hogy egy katonai Jeepből fegyvereket visznek be az épületbe. Kérdezni szabad. Azt mondta közülük valaki, hogy a kézi fegyvereket a budai Bem laktanyából hozzák a forradalmároknak, talán szükségük lesz rá. A gépkocsi hűtőjét a mi általunk megfestett címer díszítette, kicsit gyűrötten, ázottan, de felismerhetően. Nem álltam meg, hogy munkánkkal el ne dicsekedjek a fegyverek kirakásával szorgoskodónak, amire ő: „Nemcsak dísz a kocsinak, de véd is. Ebben a káoszban könnyen célba vesz a „lelkes felkelő” egy katonai kocsit. De ha látja a címet, tudja, hogy melyik oldalnak dolgozunk... Sok kellene belőle!”

1956. OKTÓBER 24.

Az előző nap izgalmas órái után, aludtam, mint akit letaglózta, de a valóság és a (rém) álom zavaros keveréke kárára volt a pihenésnek. Félfüllel hallgattam a rádió híreit. Semmitmondó hangon említették meg, hogy a Corvin mozi környékét szovjet csapatok megtisztították a garázdálkodó elemektől. Megnézzük.

Tíz óra körül értünk a Margit hídhöz. A budai hídfőnél orosz páncélos és gyalogosok zárták el az utat. Senki nem léphetett a hídra. A pestre igyekvők türelmetlen, tömeggé növekedett. Sehol villamos, sem buszok – sem gyalogos, sem jármű nem léphetett a hídra. A dicsőséges szovjet hadsereg – mongol szemű – katonája, valamit motyogott Szeuzről, erről a titokról akkor még senki nem tudott, a moszkvai pártközponton kívül és talán a Szabad Európa Rádió. Dél lett, mire átengedték a tömeget, mi pedig komótos sietséggel igyekeztünk átérti Pestre. Az Oktogonig minden rendben volt. Ott, felkoncoltak mellett lehetett elsielni, aki-ke lábuknál fogva akasztottak fel. Nem volt szívderítő látvány, de úgy látszott a forradalom nem úri muri. Ahogyan közeledtünk az Üllői úthoz, úgy szaporodtak az éjszakai harcok elnémitott tanúi, áldozatai, forradalmárok és szovjet katonák, kiégett páncélozott járművek roncsai. Csatatér. Hivatalos adatok szerint 23-i és 24-i harcoknak több, mint 250 áldozata volt. Az emberek csoportokban találgatták a történeteket, mindig volt valaki, akinek voltak tapasztalatai ezen a téren. Hazafelé menet, a Rákóczi úton el tudtunk jutni a Guttmann üzletig, onnan látni lehetett a még harcoló csoportokat a zsinagóga, Madách tér környékén. Groteszk helyzet volt, hogy a kíváncsiak tömege alig néhány háznyira utcai harcok tanúi lehettek. A Nemzeti Színház körül – mindenki láthatta – kiskorúak csoportjait, vállra vetett géppisztolyokkal.

Nehéz objektív megközelítéssel visszaidézni azoknak a napoknak, óráknak az eseményeit. Nagyjából tudtuk, mi történik körülöttünk, ugyanakkor – éppen a nyugati rádióadókat hallgatva – rá kellett döbbernünk arra, hogy tiszta képet alkotni magunknak nem tudunk, hiszen csak Budapest határain belül, a város különböző pontjain annyi minden történik. Újságok nem voltak, de amerre fordult az ember,

mindenhonnan árvízként zúdultak a hírek, mindenki tudott valamit, mindenkinek volt egy bizalmas ismerőse valami fontos helyen, és, és. Kapkodtuk a fejünket ide-oda, a végén már abban is kételkedtünk, amit saját szemünkkel láttunk, a következő órák eseményei elmosták az elmúlt óra élményét, mintha sohasem lett volna. Egy rövid idő múltával, a belvárosban látott utcai harcok élményét, rémét, elmosta a tenyérnyi parkban megásott sírhely, melybe egy néma perc kíséretében óvatosan, de sietve eltemették azt a lányt. Senki nem ismerte, senki nem tudta miért halt meg, harcos volt, vagy ártatlan járókelő és áldozata egy orlövésznek? Ha befordultam egy utcába és ott leállított egy ismeretlen, hogy ne menjek tovább, mert ott egy ablakból valaki, minden ott elmenőre rálő! Talán rendőrt kellett volna hívni? (Volt a városban valahol rendőr? És ha volt fegyvere, kire lőtt?) Egy forradalomban és ez az volt a javából, nincs rendező – illetve mindenki annak képzeletét magát, - se piros lámpa, se zebra. Ha kiléptél a lakásodból, magadért feleltél, nem volt senki, akire rábízta az életedet. Kísértetiesen rémes volt, ugyanakkor, valahol tudatod alatt boldog voltál, mert olyan közegben mozogtál, amit csak a frontkatona él át, vagy filmből ismersz. Sajnálta magad, hogy ilyen földhöz ragadt vagy, nem tudod berepülni mindazokat a helyeket, ahol történik a történelem.

Mert ha nem is kristályozódott még ki, de sejteni lehetett, hogy minden sarok mögött Európa történelme néz veled farkasszemet, hogy a „dicsőséges” vörös katona a páncélos védelmében lapul, mert tudja, hogy valahonnan, valaki lövésre készen várja, hogy előbukkanjon. Egy évtizedes legendáról kopott le szemünk láttára az aranypáncél. Mentél, de féltél, kerülted a „célpontnak lenni” kétése dicsőségét, és este örültél az ágyadnak, a pihenést kínáló éjszakának.

1956. OKTÓBER 25.

Ezekben a napokban rá sem lehetett ismerni a városra. Legalább is ott, amerre jártam. Csendes, mindenre figyelő, néma utcák. Néhány szírnázó mentőautó és innen-oda vagy onnan-ide cammogó páncélos erre-arra forgó lövtornyával, hangosan zörgő láncfalpaival volt az egyetlen „forgalom” az utcákon. A páncélos ágyújának lövéseiről egy-egy beomlott falrész vagy házhomlokzat árulkodott és nagyon sok golyó emléke.

Az előző napok tapasztalatai alapján, kezdték az emberek komolyan venni az eseményeket, és ha az úttesten páncélos közeledett, mindenki „diszkrétan”, de frissen igyekezett egy kapualj védelmébe. (Ha a kapu nem volt bezárva.) A belvárosban mászkáltunk egy barátommal, a Váci utca környékén. Lestük, hol, mi történik. Egy zászlót lobogtató fiatal invitálta a járókelőket: „Aki magyar, velünk jön, megyünk tüntetni a Kossuth térre.” Lehattunk ötvenen, mikor nekiindult a menet, de mire a Deák tér után az Andrássy útra fordultunk, az alacsonyabb növésű, már nem látta a menet elejét. Gyorsan megtanultam a tüntetés mechanizmusát: a járdán nem volt tanácsos menni, az erkélyekről ledobott zászlók könnyen fejbe kólinthattak, ha csak ügyesen el nem kaptad a nyelüket. Sok hely nem volt mutatványokra, és közben arra is figyelni kellett, hogy elől mit énekelnek: Kossuth Lajos azt üzentét vagy a Szózatot? Az úttest közepén sűrű volt, legjobb az út szélén. Az idő telt, a menet – kisebb nagyobb megállásokkal – haladt. Az Oktogonnál a megszokottnál hosszabb megállás történt. Miért? Az alacsony nem látta az okot, de szűk lett az ing nyaka, mikor hátra nézett és látta, hogy a mögötte levő ház első emeletén nézegetődők – valamit látnak, amit én nem – és húzódnak vissza az oszlopok mögé. Itt valaki löni fog, mondom magamnak, de mire a mondat végére értem, nagy éljenzés és taps közepette, láttam néhány (páncélautó) antennát elhúzni a Nyugati felé. A jólétesültek (és magasabbak) magyarázták a történeteket: a Hősök tere felől jövő tüntetőket ezek a páncélautók akarták megakadályozni, hogy egyesüljön a két menet, de megunták a dolgot és elgurultak.

Nagy ováció és a Kossuth Lajos azt üzenté – a kórus erősebb lett – hangosabb, győzelembiztosabb lett, a menetelés is. A Británia Szállóig. Mikor én odaértem, a Podmaniczky utca kereszteződéséből, géppuska belelőtt a menetünkbe. Bele a közepébe. Aki ott menetelt az meghalt, aki kívül volt a lövonalon – mint én is – a falak tövében keresett védelmet. Rohanás közben hátranézve, láttam a középben elbukottak hosszú sorát és kicsit megnyugodtam, amikor valaki rámfeküdt: annyit én is tudtam, hogy egy golyó két testet nem tud átfúrni.

Mikor a csend hosszabb lett, csendben, talán lábujjhegyen (?) besomfordáltunk a mellékutcákba és lemondva a további menetelésről, kerestük a legközelebbi utat haza. Sohasem tudtam meg, hogy ezt Kossuth Lajos üzenté vagy a Kreml katonája.

Egy biztos volt: a géppuskából kilőtt golyók, nem díszlövésnek voltak szánva.

Visszaemlékezve, körülbelül ugyanebben az órában lőtték ki golyóikat a Földművelésügyi Minisztérium tetőjéről az (?) ávosok azokra, akik előbb odaértek a Kossuth téri tüntetésre. Sötétedéskor mentem át a téren – a pontonhídhöz; akik akkor ott szedték össze a halottakat, kétezer áldozatról beszéltek, későbbi hivatalos adatok kétszázról. Ki tudja? Csak egy nullával több, vagy kevesebb.

Sokáig vita tárgya volt az a nap, az áldozatok száma és a szovjet páncélosok szerepe: kire lőttek, kit védtek. Nehezen hihető, hogy a Pártközpontban (ami csak méterekre volt a Kossuth tértől) soha, senki nem nyilatkozott, hogy ki parancsára mászták meg az emeleket a lesipuskások a nehéz tölténytárokkal.

A Británia Szálló körüli késésért, sokszor hálát adtam Istennek és furcsa dolog, ha tudja az ember, hogy életét csak rövidebb, hosszabb megpihenéseknek köszönheti. Mi is abban a tudatban álltunk össze, hogy megyünk a Kossuth térre tüntetni. Tüntetés és tüntetés között csak egy golyó a különbség?

Gyorsan múlt el ez a tizenkét nap, egyik óra kergette az előzőt, egyik esemény a másikat. Semmitmondó apróságok és apró történelmi események. Amikor nem kergettem az eseményeket, kerestem a vad zavarás között a Szabad Európa híreit. Volt amikor a BBC magyar adása jött be, akkor minden szó kapukat nyitott a világra, és a világ sokszor nem tudta mit üzenjen, és amit mi mondtunk, azt nem értették, vagy csak a keveset belőle, a lényegtelent. A vörös csillagos tankok sok összefűző szállat széttéptek. Mindenki magáért futott.

Minden nap történt valami, a kormány állandóan átalakul, de lényegesen nem sok a változás. Rengeteg újság keres vevőt, pártok születnek, a régiek új köntösben, új ígéretekkel léptek a színre. Október utolsó előtti napján, elhatároztam, hogy megkeresem Évát, aki a Keleti környékén lakott. A közlekedés még mindig áll és a nap aránylag csendes, a politikai harc papíron folyik. Megyek a Rákóczi úton és már nem vagyok messze a Divatcsarnok szétlőtt épületétől, mikor erősödő tűzharc lövéseinek hangját hallom. Talán lehet valamit látni, de az Erkel Színházhoz vezető utca le van zárva. A felkelők egyik őre elküld azzal, hogy a csatatérre nem lehet bemenni, de kerülővel, a Népszínház utca felől sokat láthatok. Kerülő után a Köztársaság téri parkban nagy a mozgás. Támadó felkelők fától fáig nyomulnak előre, itt már nem titok, hogy a budapesti párházat védő ávósokat akarják feladásra kényszeríteni. Tényleg csatatér eseményekkel, sebesültekkel és mentőkkel, amik igyekeznek kihozni a sebesülteket a tűzvonalból. A többi kíváncsiskodóval együtt, a színház védelmében, párhuzamosan kísérik a támadó forradalmárokat. Az Erkel falához lapulva várjuk a csata végét. A lövések ritkulnak, a híreket az előrebátorkodók kiabálják hátra: az utolsó ávósok is megadták magukat, győzött a forradalom. A részleteket már fotókon láttam képesújságban. Elesett – szinte gyerek felkelők – fegyvereiket eldobó ávósok. A magukat megadó ávósok csoportjába egy ostromló belelő (mindkét oldalon kevés a türelem) és a nemzetközi sajtó fejcsóválva „nahát-nahát” felkiáltással közli a kivégzés képeit.

Valószínűleg – ami ugyan nem mentség – a felkelők egy része nem hallott a Genfi Konvencióról soha. Az szabályozza az ellenséggel szembeni viselkedést.

Egyik utam alkalmával, a Nagykörúton, (nem messze az Oktogontól) egy csoport állt és figyelte a szemben levő ház harmadik emeleti ablakát. Odaálltam felnézni én is. Időnként valaki odajött a nyitott ablakhoz, odamutatta csoportunknak a nagy darab vázát és mikor a csoport reagált és azt kiabálta a mutogatónak: dobd ki! Bummm! Ezer darabra tört a cserép, a csoport tapssal jutalmazta a bravúros tettet. A szomszédom felvilágosított: egy ávós volt lakását takarítják! Nem merem volna kimondani véleményemet, hogy buta jelenetnek vagyunk tanúi. Ebben a feszült hangulatban, biztosan akadt volna valaki, aki felismerte volna fazonomat, és fenyegetően felelősségre vont volna, hogy nem látott ő engem az ávó központban a verő legények között! Mire az ilyen felelősségvonásra válaszolni tudtam volna, már túl is estünk volna a lincselésen.

Édesanyámék a Csaba utcában laktak. Naponta felszaladtam valami vásárolt szükségességgel, legyen az kenyér vagy más élelem. Az utca másik oldalán volt a városmajori park. A kapuval szemben egy katonai teherautón rendőrházak álltak, egy géppisztolyos kiskatona őrizte őket. A park területén katonák fogták össze a rendőrházba átvándorolt ávósokat (egy közeli Ávó-laktanyából), akiket így akart menekíteni parancsnokuk. Gyűltek az elfogottak és gyűltek a kíváncsiskodók. Mint minden tömegben, itt is volt egy hangoskodó-részeg-bosszúangyal, aki nem titkolta véleményét a (békés) fejlemények miatt. Haragos monológja nagyjából így hangzott: ...rohadt, bűdös népnőzők, kerüljétek csak markomba, hamar végetek lenne, nem bírósági tárgyalásra vinnélek titeket, hanem annak a fának vastag ágára akasztanálak... Nagy lélegzet után tovább cifrázta fenyegetését, és hogy a nézők lássák ordításának komoly voltát, igyekezett felkapaszkodni a teherautóra. Ezt már megelégedte az ő. Odaállt eléje, orra alá szorította a géppisztolyt: „Még egy lépést tesz tate, lelövöm!” Ezeket ránk bízták azzal, hogy vigyük őket a bíróságra. Ezt a parancsot végrehajtjuk, bármi mást kínál. Tűnjön el!

A kíváncsiak csoportja tapssal köszönte meg a kiskatona kiállítását. A nagyhangúak viselkedését már sokan unták azokban a napokban. Én is! De azzal csitítottam magamat: Könnyen vagy Krizsán ilyen nagylelkű megbocsátó, sohasem kerültél olyan helyzetbe, amikor ki lettél volna szolgáltatva egy hatalom szadista kénye kedvének, nem ítélték bűnhődésre ártatlanul, nem telepítettek ki az otthonodból származásod miatt, nem törtek kerékbe hited miatt és nem kellett végignézzed Apád kivégzését és, és.

1956. NOVEMBER 4.

1956. november 4-én, reggel 5.20-kor a rádióban: „**Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar kormányt. Csapatunk harcban állnak. A kormány a helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével.**” Ezek voltak a befejezett remény, utolsó szavai.

Nemsokára a közlemény után, a Fő utcai lakásomból, a Batthyány utcán át a Széna téren át, felmentem szüleimhez, a Csaba utcába. A hajnali csendben, az egyik házból egy nyolc-tíz éves kisfiú lépett ki, és egymás mellett mentünk a Széna tér felé. Kezében egy FÉG-lépuska. „Ilyen korán és már úton vagy?” –kérdeztem. „Igen, megyek, a Déli pályaudvarnál barrikádot építenek, ott fogok harcolni, puskám is van és töltényem elég.” „Azt látom, de ezzel nem lehet tankra lönni, illetve lehet, de nem ér semmit!” Mentünk együtt, beszélgettünk. „Tegyük egy próbát, és kössünk egy fogadást. Rálövünk egy csatornára. Ha átlukasztja, vesztettem, és te elmész a barikádra, de ha nem, akkor a vesztes visszafordul és hazamegy. Áll az alku?” Rábólintott. Töltény elő, csőre töltés, célzás a csatornára közelről, lövés és egy alig észrevehető kis horpadás a bádagon. Kezetfogtunk, ő visszafordult (a vesztes szomorúságával) hazament én folytattam hajnali utamat. Nem volt tisztességes fogadás! A háború utolsó éveiben ilyen légpuskával gyakoroltuk a célbalövést, de nagyon távolra nem mehettünk a céltáblától. Hogy odaérjen a lövedék...

A Forradalom napjai alatt a rend fenntartására, szovjet egységeket vezényeltek ki. Arra is volt példa, hogy szovjet katonák átálltak a felkelők oldalára. Vasútépítő nagybátyám, Csomay Zoltán, még a forradalom kitörése előtt, elmondta, hogy Záhonytól a jugó határig, az állomásokon, katonai konyhák felszerelését kezdték meg. Miért? Nasszer, egyiptomi vezér, Izrael fenyegetéseire válaszolva, a Szezei-csatorna államosításával fenyegetőzött, ami Angliának és Franciaországnak (mint bérlőknek) ... tragédiát jelentett volna, amire valószínűleg a csatorna megszállásával válaszoltak volna. Egy ilyen esetben, Nasszer a szovjet katonai segítségét kérte, amire az oroszok boldogan igent mondtak. A szovjet Tito beleegyezésével a csapatait Magyarországon át Riekáig vasúton, onnan hajókon szállították volna Alexandriába. Erre készültek a magyar állomásokon a konyhák? Magyarországon kitört a forradalom és Tito, miért, miért nem, lemondta a szovjet csapatok adriai kirándulását, pedig a más viszonyok közötti harcra kiképzett csapatok készen álltak az indulásra. Majdnem minden a terv szerint történt. 1956 október 29-én Izrael támadást indít Egyiptom ellen, megkezdődött a szezei háború. Anglia és Franciaország légitámadásokat indít Egyiptom ellen. 1956. november 5-én 7000 angol és francia ejtőernyős védi a Szezei-csatornát. Nesze neked, magyar Forradalom. A csatorna védelmére kiképzett szovjet hadsereg a Duna partján csodálkozik, hogy sehol sem tudja felvenni a harcot sem az angolokkal, sem a franciákkal. Sajnos, a nyugati politikának fontosabb volt a csatorna, mint a magyar szabadság.

Elnémultak a tiltakozások november 4. ellen. Csend lett.

Csend. A „rend” helyreállt. Éjszakai kijárási tilalom és megtorlás. Akasztások. Vége a táncnak, vége a dalnak. 200 000 magyar csomagol és indul. Neki a nagyvilágnak, én maradok. November, december, 1957 január...

Január 23-án én is csomagolok, egy aktatáskányit. 24-én hajnalban felszállok a Bajára induló buszra. Az igazoltatásnál a tisztjárőr elfogadja a bajai árvíziroda pecsétjével ellátott utazási engedélyemet. A nagy hóban átázott bakancsomat éjjel kettőkor a jugó határőrség kis kályhájánál szárítom.

Párhuzamosan a leírtakkal olvasom „az 1956-os forradalom története dokumentációs és kutatóintézetének sorozata” - kronológia kötetét. Nem mindig és mindenben egyezik az emlékem a könyv adatával, de akkor Pesten a szemtanú másképpen élte át (vagy emlékezik) ugyanazt az eseményt, ha az utcasarok másik oldalán állt.

Amit leírtam, olyannak láttam. Az évtizedek folyamán oly sokszor visszatértek az emlékek, hogy talán javítottam rajtuk akaratlanul. Azt tudom, hogy szépíteni a múltat nem akarom, okom nincs rá és ha dicsekedni akarnék, csak „más tollával” tudnék. Amivel sorsom megajándékozott, az bőven elég volt, talán egy csipetnyivel többi is, mint kellett volna.

A múltat szépíteni a szerelmes és a bűnöző dolga. Bűnöző nem voltam és a szerelem szépítés nélkül is szép volt.

1989

1989. október 23-án országszerte megemlékezések az 1956-os forradalom 33. évfordulóján.

Újra a Kossuth téren vagyok! Délben Szűrös Mátyás, az Országgyűlés elnöke, ideiglenes köztársasági elnök a Parlament erkélyéről kikiáltja a magyar köztársaságot. A nemzeti zászlót a koronás kiscímer díszíti. 33 évvel ezelőtt tévedtem.

Másnap, dr. Dénes László főorvos, szívinfarkattal bevisz a Róbert Károlyi körüti kórház intenzív osztályára.

2006

Éveknek, évtizedeknek kellett eltelnie, amíg lassan, nagyon lassan leesett a tantusz, és kezdtük megérteni az '56-os magyar Forradalom előzményeit, győzelmeit és kudarcait, eseményeit, valamint tragikus befejezését. Szolgáljon mentségünkre, hogy ebben a mulasztásban partnerünk volt a kerek világ, sőt olyan

nagyhatalmak is, akiknek minden lehetőségük megvolt – korlátozások nélkül – egy reális felmérésre, analízisre a ma már történelemnek tekinthető napoknak.

...

Az ötvenéves megemlékezések ugyan megtörték a hallgatás és félrebeszélések jegét, nemzetközi szervezetek, mint az európai Parlament, 2006 februárjában ünnepi szavakat motyogott azokról az eseményekről, de korántsem olyan arányban, mint amilyen hatásokat azok a valóságban kiváltottak. Valamivel mérethűbb volt az Amerikai Egyesült Államok külügyminiszternőjének múlt heti összefoglalója, amikor igyekezett a Forradalom világméretű hatását kihangsúlyozni.

Valószínűtlennek tartom, hogy Európa politikusai keleten és nyugaton ne tudnák visszaidézni emlékezetükben a szovjet sokmillió áldozatának tömegsírjait, arcátlan, a valóságtól elrugaszkodott, a szabad világot fenyegető sok évtizedes hazudozását, annak anyagi és szellemi bénaságát. Generációk százait torzította el a lenini-sztálini ideológia hazug agressziója, szégyenteljes, szemellenzős némaságra kárhoztatta Európa értelmiségét, akik mindenre ráhúzták a fasizta jelzőt, amire a Kreml utasította a szogalelkeket. A nácik tettei szégyenfoltjai lettek Európa történelmének, jelképeik (horogkereszt) viselését sok országban törvény bünteti, de a vörös ötágú csillagot – melynek színe milliónyi áldozat vérére emlékeztet – ma is szabad viselési jogot, „tiszteletet” élvez. Európa politikája vakságot színlelt, és kimondani a tényt, még ma is húzódozik. Nemzetek megjátszák a három majmot, „nem látunk, nem hallunk, nem szólunk.” Ötven évvel a magyar Forradalom után.

Akkor bizonyított a Nemzetünk! Légvár volt a fenyegető Hatalom, dalaiknak hangja a börtönök néma szenvedésére terített fátylat, cirill betűik írhattak bármit, olvasni őket, nem tudta, nem akarta Európa. Elég volt, ha hittünk a szónak.

KÜTTEL ISTVÁN

1956 – 50 ÉV TÁVLATÁBÓL (OKTÓBER 23. - DECEMBER 8.)

A FORRADALOM ALATT

1956 októberében másodéves gépészmérnök hallgató voltam a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen; a második diákszálló első emeletén egy nyolcágyas, túlzsúfolt szobában laktam hét diáktársammal. Ez lett volna a kisebbik gondunk, inkább az elszigeteltség a külvilágtól volt érezhető. Sok szabadidőnk nem volt, étkezési időben központi hangszóróval közvetített hírekből értesültünk a napi eseményekről. Általában és rendszerint a délutánokat és az estéket az ún. tankörben töltöttük tanulással és főleg műszaki rajzolással. Politikával többféle okból nem foglalkoztunk, még Rajk újratemetése október elején - aki amúgy sem örvendett nagy szeretetnek - sem változtatott ezen a helyzeten. A lengyelországi események és Gomulka szerepe érdeklődést keltettek, de ebből sem adódott közösségünkben nagyobb eszmecsere; a szegedi MEFESZ megalakulása és követelése a többségnek, részleteiben, alig voltak ismertek. Lényegében a tanulás és a házi feladatok elvégzése volt napirenden. Politikai óvatosság egymás között és bizonyos fokig a reménytelenség, hogy lényeges változások – legalábbis a gazdasági helyzetben – várhatóak lennének, rányomta bélyegét napjainkra. A Diósgyőri Vasművekben folyó politikai-gazdasági megmozdulásról sem voltunk tájékozódva. Én már szeptember óta egy országos pályázaton dolgoztam egy évfolyamtársammal együtt: egy magyar “népautó” létesítése volt a cél és a pályázati tervek kidolgozása minden szabad időnkét lefoglalta.

Október 23-án délből jött a hír a diákszállói hangszórókból, hogy egy tervezett tünetést Budapesten betiltott a belügyminiszter. Erre persze felfigyeltünk, és később elterjedt a hír, hogy mégiscsak engedélyezték a tünetést és Gerő párttitkár este rádióbeszédet fog tartani. Erre aztán megindult a spekulálás, hogy mi is történik Pesten, és a szegedi egyetemisták pontjairól is keringtek hírek. Hirtelen megváltozott a hangulat, és egy elképzelhető politikai változás szele árasztott el bennünket. Mindenesetre feszülten vártuk Gerő beszédét és gondolom kivétel nélkül hallgattuk a hangszórón közvetített állásfoglalást, remélve, hogy valóban jobb idők jönnek. Gerő ca. negyedórás beszéde várakozásainkat teljesen megsemmisítette: sovinszta felforgatókról beszélt és a szovjet-rendszer további fenntartását harsogta. Beszéde után szinte egy jelre, mindnyájan átrohantunk a nagy előadóterembe – ca. 100 méterre a diákszállóktól –, ahol többen, a DISZ-vezetőségből is, tiltakoztak és egy küldöttséget állítottunk össze, hogy másnap a diósgyőri munkásokkal kapcsolatba lépjenek, és kifejezésre juttassuk szolidaritásunkat a pesti eseményekkel. Másnap elment a diákküldöttség a Vasművekbe és az idő várakozással, hírek hallgatásával és izgalommal telt el, főleg a pesti fegyveres felkelés sikerének drukoltunk. Nagy Imre kinevezése október 24-én általában nem keltett szimpátiát, továbbra is kommunista elveket vallott még ekkor.

Október 25-én délután nagygyűlés kezdődött a szabadban, megérkeztek a diósgyőri munkásküldöttek, a hangulat jócskán bemelegedett a meghallott követelések elhangzásával. Mellettem állt a honvédelmi tanszék egyik előadója, még a nyári orosházi katonai gyakorlatokról ismertem, aki úgy begerjedt, hogy tisztí sapkájáról letépte a csillagos jelvényt, ledobta a földre és rátaposott. Mi pedig skandáltuk, hogy “Ruszk, mars ki” és “Ruszkik haza”, meg “Vesszen Gerő” és még több mást is. Professzorok jelenlétére nem emlékszem, de két tanársegéd ill. adjunktus, Mihala Ferenc és Darin Sándor beszédet tartottak, és később is lényeges szerepük volt a miskolci megmozdulásokban. A gyűlés után megindultunk a hejőcsabai úton Miskolcra. Az úton végig skandáltunk pártellenes és hazafias jelszavakat. Fiatal munkások menetközben felmásztak a háztetőkre, ahol vöröscsillagos jelképek voltak, és ledobálták azokat az útra. Mint később megtudtuk, egyetemista küldöttség ment a rendőrkapitányságra, hogy egy békés együttműködést érjen el; őket mindjárt benttartották. A tünetés a városban békésen feloszlott, én visszamentem az egyetemre és a pályázati munkát a közelgő beadási terminus végett megpróbáltam még az este folyamán befejezni. Ezért nem is mentem a másnapi, október 26-i kora délelőtti tünetésre a rendőrség elé az egyetemi küldöttek szabadonbocsátása végett. Ott aztán vérfürdőt rendezett az ÁVH és néhány rendőr: kilenc halálos áldozata és számos sebesültje volt a sortűznek. Délből szobatársam, Benyó Gyuri, mesélte a történeteket; egyik tankörtársunk bokalövést kapott, már futtában, hátulról lőtték meg és beszállították többedmagával a miskolci kórházba. Erre többen elindultunk beteglátogatásra; a kórház ca. a belváros és az Egyetemváros között feküdt. Éltető Gabit megtaláltuk sok más sebesülttel együtt, már jobban

volt; ott láttunk t.k. egy talán 9-10 éves kislányt is, akit a golyó szintén hátulról talált el, s valószínűleg fekvésben, a hátgerinc alsó végétől a nyakáig testén végigment. Közben ezidő alatt megrohamozták az emberek, főleg a környékről beérkezett bányászok, a rendőrséget, és négy vagy öt ÁVH-st felkoncoltak, kettőt teherautó mögé kötve elhurcoltak a Megyeháza elé és ott felkötötték a szovjet emlékműre; két sebesült ÁVH-st behoztak a kórházba. Mivel úgy tűnt, hogy a megyei ill. városi pártvezetőség egy része és főleg a Vasmű dolgozói a megmozdulások mellett vannak, ezért szinte győzelmi érzéseink támadtak. Néhányan bementünk a Megyeházára és ott csatlakoztunk egy megalakulófélben lévő csoporthoz, ahol megbeszéltünk több tennivalót. Szükségesnek láttuk a rendőrségről meglépett ÁVH-sokat felkutatni, így a hírhedt Angyal (!) őrnagyot is - aki mint parancsnok feltehetően elrendelte a sortüzet -, hogy idővel bíróság elé legyenek állítva. Mivel a megsebesült két ÁVH-s tiszte a meglincselés veszélye fenyegette, azokat őrizni kellett a kórházban: a forradalom tisztaságára mindenképpen vigyázni akartunk. Pesten folytak a harcok, és nekünk még nem volt fegyverünk, tehát azt is akartunk szerezni. Bár Miskolcon nem voltak eddig harcok, de szovjet alakulatok jelenléte, amelyek állandóan keresztül vonultak a városon, ezt nem zárta ki. Több összetűzésről is hallottunk, de nem fegyveresen; a honvédség nem vonult fel. Este mentőkocsival és kórházi személyzettel bejöttünk a városba, és a felakasztott ÁVH-sokat leszedtük, majd bevittük a kórházba. Közben Gyuri valahonnan egy géppisztolyt és egy 7,62-es pisztolyt szerzett, a pisztolyt nekem adta, amelyik egészen november 5-ig velem volt. Benyó egy tipikus pesti srác volt, belevaló, bátor és nagyon lelkes, becsületes; édesapja villamosvezető volt. Szobatársak voltunk több, mint egy évig, de ez alatt szinte semmit sem tudtunk egymás politikai felfogásáról, ami a következő néhány nap alatt gyökeresen megváltozott. Az éjszakát a kórházban töltöttük, és terveket kovácsoltunk.

Október 27-én Pesten még mindig ostromállapot volt, mint azt a kórházi rádióból megtudtuk. A Megyeházán munkástanácsok, egyetemi küldöttek és kooperáló MDP vezetők - pl. Földvári Rudolf megyei párttitkár - t.k. a Nemzetőrség felállítását tervezték. A mi csoportunk a Bocskay laktanyába ment az ottani katonai parancsnokkal tárgyalni. A fogadtatás eléggé tartózkodó, de nem ellenséges volt, nyilván nem akartak a tisztek idő előtt a forradalmárok oldalára állni. Kéréseinket teljesítették, kiadtak főleg meleg ruhát és gyalogsági fegyvereket is. Egy gyönyörű rendőrbundát magamnak tartottam meg, mivel már eléggé hűvösek voltak az éjszakák. Utána házkutatásokat folytattunk, így a meglépett Angyalnál is, de nem volt otthon.

28-án egyetemi szállásunkon befejeztem a pályázatot és postára adtam. Az eredményt illetően 2004-ben sikerült a Széchenyi Könyvtárban az Autó-Motor szaklap egyik 1957-es számában a zsűri döntését felfedeznem: mindenestre nem voltam az első három között, de a népautó így sem lett gyártva.

29-én kedvező hírek jöttek Pestről: úgy nézett ki, hogy a forradalom előbb vagy utóbb győzni fog, amire aztán 30-án sor is került. Október 31-én a megyei kórház egy teherautószállítmányával fegyvertelenül, mint kísérők, néhányan Pestre utaztunk, a Rókus kórházba vittünk gyógyszer, vérplazmát, kötszert. Az egész napot Pesten töltöttem, egy helyen a Rákóczi úton rám lőttek egy emeleti ablakból, fejemet pár cm-el elhibázva. Felejtetlenség maradnak számomra a sok helyen felállított, őrizetlen pénzadományok, a még sok helyen fekvő halottak, főleg a Nagykörúton és a palacsintává lapított szovjet katonák. Útközben Mezőkövesden és Gödöllőn voltak nagyobb csoportok és karszalagos, fegyveres nemzetőrök az úton, akik köszöntöttek minket. A nemzeti színű zászlókból mindenütt ki volt a vörös csillagos címer vágva.

Mámoros napok voltak ezek, mindenütt a forradalom győzelmét ünnepeltük. Gondot okoztak az állandóan átvonuló szovjet csapatok és az az érzés, hogy még nincsen igazából vége a múlt gyötrelmeinek. Nagy Imrét kezdtük elfogadni, mivel mondanivalói hazafias jelleget kaptak, de semmit sem akartunk elfogadni, ami a kommunista időkre emlékeztetett volna, így Kádár mea-culpázását sem.

A november 4-re virradó éjszakát is a kórházban töltöttük a kora reggeli órákban az Egyetemváros irányából ágyúzásra ébredve. Még a reggel folyamán mentőautóval, fehér köpenyben odamentünk. Az egyetem közelében szovjet harckocsik és csapatszállító járművek álltak nagy számban, de minket átengedtek. Az úthoz közel eső első és második diákszallót találatok érték, a mi épületünket a szobánk közelében is eltalálták, nagy lyuk tátongott a falon.

20-30 diák felemelt kezekkel az épület falánál állt, az egyetem rektora, Sályi professzor kétségbeesve vigasztalta a fiúkat és próbálta magát a szovjetekkel megértetni. Minket mint mentősöket beengedtek a szállónkba. A mosdóban voltak sebesültek, akiket a szobájukban értek a belövések, a földszinti portásfülkében feküdt egy halott elsőéves fiú. Felírtam adatait azzal, hogy pesti szüleit értesíteni fogom, majd néhány sebesültet felvettünk a mentőautóba. A többi szálló nem sérült meg, komolyabb ellenállásról nem hallottunk a helyszínen, de később megtudtuk, hogy az egyik szálló tetejéről a diákőrség géppuskatűzzel fogadta a felvonuló szovjet egységet, mire azok visszalöttek és egy negyedéves hallgatót halálosan eltaláltak.

A kórházban őrzött két ÁVH-snak nem volt további védelemre szüksége, inkább nekünk. Hármán vagy négyen voltunk, többnyire pestiek és úgy gondoltuk, hogy ideje lesz hazamenni. November 5-én sikerült egy Pest felé induló vonatra felszállni, zsebünkben a kórházigazgató igazolásával mint "segédápolók".

A FORRADALOM UTÁN

A vonat Hatvanig meg sem állt, de tovább sem ment. Gyalog indultunk tovább ketten egészen Valkóig, ahol ismerőseim voltak, akik lovaskocsin elvittek Gödöllőig, ahol nővéremék éltek. Náluk töltöttük az éjszakát azzal, hogy másnap Pestre megyünk és valamilyen formában hasznosítjuk magunkat, aztán tovább Pécsre Édesanyámhoz. November 6-án reggel útnak indultunk gyalog, szép kis borjúlábas katonai hátizsákomban a legszükségesebbekkel. A híres gödöllői patkónál szovjet katonákba futottunk, akik megmotoztak, társam bajonettjét elvették - nálam szerencsére nem volt már pisztoly - aztán elengedtek. Mellékúton mentünk tovább; egy lélekkel sem találkoztunk Mogyoród és Fót között, mikor váratlanul Pest felől egy Csepel teherautó közeledett, nagy vöröskeresztes zászlóval a motorházon. Megálltak, 3 pesti egyetemista ült a kocsiban és mint mondták, az osztrák határra mennének, hogy a Zsiránál várakozó osztrák vöröskeresztes küldeményt átvegyék és visszahozzák a Péterfy Sándor utcai kórháznak. Gondoltuk, segítségre lesz szükség, ezért velük tartottunk, felszálltunk hátul és elindultunk Dunakeszi felé, kerülve a főutakat. Dunakeszin nemzetőrök állítottak meg és útbaigazítottak a komp felé. Egész nap és éjjel, később zuhogó esőben mentünk. Valahol Kapuvárnál szovjetek állítottak meg, elolvasták a Magyar Vöröskereszt által több nyelven kiállított menlevelet és továbbengedtek. A hajnali órákban elértük Zsirát, a kocsit a falu határában leállította vezetőnk és gyalog mentünk tovább a határ felé. Kb. a falu közepénél hirtelen zöld ÁVH-sok vettek körül, igazoltattak és látván, hogy egyetemisták vagyunk, nem sokat teketóriáztak, vissza irányítottak a Csepelünkhöz és mindnyájunkat felszállítottak hátul mondván, hogy aki leugrik, azt szétlövik. A menlevelünk nem érdekelte őket, az osztrák szállítmány pedig várhatott. Kocsinkat egy „zöld-ávós” vezette, mögöttünk az örök Pobedája kísért. Nemsokára befutottunk Szombathelyre a Söpte úti határőrlaktanyába, ahol mindnyájunkat ütlegetések közepette belöktek egy helységbe. Kicsit később egy eléggé vérző fiút is betettek, aki, mint mondta, Ausztriából jött haza látogatóba és visszamenet elfogták; ruházatán látni lehetett, hogy nem „népi demokratikus”. A következő éjjel folyamán lövéseket hallottunk az udvarról, őt sem láttuk viszont. Másnap egy „fapados” Csepelre ültettek fel két ór kíséretében. Menetközben hirtelen rájöttem, hogy az egész forradalom idején írott naplómól valahogyan mielőbb meg kellene szabadulnom. Óvatosan kitéptem a füzetből kabátom alatt a lapokat és az ülés alatt lévő benzinkannába gyömöszöltem. Éppen elkészültem a művelettel, amikor befutottunk a városi bíróság udvarába. Az épületben egy pár szovjet tiszt elé vittek; én egy joviallis, kövér ezredeshez kerültem, aki valamiféle jóindulattal oroszul hajtogatta, hogy hamarosan haza kerülünk a mamánkhöz. Ez volt az egész kihallgatás, mehettünk a cellánkba, ahol 11-en töltöttük el a következő ca. kerek négy hetet. Cellatársaim között volt t.k. a szombathelyi katolikus püspök titkára és még egy katolikus pap, egy volt kisgazdapárti képviselő, aki civilben Zala megyében valahol MÁV állomásfőnök volt és egy 16 éves srác, aki a pesti Boráros téren Molotov koktéllal egy szovjet páncélost robbantott fel.

Csodálatos módon végig nem hallgattak ki minket, még a személyi adatainkat sem írták fel. A fegyőrök nem voltak barátságtalanok, csak az ellátás volt nagyon szűkös. Érdekes volt, hogy a fegyőrök egy ideig levették a csillagot sapkájukról, de decemberben újból feltették. Sokat énekeltünk, a „Vén cigány” szövegét ott tanultam meg, még ma is tudom nagyjából. Aztán az egyik reggelen kiválasztották közülünk a fiatalabbakat, lekísértek az udvarra és felszállítottak az egyik ott álló teherautóra. Nem mondták, hogy hova megy az út. Én a konvoj utolsó kocsiján ültem, a sofőrök mellett fegyveres örök ültek, elől egy Jeepen is ültek örök, de mögöttünk nem volt kísérő kocsi. Valahol Devecser közelében sorompó miatt megálltak a kocsik, az örök kiszálltak, már sötét volt. Ekkor jött a gondolat, hogy aki tud, leugrik az utolsó kocsiról, ha megindul a kocsisor. Így is volt, négyen-öten leugrottunk, amit az örök nem vettek észre. Begyalogoltunk a vágányok mellett az első bakterházig, ahol vasutasok ültek. Nagy segítőkészséggel fogadtak és el is szállásoltak bennünket a faluban azzal, hogy másnap egy mozdonyon elvisznek Sümegig. Ők mondták, hogy általános sztrájk van az országban és Nagy Imrét többedmagával elhurcolták ismeretlen helyre.

Így ért számomra a forradalom és a szabadságharc véget. Karácsonyra Bécsben voltam.

MIXICH GERTRAUT

DANKESBRIEF

Liebe Leser,

anlässlich eines würdevollen Gedenkens am 16. Oktober 2006 an den 50. Jahrestag des Ungarischen Volksaufstandes, das auf Betreiben des Herrn Honorarkonsuls Mag. Rudolf Roth vom Land Steiermark und dem Forum Hungaricum in den wunderbar hergerichteten Räumen der alten Universität stattfand, beschloß ich diesen Lesebrief zu schreiben.

Von offizieller Seite ist an Österreich, an die Steiermark und an alle mitwirkenden Organe und Körperschaften, aber besonders der Bevölkerung viel Dank ausgesprochen worden. Ich möchte nun anhand einiger Beispiele persönlich danken.

Ich danke dem einsamen Holzfäller im tiefen Walde bei Mogersdorf, der unsere kleine Vierergruppe als erster Österreicher begrüßt hat. Wir passierten gerade den Todesstreifen, liefen um unser Leben, wateten durchs Gestrüpp, bis wir endlich ein Waldstück erreicht haben. Von der Ferne hörten wir Holzhacken. Wir stockten und trauten uns – nach der Nacht am Boden kriechend an russischen Panzern vorbei – ja, wir trauten uns nicht, den Holzfäller anzusprechen, denn: Ist er Ungar? Ist er Jugoslawe? Wird er uns verraten oder gar ausliefern? Oder ist er, ist er doch ein Österreicher?

Das war er!

Es war der 30. November und Andreas-Tag. Unsere kleine Gruppe bestand aus drei Andreassen und mir. Als wir sein herzliches „Grüß Gott“ vernahmen, köpften die Buben die den Russen zugedachte und mitgebrachte Schnapsflasche und wir begossen – die Flasche reihum reichend – diesen unvergeßlichen ersten Andreas-Tag in Freiheit!

Ich danke dem damaligen Lehrerehepaar von Mogersdorf. Als der Herr Lehrer uns vier aus dem Fenster der Schule vorbeiziehen sah, öffnete er das Fenster und sprach uns an. Als er erfuhr, dass wir soeben erst über die Grenze gekommen sind, schickte er seine Schäfchen nach Hause und bat uns in seine Wohnung zu kommen, wo uns eine Schüssel Wasser zur Verfügung stand und wir uns ein wenig waschen durften, während Frau Lehrerin ein üppiges Frühstück auf den Tisch zauberte. Seelisch und körperlich gesättigt, wanderten wir, mit allen guten Wünschen versehen, weitere 8 km nach Jennersdorf ins Aufnahmelager. Vergelt's Gott!

Ich danke der Dame im Lager in Jennersdorf, die mich – damals blutjunges Mädchen – ansah und mich quer durch den Hof in eine Waschküche führte (war es eine Schule?) und dort – Ihr werdet es nicht glauben! – auf einen Waschkessel voll dampfenden Wassers, eine Kelle und einen Zuber zeigte, in dem ich baden und meine seit fünf Tagen Unterwegssein verdreckten Sachen waschen durfte. Noch nie hat mich Wasser so erfreut, noch nie war ich so dankbar für etwas. Seit 50 Jahren denke ich beim Baden an sie.

Ich danke dem damaligen Arzt in Jennersdorf, der meine nach 50 km Marsch entstandenen Wunden umsonst verarztete.

Ich danke der jungen Postbeamtin in Jennersdorf, die einem der mich begleitenden Andreasse selbstlos und ohne jegliche Absicherung 100 Schilling in die Hand gedrückt hatte, als es sich beim Aufgeben eines Telegrammes an seinen schon lange in der Schweiz lebenden Vater herausgestellt hat, dass er für eine Postkarte zu ihm Geld braucht. Als sich unser Andreas verlegen wehrte, sagte sie mir: „Sie werden es mir schon zurückzahlen“. Eine junge Postbeamtin hat sicherlich nicht sehr viel verdient.

Ich danke – Habe ich einer Frau oder einem Mann zu danken? Ich weiß es nicht mehr, denn es ging alles so schnell! – ich danke der oder dem Unbekannten, die oder der mir im Zug Richtung Norden beim Aussteigen, bevor sie oder er den Zug verließ, noch schnell einen Schein in die Hand gedrückt hat und mir keine Zeit mehr ließ, Danke zu sagen! Es waren 100 Schilling.

Ich danke dem Ehepaar – war es schon in der Steiermark oder noch im Burgenland – das mir bei unserem kurzen Aufenthalt bei ihnen ebenfalls heißes Wasser, diesmal in einem richtigen, gekacheltem Bad, zwei Garnituren frische Wäsche und ebenfalls Geld schenkte.

Ich danke in Graz „meinen österreichischen Vizeeltern“ und ihren Freunden, die sich meiner während meines Studiums liebevoll annahmen, die mit mir Kummer und Freude teilten und in jeder mißlichen Lage weiterhalfen. Wir blieben – solange sie lebten – freundschaftlich verbunden. Auch heute noch besuche ich ihr Grab in Graz und danke für unsere innige Verbindung.

Ich danke dem lieben Herrn Dr. Muhry senior, der mich, wenn ich krank war, selbstlos behandelte. Bis in sein hohes Alter war er als Arzt tätig und bildete sich an Tagungen weiter.

Ich danke in Graz dem damals jungen Ehepaar Hackl, das mir meine Zimmermiete erlassen hat, als die monatlichen Zuwendungen meines Onkels aus Berlin ausgeblieben waren und ich zahlungsunfähig geworden war. Mehr sogar, sie haben mir angeboten, zusammen mit ihnen in ihrer kleinen Zweizimmerwohnung zu leben, das sie damals nach schweren Jahren des Sparens selber beziehen wollten. Sie waren sehr jung und ich hoffe, sie lesen diese Zeilen und wissen, dass ich sie nicht vergessen habe.

Ich danke auch jenen, die ich hier eventuell nicht direkt erwähnt habe.

Die Liebe hat mich aus Österreich ins Ausland gebracht und ich lebe nun etwa 1000 km von Graz entfernt. In all den Jahren habe ich aus Dankbarkeit die österreichische Staatsbürgerschaft beibehalten. Die Lektion an Mitgefühl und Hilfsbereitschaft der damaligen, noch selber sehr armen, österreichischen Bevölkerung habe ich verstanden. Ich danke, indem ich selber helfe, wo ich nur kann und versuche die Wärme des Herzens weiterzutragen, die mir im Herbst 1956 in Österreich entgegengebracht wurde.

NÉMETH ANIKÓ

EGY IGAZ MESE

Kis mesét írok. Éppen 50 éve történt. Velem együtt sokan átélték. Kinek szebb volt, kinek kevésbé szép, az eredmény azonban mindegyikünkénél ugyanaz lett. Megfordult az életünk és így igaz történet lett a kis meséből.

Hol kezdjem? Talán ott, hogy édesanyám könnyes szemét, édesapám áldó szavait: „a Jó Isten vezéreljen benneteket” soha nem lehet elfelejteni. Aztán elindultunk. Egy fiatal házaspár egy aktatáskával és egy kis bevásárló táskával ruhaneművel, elindult egy teljesen bizonytalan jövő felé.

De jönni kellett. Mögöttünk szimatoló, gonosz, jövő nélküli, börtönnel fenyegető kilátástalanság.

Egy határmenti kis faluban, megre fűtött szobában vártuk ismerőseinknél az éjfelet. Éjfélkor indult a csapat a határhoz. Vezetőnk ismerte a legközelebbi és még szabad részt a határon. Egyébként már mindenütt orosz tankok és járőrök vigyázták az osztrák határt.

November 26. volt. Mi 12-en voltunk. Mikor elhagytuk a falut, szántóföldeken, keskeny csapásokon, bokrok között értük el a vasutat. Már hallottuk is a mozdony sípolását.

„Mindenki lefeküdni!” És mi havas földön, szántás buckáin feküdve kerültünk a vonat lámpáinak fényébe.

Elment a vonat. Csend lett. De senki sem mozdult, amíg vezetőnk tovább nem adta a jelt, hogy felkelhetünk.

Szegény, új tél kabátom sárfoltosan került ki az első kalandból, az egyik kesztyűm is elveszett, de mindez nem számított, mert a vasúton túl egy fényes ablakot láttunk, az már Ausztria.

Valóban, talán 200 méter távolságra, megtaláltuk az első határkövet, mellette a földbeszúrva 3 kicsi magyar zászló; itt hagyták a menekülőket. Vezetőnk átlépett velünk a határon és csodálkozva észleltük, hogy nem kért semmit. Annyit mondott csak, hogy aki akarja, hagyja a magyar pénzt nála. Ide át már úgysem ér semmit. Aztán elbúcsúztunk, elindultunk a fényes ablak felé. A kicsi ház Gendarmerie-őrhely volt, az ajtóban már várt bennünket az első „egyenruhás” osztrák.

„Hányan vannak?” – kérdezte magyarul. 12-en, válaszoltam én. „Nur?” – kérdezte ismét. A hangsúly azt mutatta, hogy a számot kevésnek találta, hiszen tegnap 62-en lépték át itt a határt. „Fegyverük nincs?” – kérdezte. „Nincs” – felelte a férjem. „Itt nincs rá többé szükség”.

A szobában, ahova letelepedtünk, nagy vaskályha ontotta a meleget. Mindenki vetkőzni kezdett, hiszen az út közben megeredt havasesőtől mindegyikünk gőzölgögni kezdett a meleg hatására.

„Ne nagyon vetkőzzenek le” – mondotta a csendőr – „nemsokára autóbusz jön és szállásra viszi önöket.”

Én azonban levettem a cipőimet, mert teljesen eláztak az úton. Világos drapp gyöngyramás új, kézikészítésű cipő, a kevés még megmaradt önálló magyar cipész remekműve.

De valóban, alig, hogy elhelyezkedtünk, megjött a nagy autóbusz. Mindenki beszállt, az előttünk érkezettek is. Én azonban ülve maradtam, mert akárhogy erőlködtem is, nem tudtam a cipőket felhúzni.

„Na, kislány, miért nem jön?” – kérdezte a visszalépő csendőr, rossz, de érthető magyarsággal.

„Nem tudom felhúzni a cipőmet” – mondtam.

„Hát ez baj” – mondta mosolyogva. Erre kezembe adta a két vizes cipőt, azután ölébe kapott, kivitt az autóbuszhoz, lerakott az ülésre és mosolyogva fogadta az én „Danke schön”-ömet.

„Indulhatunk” – mondta a sofőrnek. Mellé ült és velünk utazott a hosszú, fenyőfákkal szegélyezett úton, ahol mi az útjelző, világító oszlopokat csodáltuk, meg egy-egy pillanatra feltűnt szép házakat.

Egy kolostorhoz értünk, hogy melyik volt, sajnos, már nem tudom, a helység nevét sem értettem meg.

„Kiszállás” – szólt a kommandó, én pedig ismét csak ülve maradtam, kezemben a cipőimmel. Erre megismétlődött az indulási jelenet; csendőr ölében érkeztem a refektóriumba, a számomra kijelölt matraca.

Percek alatt aludt mindenki. A fáradtság, félelem és a sok átélt nehézség után, biztos helyen, mélyen aludt az egész „hős” magyar csapat. Reggel későn ébredtünk. Mindenki kapott meleg teát és vajás kenyeret. Cipőim megszáradva, kabátom kitisztítva várt a matracom végében egy széken.

Azután elosztottak bennünket csoportokra. Ide tíz ember, oda kettő, máshova tíz, mindenki helyet kapott valahol, ahol szeretettel fogadtak minket.

Mi ketten egy festői környezetben, kis panzióban kaptunk helyet, és ha lementünk ebédelni, az asztalra hol egy banán, hol egy narancs került az ott ebédelő vendégek ajándékaként.

Itt hallottuk meg, hogy Grácban, az egyetemen, ösztöndíjat kaphatnak azok, akik már megkezdtek egyetemi tanulmányaikat Magyarországon. Elmentünk Grácba, a post-autóbusz ingyen szállított minket. Ott következett a második, mesébe illő tapasztalat.

Az információnál megkaptuk a felvételhez kitöltendő nyomtatványokat, bemutatkoztunk a dékán úrnál, ő rárakta az érvényesítő bélyegzőt és ezt a szót, hogy magyar, pirossal írta rá, ami tandíjmentességet jelentett.

Egy fé óra elteltével a férjem is, meg én is, egyetemi hallgatók lettünk és kezünkbe kaptuk a Rockefeller ösztöndíj első részletét.

A történet többi része egyszerű, hétköznapi. Lakáskeresés, a legszükségesebb dolgok beszerzése, az első egyetemi órák, sok kedves ismerős. Vagy talán ez a rész is mesébe illő?

NÉMETH NÁNDOR

A GRÁCI YMCA/YWCA KULTÚROTTHON

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc után menekült magyar egyetemisták részére a World's YMCA/YWCA Grácban egy kultúrotthont létesített, mely főként a menekült gráci magyar egyetemisták rendelkezésére állt, szabadidőtöltés, sport és kulturális tevékenység céljából.

A World's YMCA/YWCA, mint nemzetközi, keresztény ökumenikus közösség megalakulása a 19. század közepére esik, amikor evangélikus ifjak körében, Londonban, 1844-ben közös biblia- és imaórák tartására egyesület jön létre. Ebből az egyesületből kiindulva és sok országban elterjedve, 1855-ben megalakul a World's YMCA (YOUNG Men s Christian Association) Genf székhellyel. 1894-ben létesül, ugyancsak genfi székhellyel, a World's YWCA (YOUNG Women s Christian Association). Az YMCA német testvéregyesületeként 1883-ban, Berlinben alakul meg a CVJM(Christlicher Verein Junger Männer), mely később a nők bevonásával, új nevet vesz fel: Christlicher Verein Junger Menschen, Kassel székhellyel. Ezekből az YMCA/YWCA és CVJM egyesületekből indul el az a nemzetközileg egyre erősödő keresztény-ökumenikus mozgalom, mely a különböző keresztény egyházak és felekezetek közti erős választóvonal megszüntetésére törekedve, az egyes keresztény vallások, felekezetek egymáshoz való közeledésén dolgozik és főleg az ifjúság, egyetemi hallgatók körében a keresztényi összetartozás érzését erősítve, a társadalmi életben is a keresztény értékeket képviseli. Ezekből az egyesületekből kerülnek ki az idők folyamán az egyes országokban megalakuló Keresztény Demokrata Pártok és Keresztény Szocialista Pártok képviselői és vezető politikusai.

A World's YMCA/YWCA ausztriai vezetőségének megbízásából 1959-től 1963-ig voltam a Gráci YMCA/YWCA Kultúrotthon vezetője. A kétirányú program – kulturális és menekült segélyprogram – alakításában és lebonyolításában értékes támogatást nyújtott Tarcsay József és Tóth Nándor.

A kulturális programok lebonyolítására rendelkezésre állt, többek között a Kultúrotthon könyvtára, filmvetítője, hanglemezgyűjteménye, fotólaborja. Mindig nagy érdeklődést váltott ki azoknak a nagy filmeknek a vetítése, melyeket az YMCA/YWCA központtól kaptunk levetítésre. A zenei műsorok magas színvonalát biztosította a Kultúrotthon rendelkezésére álló hanglemezek nagy választéka, mely a klasszikus zenétől a könnyű zenéig terjedt. A fotólabor használata nemcsak a fotózás „tudományába” való elmélyedést jelentette, hanem jelentős költségmegtakarítást is hozott a fotósoknak. Az angol nyelvkurzuson való részvétel különösen azok számára volt fontos, akik angol nyelvterületre való kivándorlásukat tervezték, vagy angol nyelvtudásukat igyekeztek tökéletesíteni. Az angol nyelvtanfolyam magas színvonalát kiváló angol nyelvtanárunk biztosította. A Kultúrotthon helyet adott a magyar egyetemisták énekkarának és a magyar néptáncgyűttesnek próbáira és fellépésére.

A nők kedvelt foglalatossága volt a kosárfonás mellett a varrótanfolyamon való részvétel, melynek keretében a tanfolyamon résztvevők az „Alpenland”-Kaufhaus-tól ajándékként kapott ruhaanyagokból maguknak készítették „mesterművüket” egy képzett varrónő vezetésével.

A Kultúrotthont látogatók közül nagyon soknak szinte napi sportolást és szórakozást jelentett az asztalitenisz. A „házi bajnokság” mérkőzései nemcsak a játékosok számára hoztak „izgalmas” összecsapásokat, de a szurkolóknak is igazi szórakozásban volt részük.

A farsangi zenés összejövetelek a gráci magyaroknak igazi, jó hangulatban eltöltött baráti találkozót jelentettek.

A Kultúrotthon szociális és menekült-segélyprogramja keretében történt az idősebbek ausztriai és svájci üdültetése, a gyermekek részvételének biztosítása a nyári táborozásokon és a kisgyermekek karácsonyi szeretetvendégséggel egybekötött megajándékozása.

A keresztény vallások, felekezetek egymáshoz való közeledésének szellemében jó kapcsolat alakult ki a magyar katolikus, evangélikus és református lelkészek valamint a Kultúrotthon között, különösen az ökumenikus imahetek alkalmából. Ezek elősegítették az egyes keresztény vallások közötti éles választóvonalak lebontását a különböző keresztény vallásokhoz tartozó magyar menekültek összejöveteleivel és közös imájával.

A Kultúrotthon a magyar menekültek között nemcsak a keresztény vallások közötti éles választóvonal lebontását segítette elő, hanem eltüntette a magyar '56-os menekültek és a régi magyar menekültek között még meglévő választóvonalat azáltal, hogy a Kultúrotthon minden magyar számára nyitva állt és a magyarok igazi, baráti találkozásának helye lett.

NEOGRÁDY BÉLA

MEINE RÜCKKEHR NACH ÖSTERREICH

Österreich war mir seit meiner Kindheit bekannt. Meine Großeltern verbrachten dort etliche Urlaube, meine Mutter studierte teilweise an der Uni in Wien. Zu Jahresende 1944, kamen wir mit einem Sonderzug nach Kremsmünster. Nach der Auflösung der Front traf auch mein Vater dort ein. Eines Tages rollten amerikanische Panzer durch, und nach einigen Wochen wurde uns befohlen „in 30 Minuten mit Handgepäck marschbereit zu sein!“ Amerikanische LKW-s fuhren vor, wir kletterten hoch. Wohin die Fahrt ging wusste keiner, bis wir bei Sirndorf einen von Russen bewachten Schranken passierten. Nach 6 Wochen Bahnfahrt waren wir zurück in Pécs.

Während der folgenden Jahre reifte in mir die Entscheidung „ich will mein Leben in Österreich verbringen!“ Ich ordnete alles, mit etwa 14 Jahren, diesem stummen Ziel unter. 1956 war es soweit. Ohne die Revolution wäre ich im Frühjahr 1957 gekommen. Ein Leben in Ungarn erschien mir sinnlos.

Im letzten Semester unseres Studiums hatten wir nur Prüfungen, mit kürzeren und längeren Zeitspannen dazwischen. Jede Gruppe des Lehrjahres war genau eingeplant. Die zweite Hälfte des letzten Studienjahres, 1956, verging mit Prüfungen, Gesamtprüfungen, Staatsprüfungen und zuletzt mit der militärischen Gesamtprüfung. Nachher hatten wir zwei Wochen Zeit bis zum Einrücken für den Reserveoffizierskurs. Vorgesehen war die Zeit vom 1. August bis Ende Oktober.

Wir waren geistig ausgelaugt und freuten uns „drei Monate lang nichts denken zu müssen! Wir werden die Mustersoldaten!“ Wir fassten das Ganze als eine sportliche Angelegenheit auf. Eigentlich waren wir mengenmäßig, auf 36 „Köpfe“ geschrumpft, doch eine Kompanie. Wer nicht einrücken wollte, fand genug Möglichkeit, sich diese drei Monate „zu ersparen“.

Ich hegte diese Absicht nicht. Unser uraltes Familienhandwerk wollte ich erlernen. In einer Uniform mit der ich mich identifizieren hätte können, wäre mir lieber gewesen, aber der Zweck heiligt die Mittel! Ich gewann einst, durch die Erzählungen zuhause, und durch Beobachtungen während des Zusammenbruchs 1945, wie beweglich zu Krisenzeiten ein Offizier, durch seine Position ist. Wenn etwas passiert, einrücken muss ich auf jeden Fall, also besser als Offizier als in der Masse.

Diese drei Monate verbrachte ich vornehmlich mit Planungsarbeiten. Der „Genosse SS“ und gebürtiger „Klassenfeind“ rechnete mit Raum, Bewegung, Verluste und Vernichtung. Manchmal „berechnete“ ich auch die Übungen und Bewegungen meiner Batallione. In Gesamtsituation zu denken, und aus einer Situation eine andere zu machen, fiel den Stabsoffizieren nicht immer leicht. Ihre mangelnde Schulbildung und ihre politische Auswahl für diesen Beruf rächten sich. Matura verlangte man erst 1952.

Die letzte Oktoberwoche war für Eigenstudium für die Offiziersprüfung vorgesehen. Nachts, nach dem 23. Oktober 1956, wurde das ganze Regiment alarmiert. Absichtlich versammelten wir uns, im Gegensatz zum Reglement, ohne Waffen und Ausrüstung. (Eine Kompanie Juristen von Budapest, und eine von Pécs.) Die Offiziere nahmen unsere „Disziplinlosigkeit“ ohne Kommentar zur Kenntnis. Bald kam der Befehl: „Akademiker-Kompanien zurück!“ Unsere Waffenkammer wurde versperrt und von fremden Soldaten bewacht. Das Regiment sollte voll bewaffnet nach Budapest, „zur Verteidigung des Kriegsministeriums gegen randalierende Halbstarke ausrücken!“

Diese Mitteilung machte uns stutzig! Muss eine Brigade aus Südwestungarn bis Budapest ziehen? Es gibt etliche andere Militäreinheiten zwischen unserem Standort und Budapest. Wieso ist es ein Problem auf Randalierende sofort zu schießen? Wie können diese ein Ministerium überhaupt gefährden? Wo ist die dortige Polizei und die Politpolizei? Wo sind die eigenständigen Bataillone der Polizei? Die eigenständigen Regimenter der Politpolizei? Das Regiment blieb.

Am Vormittag zogen aus der Stadt Demonstranten vor unsere Kaserne und verlangten nach Waffen! Für uns eine „saublöde Angelegenheit!“ Was brauchen Zivilisten Waffen von einem motorisierten Regiment in Kriegsstärke?

Unsere Waffenkammer wurde für uns inzwischen zugänglich. Wir stellten unsere Mienenwerfer eigenständig auf, und beabsichtigten, in die Wiese, weit hinter die Demonstranten, nur zur Abschreckung eine Feuerwand zu schießen. Wir baten dem Kommandanten um Schießgenehmigung. Umsonst.

Langsam sickerte sich durch, was in Budapest passiert war. Eine Revolution, die wir uns nicht vorstellen konnten! Unsere Offiziere wurden immer unsicherer. Unter den Demonstranten, auf der anderen Seite des Gitterzaunes der Kaserne, schrien ihre Brüder, Schwager und Freunde! Wir waren hier Fremde, folglich ohne Hemmungen.

Allmählich wurde uns klar, was es heißt, monatelang von der Öffentlichkeit abgeschlossen zu sein. Wir erhielten zwar täglich Zeitungen, aber wir kamen nicht mit. Irgendwann berichteten sie zB dass die KP Jugendorganisation von einer Universitätsstadt, den KP-Verband verlassen hat. In sich etwas unvorstellbares, aber für uns hieß es "...na und?".

Ideologisch eine Sensation, politisch ein Skandal, eine Unmöglichkeit, aber uns sagte das nichts. Unsere Realität bestand aus unseren täglichen „sportlichen“ Leistungen in Uniform mit Waffe, im Gelände.

(Mir viel es ein, dass während der Habsburgermonarchie, von einem Regiment nur eine Bataillon am Standort blieb, die anderen drei waren in der Monarchie verstreut. Fremde haben keine Hemmungen auf Fremde zu schießen.)

Eine andere Erfahrung.

Aus der Geschichte wusste ich, dass jede Revolution in der jeweiligen Hauptstadt stattfindet, dort entscheidet ihr Schicksal, dort muss ein Machtwechsel stattfinden. Mir war klar, dass trotz aller Beteuerungen der Russen, dass sie sich auf den Auszug aus Ungarn vorbereiten, und trotz dem Optimismus ringsherum, die Russen einen Angriff auf Budapest planen. Sie besetzten die strategisch wichtigen Punkte Ungarns. Im Stab fand ich eine Landkarte, von welcher ich den Rand von Budapest in Km. ablesen bzw. ausrechnen konnte. Ich berechnete die erforderliche Versorgungsmenge pro Tag für so viel Laufkilometer als Front, und die erforderliche Lieferkapazität.

Für die Verteidigung, für eine unvorbereitete Stadt war es absurd! Damit endete für mich, trotz des allgemeinen Optimismus, die Revolution von 1956. Außerdem war Österreich neutral, Jugoslawien musste die Revolution ablehnen, weil es gegen die Ideologie war.

In einem Geschichtsbuch las ich Jahre danach: „das Militär nimmt an einer Revolution nie teil, wenn nötig, putscht sie selber“.

Vieles, worüber wir an der Uni diskutierten, politische, ökonomische Fragen und Thesen, hörten wir jetzt als die Forderungen der Revolution wieder. Scheinbar gehörten auch wir zu jenen die das System zerknabberten, und die Ideologie zerstückelten, „ad absurdum“ führten.

Wie ist das Leben, nachträglich betrachtet, in einer Diktatur?

Wir lebten in einem permanenten Ist-Zustand, der sich immer, bei jeder Krise des Systems, nur eine enge Alternative bot. Haben – Nichthaben, Ist - ist Nicht. Unaufhörlich, ohne eine dritte Lösung. Manchmal betraf es Kleinigkeiten, manchmal grundsätzliche Sachen. Immer dasselbe und doch nicht. Kein Nachher, kein Vorher, kein Übergang. Keine Vorbereitung, kein Trauer, kein Bedauern. Die Zeit, in der wir lebten, reichte immer nur für eine Kenntnisnahme. Die Bilder wechselten sich, manchmal auch einige Ikonen. Eigentlich alles ohne Bedeutung. Das „Ist“ war permanent gegenwärtig. Ein Ist nach einer Ist, wobei das Nachher kaum auffiel. Immer Bewegungen, aber kein Weiterkommen. Deshalb blieb es kaum eine geistige Kapazität für einen Ausbruch, für ketzerische Fragen übrig. Keiner konnte wissen oder erahnen, wie das nächste „Ist“ sein wird, man lebte in den Tag hinein. Verantwortung, Überblick, Planung blieben weg.

Die gepriesene Dialektik war ein totes Ding, eine Ikone.

Das Menschliche überhaupt, die „Person“ erstickte und verschwand in einer Irrealität. Es verblieben trotzdem Kategorien, weltanschauliche oder kulturelle, bewusst oder unterschwellig, emotionelle Regungen, und irgendwo dahinter verbarg sich „der Mensch“, die eigene Person.

Im Vordergrund hängen über alle Köpfe entfremdete Kategorien, das Denken der KP, von einem Raster ablesbar. Senkrecht standen die Gesellschaftsklassen, von Proletarier bis zum Aristokraten, im „objektiven Sinne“, als Gegenstände, dazu dieselbe Aufzählung im „subjektiven Sinne“, als Gedanken - und Mentalitätssystem.

Jeder ideologisch geschulte konnte ablesen, dass trotz einer tatsächlichen Zugehörigkeit zu einer Klasse, innerlich jeder zu einer anderen Klasse zugehören konnte.

Keiner konnte sicher sein, ob er nicht zu den Liquidierenden gehört.

Das Leben, wie oben geschildert, brachte noch eine Erscheinung, noch eine Belastung.

Das Ich verschwand, zuerst durch die dargestellte, ständige Abfolge von Ist/nicht, Haben/nicht, dann durch die ideologische Kategorisierung von Wir – kämpfen - siegen - opfern - verändern die Gesellschaft – die Natur.

Das Ich war eingespannt und verspannt, auf einige Funktionen eingeengt. Alle lebten nach dem gleichen Muster, folglich verschwand das ursprüngliche Du, weil auch der andere auf dasselbe Ich eingeschränkt war. Kein Unterschied, keine andere Meinung, kein anderes Schicksal. Anstatt ein Du erlebte in dem anderen ein jeder sein eigenes Ich. Es verblieb ein einheitliches, homogenes Wir, die Masse (zum schuften, marschieren und krepieren).

Alle geistigen Einschränkungen „erlebte“ ich zuerst nach 1956 in Österreich. Wenn ich jemanden beschrieb oder charakterisierte, dachte ich nur in sozialen Größen. Nur durch mein Bestreben, geistig ein Anschluss zu finden, die Zeit von Kriegsausbruch bis heute kennenzulernen und „auszufüllen“. Durch meine

Fragestellungen aus der volksdemokratischen Zeit gelangte ich zur Tiefenpsychologie. (Der Mensch mit freien Willen und Verstand, im Sinne der Scholastik, und die psychischen Prozesse dahinter. Letztere führten mich in die Tiefenpsychologie). Das alles verursachte auch meine geistige Erlösung. Anlässlich bei Bergtouren, merkte ich erst nach ungefähr 6 Monaten, dass ich die Berge und die Täler nicht militärisch betrachte „wo konnten hier Panzer durchkommen, welche Routen eignen sich für den Nachschub. Letztlich: die Berge sind nicht für Verbände! Irgendwann verschwand ein Druck aus meiner Brust. Erst nachher nahm ich diesen wahr. Wahrscheinlich entstand dieser als wir 1949-51 täglich und nächtlich auf unsere Deportation warteten. (Irgendeiner von höchster Stelle, den mein Vater während der deutschen Besetzung, für einen Spionage-Prozess aus dem Gestapo-Gefängnis herausholte, benachrichtigte ihn, dass wir in einer Woche abgeholt werden, wenn man uns aber nicht vorfinden wird, werden keine Nachforschungen angestellt. Die Familie löste sich auf.)

Die Freiheit war, nach dem Verlust der angenommenen Anpassungen und der angelernten Angriffstechniken, die allmähliche Annahme der Spielregel einer Gesellschaft, die in Alternativen und zukunftsbezogenen Aktionen dachte.

RADER FRANZ

MEINE AUF DEN UNGARISCHEN VOLKSAUFSTAND BEZÜGLICHEN TAGEBUCHEinTRAGUNGEN 1956

(Auszug aus einem Tagebuch eines österreichischen Studenten)

21. Oktober/Sonntag: (In Graz) sonnig und sehr warm.

23. Oktober: „Das ungarische Volk erhebt sich in Massen gegen die sowjetische Zwingherrschaft. Mit unerhörter Tapferkeit zwingen Arbeiter und Studenten schwerbewaffnete Sowjettruppen zum Abzug. Die ungarische Armee schließt sich den Aufständischen an. Budapest bleibt in den Händen einer kommunistischen Marionettenregierung, geschützt durch Sowjetpanzer.“ (aus dem Radio)

28. Oktober/Sonntag: „Ungarn! Ungarn!“ Den ganzen Tag denke ich an nichts anders... es müßte ein Wunder geschehen, damit dieses Land wirklich frei werden soll. Dann hält sich vielleicht der Kommunismus nirgends mehr lange. Freilich, wird dann das Zeitalter des Ewigen Friedens anbrechen? ...um 9 in die Andritzer Kirche, wo man Jungarbeiter-Gottesdienst hält, aber kein Wort dem Nachbarland widmet.

29. Oktober: (nach 10) Protestversammlung der Hochschüler in der Aula (der Uni Graz). Schweigemarsch von 2000 Studenten für Ungarn über Opernring, Herrengasse, Sporgasse zum Dom. Nachmittag Massenandrang von Studenten im Stud. Haus für morgige Aktionen ... beim Roten Kreuz Kleider gespendet, ganzen Rucksack voll.

30. Oktober/Dienstag: „Aktion Ungarn“. Im Regen und bei Kälte früh zum Studentenhaus, wo sich ca. 100 Kollegen versammeln. Späte Abfahrt in Omnibus und 2 Lastautos. In Fürstenfeld wird tüchtig gejausnet. Weiter nach Burgau. „Requisitionen“ von Notquartieren bei der Bevölkerung sind unsere einzige heutige „Arbeit“. Dagegen ist's im Gasthaus bei Bier und Mittagessen umso lustiger, ja eine Mord's Hetz. Beschluß, an die Grenze zu fahren. Spaziergang von 50 Mann nach St. Gotthard, herzliche Verbrüderung mit der ung. Bevölkerung. In Finsternis zurück, wieder Gasthaus.

31. Oktober/Mittwoch: „Organisations- und arbeitsmäßig war die gestrige Hochschüleraktion ein Skandal. Dagegen war es lustig, ja quietschvergnügt, wie es nur unter Studenten sein kann, und der Marsch nach St. Gotthard ein einmaliges Erlebnis. Heute tragen wir die rot-weiß-grünen Bändchen am Rockaufschlag. Zur Uni, inskribiert.“ (Lage in Ungarn ungeklärt. Neubildung demokratischer Parteien. Waffenruhe, aber wieder sowjet. Truppenbewegungen)

1. November/Donnerstag, Allerheiligen: „Den ganzen Tag zuhause. Draußen Regen in fast Gefrierkälte. Tiefe Niedergeschlagenheit. Wenn die Russen mit Dampfwalze in Ungarn einfallen, war alles umsonst. Heute habe ich auch erstmals einen Haß auf Briten, Franzosen und Juden. Statt dass sie den Ungarn helfen! Und ich, was bin oder kann ich schon ... schade, dass die KPÖ-Versammlung gestern Abend (in Graz) ausfiel, die wir Studenten sprengen wollten.“

3. November/Samstag: (aus dem Radio): scheinheilig verhandeln die sowjetischen Truppenführer über den Abzug ihrer Divisionen und „bitten dafür um 2 bis 3 Wochen Zeit“. Spaziergang in die innere Stadt (Graz)

4. November/Sonntag: „Die gemeinste Niederträchtigkeit der Bolschewisten: gestern noch Verhandlungen über Abzug, heute früh Verhaftung der ungarischen Unterhändler. 4000 Sowjetpanzer und 20 Divisionen eröffnen das Feuer auf die Ungarn. Erbitterte Kämpfe, vor allem in Budapest. In aller Welt flammt Empörung gegen die sowjet. Verbrecher auf. Aber ein militärisches Eingreifen des Westens bleibt aus, trotz verzweifelter Hilferufe aus Ungarn.“ „Ohnmächtige Wut und Verzweiflung, ich will etwas tun ... und falle beim Kohletragen über die Stiege mit der Stirn auf eine Steinstufe. Aufschürfungen. Gleich ins Bett. Dr. B. kommt. Kleine Gehirnerschütterung, also nicht so schlimm. Stündlich Nachrichten (aus dem Radio).“

14. November/Mittwoch: „Auf dem Weg in die (Innen)Stadt laufe ich 2 Ungarn in die Hände, die mir ihre Armbanduhren verkaufen (für S 550,--) ... Hoffentlich holen sie sie wieder ab“.

11. Dezember/Dienstag: Vortrag im Künstlerhaus „Hat die UNO versagt?“

22. Dezember: Beginn des Hochwinters

19. März 1957: Weiter Spaziergang in den Wald. Im Pfeifferhof wohnen noch immer ungarische Flüchtlinge.

SOMOGYI LÁSZLÓ

ÍGY EMLÉKSZEM 1956-RA, ELŐZMÉNYEIRE ÉS KÖVETKEZMÉNYEIRE

Mint állatszerető parasztfiú arra emlékszem, hogy a diktatúrák a kutyákat sem kímélték: Gyöngyös nevű kutyánkat a németek lötték agyon, mert meg merte őket ugatni. Bodrit pedig a sintérnek kellett adnunk, mert a fejadagja a leadásra előírt disznónak kellett.

1945-ben a háború végének és a náci diktatúra megdöntésének örvendhetett volna a világ, ha helyébe békés demokratikus rendszerek léptek volna. Ez azonban nem mindenhol következett be, mert a náci diktatúra helyére Közép-Kelet-Európában a szovjet diktatúra lépett. A szláv diktatúra árnyékában a csehszlovákok, szerbek, lengyelek, de a magyarok is a németekkel szemben etnikai tisztogatást hajtottak végre. A csehszlovákok és a szerbek a magyarokat sem kímélték. A Benes Dekrétumok hontalanná és jogtalanná tettek bennünket. Számtalan felvidéki családot 40 kg-os csomaggal az előzőtt szudétanémetek helyére deportáltak, másokat Magyarországra telepítettek. Így kerültem kb. százezer honfitársammal a vagyonuktól megfosztott, előzőtt svábok helyére, a Tolna megyei Kisdorogra.

Ezeréves otthonunkból marhavagonokban vittek bennünket. Könnyes szemmel, de emelt fővel indultunk az anyaországba, mivel azt hittük: magyar földön hazát lelünk, de csalódnunk kellett. Otthonról, a színmagyarajkú Kismácsédról indultunk, s a németajkúak otthonában kötöttünk ki. Magyarország szívében voltunk, de mégis idegenben éreztük magunkat.

A Benes Dekrétumok háborús bűnössé pecsételt súlyaitól megszabadulva 9 éves koromban itt kezdhettem az iskola első osztályába járni. A helyben hagyott svábok közé nemcsak felvidékieket, hanem a Bácskából előzőtt bukovinai székelyeket és alföldi vitézeket, valamint más elszegényedett családokat is telepítettek. Volt elég ok a nemzetiségek súrlódására. Máshol erre okot adott a jobb módú, magyar nemzetiségű családok kifosztása és azok helyére szegényebb családok beültetése. Tehát nem légből kapott, hogy sok esetben a házi úr és a házmester szerepe megcserélődött.

A háború utáni első időben sokan örültek a rendszerváltásnak, mert a nincstelenek és szegényebb parasztok földet kaptak, vagy a kis gazdaságukat megnagyobbították. Végre az övéké lett a föld és nem a nagybirtokosoké. Lett is kenyérük, mert látástól vakulásig dolgoztak, amiért nem sokkal később maguk a földet osztók osztályidegen kulákoknak minősítették őket.

A gyárak és nagyüzemek elkobzása és államosítása inkább csak azoknak fájt, akiket közvetlenül érintett, ezek pedig nem voltak sokan. Magyarország nagy részén kisparaszti gazdaságok voltak, akiknek a szívébe, mintha tört szűrtak volna, amikor a Tsz-be kezdték őket kényszeríteni. Semmiképpen sem akarták függetlenségüket feladni és a közösbe beállni. A diktatúra pedig minden áron, legtöbbször teljesíthetetlen előírások betartásával akarta őket kényszeríteni.

Nem kommunistaellenes mesék, hogy a gazdák padlásairól lesöpörték a fejadagnak szánt gabonát, mert ezt velünk is megtették. A fejadagot, nekem is mint diáknak, évente újból meg kellett keresni. Pethő Sándor sógoromhoz éjjel jártak agitálni, hogy álljon be a Tsz-be. Engedély nélküli disznólevágásért számtalan embert büntettek, vagy lecsuktak. Jól emlékszem, hogy a saját, levágásra szánt disznónk igen sovány, a leadásra előírt pedig igen kövér volt. Bodri kutyánkat "elveszítettnek" mondták nekem az idősebb testvéreim, csak felnőtt koromban vallották be, hogy a sintérnek adták, mert a fejadagja a leadásra előírt disznónak kellett.

Karcsi bátyámnak kis fűszerüzlete volt, só, ecet, élesztőn kívül alig volt még más is benne, de az elvtársak "fogmegjei" éjjel jöttek, pénzt kerestek. Még az ágyainkban lévő szalmazsákokat is felvagdosták. Apám, amikor az előírt leadásoknak nem tudott eleget tenni, eladta az ökreit, pénzzel teljesített, hogy le ne csukják. Így törték el a magyar paraszt gerincét. Hiába volt hét gyermek a családban, ökrök nélkül az ekét heten sem tudtuk volna húzni.

Amikor a szocializmust építő szegénység szánkából a kenyeret kivette, lábunkról meg a cipőt is lehúzta, az egyik focista barátom felemás cipőben járt. Márvány tanár úrnak a magyar korrepetálásért csak egy tarisznya szilvával tudtunk fizetni. Senki sem mert felszólalni, csak suttoztak. Osztályfőnökünk, ha eldugva is, de próbált bennünket a rossz helyzetről informálni. Egyszer, pl. azt mondta az osztály előtt, hogy "sza-

runk sincsen", majd zsebébe nyúlva egy ökörszarvból készült eltörött fésűt mutatott fel. Budapestre nem sikerült neki, de Pécsre azért elvitt bennünket kirándulni, hogy az érettségi előtt várost is lássunk.

1948-ban a kommunisták által átvett hatalom az ötvenes évek közepére egy beteg, feszültséggel tele, elszegényedett társadalom kialakulását eredményezte. A fent leírtak csak a megszorítások kis részét tartalmazzák, de már ezek után sem csoda, hogy 1956-ban az egész magyar nép fájdalmában egyszerre kiáltott fel. A tűrhetetlen helyzetért mindenki az oroszokat okolta.

Bonyhád, mi, a gimnázium 4. reálosztály fiú tanulói kezdtük meg a csendes suttogásból való kitörést, amikor 1956. október 22-én az iskola udvarán lévő klozet környékén elégettük a DISZ könyveket, a népköztársaság címerét és egy vörös zászlót. Esténként a takarodó után lemásztunk a diáktorhony balkonjára a tartóoszlopain és kapcsolatot tartottunk a forrongó lakossággal. Október 24-én délután szovjetellenes jelszavakkal levonultunk a Perczel Mór emlékműhöz. Megkoszorúztuk és szolidaritásunkról biztosítottuk az egyetemistákat. A következő napokban az iskolaudvaron pedig elégettük az orosz tankönyveket. Egyik délután Márvány János osztályfőnökünkkel levonultunk a szovjet emlékműhez és megpróbáltuk azt több munkás segítségével széjjelverni, de nem tudtuk. Ezután a diákok visszatartarthatatlanok voltak, most már a munkásokkal együtt napirenden voltak a tüntetések, szovjet szimbólumok megsemmisítései, hazafias beszédek és szavalatok, sőt még a rendőrséget is lefegyvereztük. Október 30-án megalakult a nemzetőrség, ahová a gimnázium csaknem minden tanára és negyedikes diákja beállt.

Életem egyik legboldogabb pillanata volt, amikor Nagy Imre miniszterelnök kijelentette, hogy Magyarország semleges, független és szabad. Az egyik legboldogtalanabb pedig akkor, amikor azt közölte a magyar néppel, hogy az oroszok megtámadták az országot. Az utána bekövetkezett megtorlások miatt, mivel a szovjet szimbólumok aktív megsemmisítésében részt vettem és nemzetőr is voltam számomra is a külföldre való menekülés látszott a legbiztonságosabbnak.

1956. december elsején négy osztálytársammal vonattal indultunk. Bonyhád, Dombóvár, Zákánytelep, Nagykanizsa, Zalaegerszeg, Szombathely, Bük. Onnan gyalog Gyalókan keresztül Zsirára, ahol a sötétség beálltával nagyobb csoportban egy odaváló férfi fizetés ellenében és az oroszok meg a határőrök szemünk láttára való lefizetésével december másodikán Locsmándra (Lutzmannsburgba) vezetett bennünket. Baranyai László és Boronkai Miklós osztálytársaink Hollandiába indultak. Engem Ács József osztálytársammal a traiskircheni lágerba vittek, mert mi érettségizni akartunk. Először a franciák által patronált Reutte melletti Grän-i, majd a norvégok által támogatott Absam melletti Wiesenhof-i magyar középiskolába kerültem, ahol 1957 nyarán leérettségiztem. Testnevelő és földrajz tanár szerettem volna lenni. Mivel a szívem hazafelé húzott, a gráci egyetemet céloztam meg. Először Grácban a ruckelbergi útépitésénél dolgoztunk, de ősszel Rockefeller stipendiumot kaptunk és be tudtunk az egyetemre iratkozni.

Én az osztrákok általi szíves fogadtatásra emlékszem. Szerintem ők nekünk legszívesebben azt adták volna, amit ők 1955-ben megkaptak: szabadságot, függetlenséget és semlegességet. Hamarosan elkezdődött a beilleszkedésem, mert fociztam és így már egy etikailag is elismert csoportnak a tagja lettem. A Rockefeller ösztöndíjat, hogy több magyarnak jusson belőle 1800 Schillingről 1000 Schillingre redukálták, ami meghalni sok, megélni meg kevés volt, de mégis elég volt ahhoz, hogy egy kis munkával mellette "emberré" válhassunk. Így különösen a szünetekben munkát kellett vállalnom, ami legtöbbször a futballon keresztül sikerült. A weizi Elin, a donavizi Vasöntöde, a düsseldorfi mosóporgyár, majd a német tudásom bővülésével úszómester (Tahlersee, Anger bei Weiz) és foci trénereskedéssel tudtam magam eltartani. Az egyetem elvégzése után nyugdíjazásomig a pinkafői technikumban, a felsőlövői (Oberschützen) és felsőőri (Oberwart) kétnyelvű gimnáziumban tanítottam testnevelést, földrajzot és magyart. A burgenlandi magyarságról könyvet írtam.

2006 őszén New York-ban jártam és egyszer csak a Rockefeller központ elé kerültem, csak bámultam, azután a fejemhez kaptam, hogy te jó Isten hisz ők tettek emberré, aztán bementem és megköszöntem.

Szeretettel emlékszem vissza a gráci diákidőkre. Milyen jó, hogy e távlatból úgy emlékszem, hogy minden szép volt. De mint sport szerető, és ezért ezt kiemelve, felejtethetlen számomra, amikor az első időben Korody, Kótay (Fagin) Balogh, meg a többiek kosárlabdában sorra verték a többi nemzetek egyetemista csapatait. A hajrá magyaroktól zúgott a Landesturnhalle, mindenki nekünk szurkolt. Magyarul lelkesedtünk a boksoló ring mellett, amikor Békési (Bika), Csrepka, Berki, Molnár, Treplán és Balog az egyetemisták bajnoki címéért küzdött. Fociban, ahol Puskásék magasra tették a mércét is jók voltunk. Egy bajnoki címért folyó meccsen a törökök ellen vezettünk, de elkerülhetetlené vált a bunyó. Ők most is, mint ellenünk mindig többen voltak, de megnyertük, mert a görögök mellénk álltak.

Magyarságért élménynek számít, a Kammersaalban, a kommunisták Lisztrapszódia leple alatti hazudásának a félbeszakítása, amiért a rendőrök Grüne Heinrich-hel, többünket egy éjjelre a börtönbe vittek. Bajba kerültem, mert ahogyan a komcsik lökdöstek, meg vertek ki bennünket, egy előttem ugrálót többször lesoroztam, meg megrugdaltam. Jött a börtönbe, kereste a fekete balonkabátost, aki kékre verte, meg eltörte a bordáit. Kiderült, hogy nyomozó volt, de nem ismert fel, mert a kabátomat gyorsan kifordítottam, aminek a belseje világos színű volt.

STEEB-ZICHY MÁRIA MAGDOLNA

OKTOBER 1956

Das ungarische Volk erhebt sich gegen die sowjetischen Unterdrücker – Radio Budapest sendet laufend Berichte über schwere Kämpfe bis zu dem Augenblick als es seine Sendungen mit den Worten: „Wir sterben für Europa“ endgültig unterbricht. Mein Gott, wie könnte ich helfen? Wenn ich ein Mann wäre, würde ich kämpfen – ich bin aber nur eine Frau mit zwei kleinen Kindern. Plötzlich erreichte mich ein Anruf von Graf Gundekar Herberstein, dem Delegaten des Malteser-Ordens in der Steiermark, der mir mitteilte, dass Studenten an der Universität in Graz Hilfsgüter für die Aufständischen, besonders für Verwundete gesammelt haben und die Hochschule einen Lastwagen für den Transport zur Verfügung gestellt hat. Ich möchte einen grenznahen Ort ausfindig machen, wo man diese Güter lagern könnte, um sie dann, eventuell einzeln nach Ungarn zu transportieren. Auch soll mit den Benzinkosten gespart werden.

Erst sprach ich telefonisch mit meinem Onkel, Graf Rezső Zichy, dessen Gut Nikitsch im Burgenland gelegen war. Dann beschlossen wir aber in die Malteserkommende nach Fürstenfeld zu fahren, um von dort aus die Lage zu erkunden, nachdem völlige Unklarheit über die Situation an der Grenze bestand.

Ich rief gleich meine Freundin, Gräfin Grete Walderdorff an, der ich meine Kinder übergab und für meinen Mann werde ich eine Nachricht in Fürstenfeld hinterlassen.

Im PKW von Graf Giesbert Spiegelfeld fuhren Gräfin Julia Goess, die ebenfalls geborene Ungarin ist und ich dem Lastwagen voran. In Fürstenfeld hielten wir uns nicht länger auf und begaben uns zum Grenzübergang nach Ungarn in Heiligenkreuz.

Am österreichischen Grenzposten warnte uns eindringlich die Gendarmerie davor, das Staatsgebiet zu verlassen, denn die ungarischen Grenzer tragen noch immer den roten Stern auf ihren Mützen und der Übergang ist hermetisch geschlossen. Nachdem ich wusste, dass Graf Herberstein mit dem Lastauto bald eintreffen wird, beschloss ich – da sich meine Begleiter nicht getraut haben – den Weg alleine zu wagen.

Inzwischen war es halb zehn Uhr abends geworden, es war stockfinster und regnete in Strömen. Nie ist mir der Weg durch ein Niemandsland so lange vorgekommen, als ich plötzlich ein scharfes „Ally“ (stehen bleiben) vernahm und eine Maschinenpistole auf mich gerichtet sah. Ich antwortete „Nein, denn ich möchte mit euch reden – womöglich mit einem, der kein Kommunist ist“. Auf einmal war ich von 4 bis 5 Zöllnern umgeben. Der eine kratzte sich hinter dem Ohr und sagte: „Also auf dem Papier sind wir es alle“. Sie ließen mich jedoch in das Zollhaus, denn ich war bereits nass bis auf die Haut. Dort erklärte ich ihnen meine Mission als Überbringerin der Hilfsgüter für Verwundete, eine Spende der internationalen Studenten in Graz, indem ich den Inhalt wie Decken, Blutkonserven, Verbandmaterial und Medikamente aufgezählt habe. Ein junger Zöllner fragte mich, welche Rolle ich in Ungarn spielen will, dass ich dies tue. Ich antwortete: „Kennt ihr nicht das Gebot der Nächstenliebe, wenn des Nachbarn Haus brennt?“ Seinen offenen Mund vergaß er zu schließen. „Ja, wir übernehmen die Sachen“, sagte der Rangälteste.

Auf einmal fielen mir mein Mann und meine Kinder ein und ich fragte: „Wann waren russische Truppen zum letzten Mal hier?“ Heute vormittags um elf Uhr, war die Antwort, im nahen Körmennd befinden sich ca. 30.000 Sowjetsoldaten. „Und was würdet ihr mit mir machen, wenn sie jetzt wieder kämen?“ Dort ist das Fenster, war die Antwort.

So ging ich wieder auf die österreichische Seite, wo ich bereits mit Bangen erwartet wurde. Inzwischen war das Lastauto angekommen. Ich berichtete und forderte Graf Herberstein auf, mit dem Lastauto zum ungarischen Zollhaus zu fahren. Er zögerte einen Augenblick, weil er befürchtete, die Ungarn würden auch das Fahrzeug behalten. Worauf ich sagte: „Ich bin doch heil wieder gekommen – mein Leben ist doch wertvoller, als der Lastwagen.“

Wenig später stand der Lastwagen vor dem ungarischen Zollhaus und es wurde mit dem Ausladen begonnen, indem ich die Liste ins Ungarische übersetzte. Es regnete noch immer und nur zwei Zöllner halfen beim Abladen, ein Dritter stand mit der Maschinenpistole im Anschlag auf uns und sah zu. Mich packte die Ungeduld, sprang aus dem Zollhaus, nahm ihm die Waffe aus der Hand, stellte sie in die Ecke und sagte in einem ziemlich barschen Ton: „Helfen sie doch mit, die Sachen werden ja ganz nass.“ Gehorsam folgte er.

Als alles beendet war, lud ich die ungarischen Zöllner, mit der Genehmigung unseres Gendarmen in ein Gasthaus nach Heiligenkreuz auf ein Bier, wo alle in fröhlicher gelöster Stimmung waren. Einer der Zöllner rückte immer näher zu mir, dass ich mir bereits Sorgen darüber machte. „Bitte um Entschuldigung, sagte er, ich bin Friseur, schneidet man im Westen die Haar jetzt so kurz?“

Von da an war der Übergang bei Heiligenkreuz für alle Hilfslieferungen für einige Tage offen und der österreichische Rundfunk meldete am nächsten Tag, dass dies auf Grund einer privaten Initiative aus Graz erfolgt ist. Nach einer Woche bekamen wir die Bestätigung aus Budapest, dass die Sachen dort angekommen waren.

Gleich nach der ersten Flüchtlingswelle wurden 15 ungarische Studenten im Pfadfinderheim in der Strassolokogasse untergebracht. Gräfin Nyáry, die gegenüber gewohnt hat, bat mich bei der Veranstaltung von Jausen mit Gugelhupf und Kakao zu helfen, da die jungen Leute völlig ausgehungert waren. Ich habe auch ihre Wäsche übernommen, fand eine Wäscherei, die diese umsonst gewaschen hat und bügelte. Hier muss ich erwähnen, dass wir selber Flüchtlinge waren, mein Mann aus Kroatien und ich aus Ungarn und dass wir mit zwei Kindern in einem großen Zimmer gewohnt haben. Als mein Mann abends nach Hause kam, sagte er: „Es riecht hier so komisch, wie in einem Armenhaus.“ Na ja, die Studentenwäsche war schuld daran. Ich besserte auch die Wäsche aus und sammelte unter meinen Bekannten Ersatz für unbrauchbare Stücke. Bald wurde bei den Armen-Seelen-Schwestern in der Leechgasse ein Samellager für Kleidungsstücke mit einer Nähstube eingerichtet. Es muss hier auch der vielen freiwilligen Helferinnen gedacht werden, besonders Frau Liesbeth Kammerlander und Gräfin Marie-Gabriele Königl, die arbeiteten und halfen wo sie nur konnten.

Bald darauf wurde ich aufgefordert, ein Flüchtlingsbüro in Graz zu eröffnen, das sich „Ungarischer Flüchtlingshilfsdienst“ nannte und dessen Leiter in Wien Dr. László von Taubinger war. Nachdem das Büro von den Amerikanern finanziert wurde und ich eine Bezahlung bekommen habe, konnte ich eine Ungarin aufnehmen, die die Kinder betreute und ich arbeitete so vier Jahre pausenlos. Im Palais Attems mietete ich ein Zimmer als Büro, welches ich auch dem Ungarischen Studentenverband zur Verfügung stellte, der 130 Stipendianten betreute, die von verschiedenen amerikanischen Organisationen finanziert wurden.

Als einmal durch einen Fehler im Rektorat die Stipendien für 30 Studenten nicht zur Auszahlung gekommen waren, wandten sich diese an die NCWC (National Catholic Welfare Conference), die ein Büro in Graz hatte und sich hauptsächlich mit der Vermittlung von Auswanderern befasste. Sie baten um eine Überbrückungshilfe, damit wenigstens die Mittagsmahlzeiten in der Mensa bezahlt werden könnten. Als sie dort abgewiesen wurden, kamen sie zu mir, aber auch ich konnte nicht helfen, da ich keine Hilfsgelder zur Verfügung hatte. So versuchte ich einen privaten Kredit von einem vermögenden Kaufmann zu bekommen. Dieser glaubte mir den Fehler in der Uni-Verwaltung nicht und verlangte von mir eine Sicherstellung, die ich ihm aber nicht geben konnte. In meiner Not erinnerte ich mich der Worte von Gräfin Wilhelmine Welsersheimb, in deren Haus wir jahrelang gewohnt haben, wenn ich einmal in Geldnot wäre, möchte ich mich an sie wenden. Ohne zu zögern fuhr sie in die Bank und gab mir ohne Bestätigung die ziemlich hohe Summe. Binnen Monatsfrist konnte ich sie retournieren. Bereits am Abend rief mich der Kaufmann an, der sich von der Richtigkeit meiner Behauptung überzeugt hatte. Mit Genugtuung konnte ich auf seine Hilfe verzichten.

Durch die freundliche Hilfe von Graf Ignaz Attems war es mir möglich, Wagonladungen von Hilfsgütern in seinem Palais unterzubringen. Mit diesen fuhr ich in die einzelnen Lager (Kapfenberg, Trofaiach, Eisenerz, Pfeiferhof) aber auch nach Kärnten, versorgte die Flüchtlinge und nahm ihre Wünsche entgegen.

Einmal rief mich mein Chef aus Wien an und sagte, dass er die Eintrittskarten für ein Konzert des neugegründeten ungarischen Orchesters nicht verkaufen kann. Ich stellte mich in Wien auf die Strasse und es gelang mir in einem Vormittag 200 Karten zu verkaufen.

Wieder gab es eine kritische Situation in Wien, als für die vielen auswanderungswilligen Flüchtlinge in der Rotschildkaserne, die ihre Papiere fertig hatten, kein Schiff zur Verfügung stand. Mein Chef vereinbarte mit dem brasilianischen Botschafterhepaar ein Abendessen bei Zigeunermusik, von denen er Hilfe erhoffte. Die Kapelle spielte ihre wehmutsvollen Lieder von Heimweh, Liebe und Tod. Als mich der Botschafter bat, ihm die Texte zu übersetzen, überkam mich so ein Leid wegen der trostlosen Lage, in der sich mein Heimatland befand, dass ich meine Tränen nicht zurückhalten konnte. Die Frau des Botschafters lächelte mich mitfühlend an und er zückte sein blütenweisses Taschentuch aus dem Smoking. Bereits um sieben Uhr früh rief mich mein Chef an und sagte, sie sind wirklich eine blendende Schauspielerin – wir haben das Schiff.

Ein anderes Mal wurde eine Gruppe von Flüchtlingen aus Graz auf eine Karibik Insel angeheuert, denen man Land zu Bearbeitung versprach. Ich bekam einen verzweiferten Brief von ihnen mit Fotos, in welchem sie schreiben, dass sie wir Sklaven gehalten werden und unter unmöglichen Verhältnissen leben müssen. Ich wandte mich an meine Mutter, die neben ihrer Stellung in Chicago ehrenamtlich für ungarische Flüchtlinge gearbeitet hat. Durch ihre Beziehungen zur Republikanischen Partei schrieb sie an Präsident Nixon, der den Flüchtlingen die Rückkehr nach Graz ermöglicht hat. Hier verweigerte ihnen die NCWC

jegliche Hilfe. Die Leiterin, die mit den Ungarn nicht sympathisierte, sagte ihnen ins Gesicht, dass sie vor Hunger sterben sollen. Der Vorsitzende der Studenten Géza Balasy protokollierte diese Situation bei einem Rechtsanwalt. Meine Mutter besorgte mir die Adressen von allen Pfarren in den Vereinigten Staaten, die die NCWC finanzierten, die, nach Erhalt des Berichtes die Leiterin des Büros in Graz entließen.

Nicht zuletzt will ich meinen Mann erwähnen, der auf Grund guter Beziehungen zu verschiedenen Grazer Unternehmungen zahlreiche arbeitssuchende Flüchtlinge unterbringen konnte. Seine Idee war es auch, von der Handelskammer die Anschriften von ausländischen Industriellen zu besorgen, denen ich vielen Ferialarbeitern besorgen konnte.

Eine Verwandte des englischen Außenministers, May Eden stand in London einem Hilfswerk vor (Children an Family Chest). Sie nahm mit mir Kontakt auf und ich konnte von ihr für meine Flüchtlinge, die, damals sehr hohe Summen von einer halben Million Schillinge bekommen. Als mich mein Chef fragte, wieso nur die Fürstin Batthyány und ich so viel Geld von Mrs. Eden bekommen haben, gab ich ihm zu Antwort: „Einmal im Leben, dass mir mein Titel geholfen hat.“

Mit dem Hilfswerk „Heimat Österreich“ und dem dort beschäftigten Grafen Gernod Coudenhove konnte ich in der ehemaligen SS-Kaserne im Kaiserwald bei Graz zahlreiche Familien mit Kindern unterbringen.

UGRI MIHÁLY 1956 SZENTGOTTHÁRD

ÍGY ÉLTEM MEG '56-BAN A MAGYAR SZABADSÁG RÖVID, FELEMELŐ NAPJAIT SZENTGOTTHÁRDON

EGY RÉSZTVEVŐ EMLÉKEZÉSEI AZ 50. ÉVFORDULÓ ALKALMÁBÓL

A forradalom és szabadságharc szele 1956 október 26/27-én elérte a határsáv által ország-világtól elzárt Szentgotthárd megváltoztathatatlan sorsába beletörődő, de szívében szabadságra vágyó lakóit is. A városi jogaitól megfosztott, a szovjetmintájú kommunista uralom alatt visszafejlődő település felébredt aléltóságából.

A világháború borzalmai meggyötörték. A „felszabadítók” a dohánygyár gépeit a Szovjetunióba szállították. A felszabadultság, az új, boldogabb, szabad jövőt építő munka öröme hamarosan felváltotta, a demokratikus jogokat lábbal tipró Párt diktatúrája. (1948) Államosították a gyárakat, a nagybirtokot. Megtörtént a földosztás, de az új tulajdonosok nem örülhettek sokáig, mert a paraszttal együtt őket is termelőszövetkezetekbe kényszerítették. Bevezették a tervgazdálkodást és a beadási kötelezettséget. Tombolt a Rákosi Mátyást dicsőítő személyi kultusz. A világegyetemi rádiókészülékeket begyűjtötték, helyüket a postáról irányított vezetékes rádió az ú.n. „pletyka” foglalta el a lakásokban. A gyárakban sztahanovista módszerrel zsákmányolták ki a dolgozókat. Megindították a harcot az „egyházi reakció” ellen. Az egyházak javait elvették, egyesületeiket feloszlatták, iskolákat államosították és betiltották az iskolai hitoktatást.

Az 1947 augusztusában meghirdetett Máriaév alatt, mint az ország más városaiban, úgy Szentgotthárdon is hatalmas hívő sereg hallgatta Mindszenty bíboros beszédét. A templom előtt felállított oltárt körülvevő tömeg betöltötte az egész teret. De alig telt el egy esztendő, amikor az itteni gyárakban, iskolákban is aláírási kampány tombolt Mindszenty elítéléséért. Csak kevesen tagadták meg az aláírást. Az sem váltik dicséretére Szentgotthárdnak, hogy a város szülötte Décsi Gyula rendőrezredes tartóztatta le az „Istenért, Egyházért és Hazáért” töretlen hűséggel álló főpapot.

A politikai és gazdasági helyzet egyre rosszabbodott. Felépítették a határzárát, a határsáv bevezetésével Szentgotthárdot és az Őrséget elzárták az ország gazdasági vérkeringésétől. A vonaton utazókat igazoltatták. Akinek a személyi igazolványából hiányzott a határsávban lakók jele (2), azt letartóztatták. A párt-diktatúra végrehajtó apparátusa az Államvédelmi Hatóság (AVÓ) mindenkit figyelemmel kísért. Ha éjszaka valakinek a háza előtt megállt egy autó, ijedten összerendezte, mert félt, hogy őérte jöttek. Többeket internálótáborba, másokat börtönbe zártak. Még a hatalom élvezői is féltek egymástól. 1950 nyarán, a szerzetesrendek feloszlása előtt, elhurcolták a ciszterci atyákat és az apácarend tagjait. Az ú.n. kulákok és reakciós kereskedők közül többeket családotul együtt kitelepítettek a Hortobágyra.

1953-ban Nagy Imre miniszterelnöksége csak rövid időre hozott enyhülést. A hatalom ismét Rákosi kezébe került. Tovább kellene építeni a szocializmust.

Ötvenötben, amikor az utolsó megszálló katona is kivonult Ausztriából, irigyeltük az osztrákokat. A műszaki határzár, az ú.n. vasfüggöny, amely éveken keresztül oly sok halált és sebesülést okozott, az aknástalanítása és lebontása alatt is szedte az áldozatokat. Az Irodalmi Újság olvasótáborba megnőtt, mióta az újságcikkek beszámoltak a Petőfi Kör vitáiról. A kultúrházban megrendezett értelmiségi ankéton a pártvezetők elleni támadások feszült politikai hangulatot teremtettek. Valami hihetetlen volt a levegőben, de a következő napok eltekintve az országos gyásztól a megszokott szürkeségben teltek.

Az október 23-i fővárosi eseményekről a „pletyka” napokon keresztül csak hamis híreket terjesztett, de a vasutasok és a Pestről érkező vonatok utasai másképp beszéltek a történetekről. Mi inkább az utóbbiaknak hittünk.

Így köszöntött ránk október 27., Szentgotthárd aranybetűs történelmi napja.

A postán mindenki a helyén volt, amikor a selyemgyárból telefonhívás érkezett. Valaki határozott, kemény hangon figyelmeztetett minket, hogyha a most induló tüntetők csillagot látnak a postán, beverik a hivatal összes ablakát. Nem tudom, honnan került elő oly gyorsan ecset és festék, de amikor a két gyár

tüntetőinek első sora nemzetiszínű zászlókat lobogtatva feltűnt a gimnázium előtt, a postahivatal emblémája már piros-fehér-zöld színben üdvözölte a felvonuló forradalmárokat. Mialatt festettem felvillant ugyan agyamban „mentsük meg ablakainkat”, de ezt a gondolatot az annyira vágyott, most megvalósuló szabadság érkezésének a köszöntése váltotta fel bennem, miközben a kézbesítők egymás sapkájáról szabták le a csillagos gombdíszeket. A gyárakban leállt a munka, a selyemgyári és kaszagyári tüntetők fegyelmezett rendben vonultak el a hivatal előtt, köztük gimnazisták is.

Miután sem országos, sem megyei sajtótermék nem érkezett, nem volt munkám. A tüntetők után mentem, akik lassan a városháza elé értek. Valaki elszavalta a „Talpra magyart” és felolvasták a követeléseket. Később tudtam meg, hogy a szavaló Csonka László gimnáziumi tanár volt. Onnan a tömeg a járási pártbizottság elé vonult, a pártbizottság egyik tagja az erkélyről vitába szállt a tüntetőkkel. A követelmények ismertetése után a járási börtön volt a cél, hogy kiszabadítsuk a politikai foglyokat. Az udvarban, ahova én is bementem, azt hallottuk, hogy itt senki sincs bezárva. Így a tömeg dolgavégezetlenül visszaindult a főtérré felé. A városházánál egyik osztálytársam K. Feri árgus szemekkel keresett valakit. Odajött hozzám és megkért, hogy menjek vele a házasságkötő terembe tanunak, mert az övé eltűnt a tüntetők között. Ezt az epizódot csak azért írom le, mert alig tudtuk visszatartani a nevetést, amikor a házasságkötést végző jegyző a vállán keresztbefont nemzetiszínű trikólort mintegy háromszor előre-hátra forgatta, hogy a népköztársaság jelvényét ne lehessen látni. Ez volt itt az első, de lehet, hogy egyben az utolsó házasságkötés a szabadság néhány napja alatt. Mikor az újdonsült házaspárral kijöttünk a városházából, egy lelket sem lehetett látni az utcában. A tüntetők már máshol jártak. Azt hallottam a Kossuth és Széchenyi utca kereszteződésénél, hogy a rábakethelyi laktanyához mentek, csatlakozásra bírni a határőröket. Az Árpád utcában a ligethez siető embereket láttam. Én is arra vettem az irányt.

A Vajda Ödön téren, (akkori nevére nem emlékszem) hatalmas tömeg vette körül a szovjet emlékművet. Erős kötelekkel rángatták az obelisket, amely rendíthetetlenül ellenállt. Valaki egy traktorral akart odamenni, de a tömegtől nem jutott tovább. Mikor a tüntetők utat nyitottak volna neki, hirtelen nagy örömjongás hangja zúgott végig a téren. Megingott és porba dőlt az elnyomás szimboluma.

Röviddel azután a templomhoz mentünk. A tornyon egy 15-20 méteres nemzetiszínű zászlót lengtetett az őszi szél. A templomajtóban Farkas Imre adminisztrátor fogadott minket. Szívében az aggodás és örömteli hála érzése küzdött egymással. Már régóta nem voltak ennyien a templomban, amely megtelt fegyelmezett, hálaimát mondó emberekkel. Az atya imádkozott. Én egyszerre a kórusra mentem, ahol két fiatal éppen az orgonához akart ülni, de én eltessékeltem őket. Ima után, az én ujjaim intonálták a Himnuszt. Amíg az ének és orgona zúgása betöltötte a templomot, engem leírhatatlan érzések vettek hatalmukba. A felvonulás ezzel még nem fejeződött be.

A szervezők a vasutállomásra irányítottak minket, ahol indulóban volt egy osztrák tehervonat. Abban az időben nem volt itt személyforgalom Ausztria és hazánk között. A mozdonyvezetőnek átadták a követelések pontjait, hogy juttassa el a Gráci Rádióhoz. A vonat püfögve szelte át az országhatárt. Mi a vasút északi oldalán vonultunk az országhatárhoz. Amikor a temető közelébe értünk, nyugtalanság keletkezett, mert a tömegből hangok hallatszottak: menjünk a temetőbe, ott is vannak vöröscsillagok, verjük le azokat. Néhányan már oda vették volna az irányt, de valaki a temető felől közeledett és mondta, hogy azt már megtette más, nem kell odamenni.

Így a temető mellett elhaladva hamarosan a határhoz értünk. Ez a délutáni órákban történt. A határ osztrák oldalán csendőrök és civilek figyelték a tüntető menetét. Az úton autókat is lehetett látni. A magyar oldalon határőr tisztek vigyáztak arra, hogy ne történjen határsértés. Bizottságok mindkét oldalon. A mieink itt is ismertették követeléseinket. Egyszer csak valaki elkezdte énekelni a Himnuszt. Mindenki énekelt, ahogy csak tudott. Ugyanis a kezdőhang senkinek sem felelt meg. Lelkesedve énekelt mindenki. A Gráci Rádiótól ott volt egy felvevőkocsi, és felvette szalagra. (Akkor még nem volt TV adás.) Amikor évtizedekkel később meghallgattam szégyeltem magam a "százhangú" énekért. Mogersdorfból egyre többen jöttek a valamikori határátkelőhöz és néhányan az ottélő rokonok közül egyre jobban megközelítették a határvonalat. Hangos szóval keresték hozzátartozóikat. A magyar oldalról is megkezdődött a próbálkozás, hogy minél közelebb legyünk a határvonalhoz. A határőr tiszt előbb eredménnyel tartott vissza minket az ároktól, mely a két országot egymástól elválasztotta, fegyelmezette, hogy az árkot nem szabad átlépni.

Nem került azonban félórába sem és mi már a csendőrök engedélyével Mogersdorfból néztük a kiharatókat. Az emberek csokoládét, gyümölcsöt, tűzkövet és cigarettát ajándékoztak nekünk. Egy hórihorgas határőr a főtéren szétterpesztett lábakkal, mintha imádná a kezében lévő banánt, magasra tárta kezét és kiáltozta: banááán! Közben a rokonok, ismerősök egymás karjaiba borultak, örvendtek a viszontlátásnak. A lemenő nap sugarai az est közeledtét jelezték. A csendőrök figyelmeztettek minket, hogy még a sötétség beállta előtt haza kell mennünk. Nagyot szippantva a szabad világ levegőjéből elindultunk haza, hogy élményeinket elmesélve az otthonmaradottaknak, kipihenjük a nap fáradságait és felszabadult lélekkel kezdjük másnap dolgozni az immár szabad városunkban. Néhányan kint maradtak, mint az ifi csapat tagjai, akik nem akartak katonának menni. Később ávosok is kértek ott menedéket.

A következő napok valamelyikén a postán is megalakult a Nemzeti Bizottság, amelybe engem is beválasztottak és a városi bizottságba jelöltek. Ott a szociális reszortot kaptam meg.

A következő sorokban a forradalomban való résztvételemet próbálom feleleveníteni.

Feladatuk kaptam, hogy egy katonával együtt keressük fel azokat a házakat, amelyekből az ÁVH-ok elmenekültek. Vegyünk jegyzőkönyvet az otthagyt értékekről és zárjuk le azokat pecséttel. Arra nem emlékszem, hogy melyik napon volt. Az egyik ilyen ház a Vörösmarty utca elején állt. Úgy látszik, hogy lakói ugyan minden mozgathatót magukkal vittek, de a Békekölcson kötvényeiket nem tartották arra érdemesnek. Mi azokról leltárt készítettünk. Még egy másik házba, szerintem Komáromiék hajdani házába mentünk. Hallottuk, hogy ávóosztály lakója szintén kereket oldott. Nyugodt lélekkel kopogtattunk az ajtón, amelyet meglepetésünkre egy fiatalasszony nyitott ki. Tőle tudtuk meg, hogy férje a fürdőszobában borotválkozik. Bementünk és megkérdeztük tőle van-e itthon fegyvere. Igen – válaszolta - mindjárt hozom. Míg ő elment, mi a katonával összenéztünk. Szememből kiolvashatta a kérdést: mi lesz velünk, ha...? Mert nálunk nem volt fegyver. Közben az ávós visszajött. Kezébe pisztolyt. Felszállítottam, hogy adja át. Erre ő azt mondta, hogy csak átvételi elismervény ellenében, mert mi lesz akkor, ha mások is követelik tőle. Én valami olyasfélét mondtam: Lásd kikkel van dolga. Megkapja az átvételi elismervényt, mert forradalmunk tisztasága ezt megengedi. Voltam katona és szabályszerűen megírt átvételi elismervényt adtam a pisztolyért. Mikor kimentünk, az asszony megkérdezte, nem tudnánk-e valahogyan elintézni, hogy kisbabájuk részére tejet kapjon, mert ők nem mernek kimenni az utcára. Megígértem, hogy megpróbálok intézkedni. Másnap arra jártunkban megint benéztünk hozzájuk. Az asszony sírva fogadott minket. Ezt a bizonytalanságot nem bírja ki. Férjét elvették, mondjuk meg, mit tettünk vele. Én próbáltam megnyugtani. Tudtam, hogy az ávósokat és a pártbizottság tagjait letartóztatták és Szombathelyre szállították, de bízom jövőre igazságszolgáltatásunkban, azért nyugodt lelkiismerettel válaszoltam: mi mások vagyunk, mint ők voltak. Majd a szabad bíróság elé állítják őket, az ítélkezik felettük.

A következő eseményt nem hagyhatom ki. Megbeszélésre mentem a járási tanácshoz, de várakozni kellett, mert a győri küldöttséggel tárgyaltak. Egyszer csak megszólított Dancsecs Ödön: Te, ezt az embert kellene átkísérni a pártszékházba. (A pártbizottság valamelyik munkása volt az illető.) Ő megmutatja az eldugott fegyvereket. Majd lekasztott a fogasról egy géppisztolyt és így folytatta: Engem Recsken nem tanítottak fegyverfogásra, te voltál katona, itt a gitár. Vállamon a gitárral átmertünk átlóban a főtéren. Az emberke a pártházban kinyitott egy jégszekrényt és rámutatott egy szétszedett pisztolyra: itt van. Jóhiszeműen befejeztemnek véltem feladatomat, visszakísértem őt azon az úton, amelyiken jöttünk. A tanácsházán túladtam mindkét terhemet, az emberkén és a gitáron. Úgy hiszem, akkor kaptam meg az igazolványt, hogy a Nemzeti Bizottság tagja vagyok.

November 4-én engem is Nagy Imre rádiószózata vert fel álmaimból. A templomba mentem orgonálni a reggeli misén, majd bementem munkahelyemre. Ott a telefonközpontos azzal fogadott, hogy a körmendi kollégánál most telefonált: „Az oroszok elindultak nyugatnak a határ felé”. Ezzel a hírral a városi tanácsba mentem, mert megbeszélésünk lett volna. De ott csak Hrabovszky Dezső gimnáziumi tanárral találkoztam. Ő is nemzetbizottsági tag volt. Mérlegeltük helyzetünket. Nincs más lehetőség, át kell menni Ausztriába. Itt már nem lehet megvédeni hazánkat. Nem volt sok idő a gondolkodásra. Amikor a Kossuth és a Széchenyi utca kereszteződésében voltunk, átrepült agyamon a gondolat, hogy el kell búcsúznom hozzátartozóimtól, de csak üzentem nekik, hogy miattam ne aggódjanak, jó helyre mentem.

Deskével és barátnőjével Rábatótfalu magasságában a katonai járőr függőhídján keltünk át a Rábán. A temető melletti út tele volt menekülőkkel. Gyalog, kerékpárral, lovaskocsin jöttek a családok, egyedülálló, csomaggal vagy anélkül. Az őrháznál átlépve a határt, az osztrák csendőröknek átadtam az ávós pisztolyát. (Én nem kaptam érte átvételi elismervényt.) Szándékunkban volt, hogy a határ közelében Mengersdorfban várjuk meg a fejleményeket, de ott már autóbuszok vártak ránk, hogy elvigyenek minket a határ közeléből. Este már Grácban, az akkori Industriehalleban hajtottam álomra fejemet. A nap eseményeire, az otthonmaradottak sorsára és bizonytalan jövőmre gondolva sokáig nem jött álom szememre.

Az öt évtizedig féltve őrzött emlékeimről eddig csak családom és ismerőseim körében beszéltem, de az ötvenedik évforduló arra ösztökélt, foglalkozzam velük és írjam le, miként éltem meg én a magyar szabadság rövid, felemelő napjait Szentgotthárdon.

U.i. A hetvenes években valaki megmutatta nekem a Kossuth Kiadó „Ez történt Vas megyében” című hazugsággal teli, tényeket elferdítő brosróját. Abban olvashatjuk: *„Délután már a felizgatott diákok, részeg felnőttek, különböző lumpen, reakciós elemek a temetőbe vonultak, ahol feldúlták a szovjet katonák sírját”*. Én nemrég több otthon élő ismerőst megkérdeztem, de a sírok feldúlására senki sem emlékezik. Aki manapság a régi temetőbe jár láthatja, hogy néhány szovjet katonasírról hiányzik a csillag. 1956 után a szovjetek követelték a megcsonkított, ledöntött szovjet emlékművek helyreállítását az egész országban. Vajon miért hiányzik még a mai napig is kb. hét csillag a szentgotthárdi temetőben? Később hallottam, hogy a temetői jelenet provokáció volt a forradalm lejáratására. Valaki lefényképezte a tettest, aki az ÁVH beépítettje volt.

A brosróban többször szerepel az én nevem is. A következőkben néhány reám vonatkozó állítást idézek belőle: *„A kommunisták lakásán egy géppisztolyos pribék Ugri Mihály jelent meg.”* Én csak két ávós-lakásban voltam, géppisztoly nélkül. *„Fegyveres nemzetőrök voltak többek között Veres István, Ugri Mihály és Barabás Béla MÁV-tisztek is.”* ... *„a forradalmárok” a házkutatás során leltárt vettek fel* – ez a szöveg egy

általam írt átvételi elismervényről készült, részben olvashatatlan másolat alatt. Eszerint K. Z. kék – ÁVO-s hadnagy lakásában mintegy ötven békekölcsönkötvényt, egy postai takarékbetétkönyvet, egy távcsövet és egy, a nevére kiállított személyazonossági igazolványt találtunk. *Dátum 1956. nov. 2. Aláírták Ugri Mihály és Ruzsits Károly őrv. A Nemzeti Bizottság tagjai.* Vajon hány igazolványa lehetett az elvtársnak ,hogymint erre nem volt szüksége? „Az Államvédelmi Hatóság tisztjeit nyilvántartották”. A listán nyolc ávós és két rendőrnemző neve szerepel. A brosúra szerint október 31-én ezekből hét ávóst tartóztattak le, akiket átadtak a Szombathelyi Nemzeti Bizottságnak. A nyolcadik a Szombathelyről kirendelt parancsnokhelyettes, Bozsó László neve nem állt a listán. Ő lehetett az, akit november 2-án még a lakásán találtunk és lefegyvereztünk. A pisztolya ellenében kapott átvételi elismervényt nem másolták a brosúrába. (A dőlt betűs mondatok idézetek a fentt nevezett brosúrából.)

ZIMICS BÉLA

AZ '56-OS MAGYAR FORRADALOM ELŐZMÉNYEI, OKAI ÉS BUKÁSA – AZ ÉN SZEMEMMEL

Magyarország helyzete a XX. században nagyon kritikus volt. Egy-két jó irányú fejlődéstől eltekintve, rossz és embertelen volt, úgy gazdaságilag mint politikailag.

A kiegyezés utáni politikai és gazdasági fejlődés ugyan még átnyúlt a XX. századba, de az osztrák-magyar monarchia problémái mindig nagyobbak lettek. Az új olasz állam tovább kívánt terjeszkedni és mindent megtett, hogy a monarchia területén még meg maradt észak-olasz tartományokat zászlaja alá gyűjtse. A szlávok, úgy a délszlávok, mint a tőlünk északra lakók, saját államukról álmodoztak, de mivel sem az uralkodó, sem a két vezető nemzet nem mutatott fel megoldási lehetőséget számukra, ezért a pánszlávizmus felé terelődtek. Tehát a háború veszélye fennállt és az hamarosan be is következett, amiből egy világégés lett. A veszteseknek nem ajánlottak fel egy elfogadható békét, Trianon lett a vége. Nem csak a nemzetiségeket veszítettük el, hanem a magyar nemzetnek az egyharmada is az új határokon kívülre került. Oda veszett az ipar és bányák jelentős része és az elcsatolt területek hivatalnokai bemenekültek a megmaradt csonka országba, ami külön nagy szociális feszültséget szült.

A Monarchia felbomlásával jobb híján a Károlyi Mihály vezette őszirózsás hatalomátvétel következett, mely hozzáértés hiányában a Kun Béla-féle első kommunista rémuralomhoz vezetett. A Horthy Miklós által vezetett nemzeti erők ugyan kiverték a vörösöket az országból, illetve a nyugati országgrésről, a keleti országgrészt viszont a románok szállták meg és elég nehéz volt őket kivonulásra bírni. Horthy kormányzása alatt a demokratikus fejlődés csak nagyon lassan indult el, melyet a gazdasági válság és a vele járó infláció is késleltetett a huszas évek végén.

Ezért csak a harmincas években indulhatott el egy normális pluralisztikus társadalom felépítése. Míg a harmincas évek közepéig a nemzeti erők, a liberálisok és a monarchisták voltak a meghatározó erők, úgy a harmincas évek közepére a kiskgazda párt és a szociáldemokrata párt befolyásos erővé nőtte ki magát.

Ennek a demokratikus korszaknak nem volt ideje kibontakozni és a negyvenes évek elején az ország újra egy nem akart nagy kaland része lett; belekeveredtünk a 2. világháborúba és végig kitartottunk a vesztesek oldalán. Majd következett újra egy megalázó béke, párosulva az ország kifosztásával. De még mindig volt erő és optimizmus egy új kezdéshez. Az ország rendbetételét a kiskgazda- és a szociáldemokrata-párt vette a kezébe, sajnos a megszálló hatalom nyakunkra ültette a Rákosi klikk által vezetett kommunista pártot, ami elejétől a polgári demokrácia megdöntését és a proletár diktatúra bevezetését célozta meg, amit a két nagy párt szétfűzésével, a szocialisták baloldali szárnyának asszisztenciájával meg is valósítottak. Ezért a nagy lendülettel megindult fejlődés leszűkül és 1949-ben elkezdődött az ország egyik legnehezebben elviselt korszaka, a Rákosi féle rémuralom.

Mindenki mindenki ellensége lett. Senki nem volt biztos nem, hogy javainak megvédésében, de még személyes szabadságában sem. Mindenki rettegett, mindenki benek fordult, nem volt újra kenyér az országban. A középosztályt liquidálták, a vélt vagy valós ellenséget bebörtönözték, koncentrációs táborokba zárták vagy kitelepítették.

Ez a rémuralom még a családokba is behatolt; az apák féltek gyermekeiktől, tanár a diáktól, a főnök a beosztotttól, kommunista a kommunistától. Minden meggyanúsítottak az ortodoxiában ismert nyilvános önkritikában kellett kérni a társadalom bocsánatát. Tehát a teljes gazdasági és politikai függés mellett az ember önbecsülése is megsérült.

Miután az első Nagy Imre vezette kormány – ami Sztálin halála után megpróbált a káoszból kiutat keresni – is elbukott és a Rákosi csoport újra hatalomra jutott a párton belüli ellenzéket már nem lehetett elnémítani. Tehát ez a balról csírázó, mondhatnám revizionista csoport minden legális lehetőséget megragadott az akkor még „normális értelmiséggel” közösen az ország sorsának jobbra fordulásáért. Ez a nagy összefogás, amit az egész szenvedő ország figyelt és támogatott, vezetett el az 1956-os forradalomhoz.

A Petőfi-kör vitái, ahol a baloldali értelmiségiek és írók tervezték a jobb jövőt, minket 18-20 éveseket nagy reménységgel töltött el. Fülünket tartottuk a rádión, különösen a „Szabad Európa” rádió hírein és olvas-

tuk az újságokban az egyre nyíltabban megjelenő kritikákat, javaslatokat. Hirtelen úgy éreztük; rajtunk múlik, hogy népünknek jobb legyen. A munkahelyi értekezletek már a viták színhelyei lettek, az uralkodó klikket mindig több kritika érte. 1956 májusában a sorozáson nagy vita támadt a sajtóban megjelent Petőfi-körös cikkek miatt. Mi fiatalok már ott kimertük nyitni a szájunkat és nem riadtunk vissza a politikai tiszt fenyegetésétől.

A megyékben is társaságok alakultak, Vas megyében a Vasvári-kör, ahol hetente volt egy nyilvános vitaest. Persze ezeken a vitákon senki nem merte azt megfogalmazni, amit a forradalom kitörése azonnal felszínre hozott – hogy egy független demokratikus országot szeretnénk megszálló hatalom nélkül – hanem a vita ott csak a meglévő rendszer revíziójáról szólt.

A magyar fejleményekkel párhuzamosan kiszivárgott Chruscsovnek a XX. Szovjet pártkongresszuson elhangzott titkos beszéde, ami a magyar uralkodó klikket teljesen elbizonytalanította. Rákosi személye már a párt számára is tarthatatlan volt, de helyét közvetlen munkatársa, a komor és lelkesíteni nem tudó Gerő vette át. Így mindenki ezt a személyi változást csak kozmetikának gondolta. A miniszterelnök Nagy Imre leváltása óta a fiatal népi kollegista Hegedűs András volt, aki akkor egy súlytalan politikus benyomását keltette. A párton belül megkezdődött a kegyvesztett és meghurcolt kommunisták rehabilitációja, pozícióhoz való jutása. A kivégzett volt belügy-, majd külügyminisztert, Rajk Lászlót kisáncolták és eltemették, ahol már százezres tömeg gyűlt össze.

Az új tanév kezdetével az egyetemi ifjúság vette kezébe a kezdeményezést. Úgy a közgazdasági, mint a műszaki főiskolán, valamint a szegedi egyetemen megalakultak a párttól független diákszövetségek és megfogalmazódtak a pontokba foglalt követelések, mint 1848-ban az akkori forradalmi ifjúság tette.

A haladó csoportok csak egy kitörési módot láttak, Nagy Imre újbóli intronizációját és azon keresztül egy nemzetibb, jobb társadalmi fejlődés elindítását. A hatalom elbizonytalanodott, ezáltal az események felgyorsultak. Úgy a munkásság, mint a parasztság az értelmiséggel együtt annyira félt, hogy az ország visszarendeződik az ötvenes évek elejének elviselhetetlen állapotába, hogy merte vállalni a konfrontációt a hatalommal.

Az addig gyáva és megtört nemzet inkább hős, mint rab akart lenni. Így a forradalom kitörése logikus volt, habár senki nem tervezte; spontán és szinte véletlen folytán robbant ki. Tehát nyugodtan mondhatjuk, hogy a spontán kitört forradalom egy forradalomfogadó, azt vállaló légkörben történt. Ezért vált azonnal az egész ország forradalmává, az egész ország odaadással támogatta, kivéve az államvédelmi szerveket és azok megbízóit.

A forradalom az első napokban szinte csak Budapestre korlátozódott. Mi vidéken élők tátott szájjal hallgattuk a rádiót – ahol hol az egyik, hol pedig a másik oldal – attól függően, kinek a kezében volt éppen a rádió, tudósított az eseményekről. Közben jól lehetett hallani a fegyverek ropogását. Televízió akkor még nem volt az országban, így csak fülünkre és a Pestről hazatérők elbeszéléseire hagyatkozhattunk.

Én abban az időben a helyi önkormányzat irodáján dolgoztam. Pár nap dermedt csend után behívtak bennünket a járási tanácshoz. Az elnök nem volt sehol, nagy volt a bizonytalanság, sokat beszéltek de nem mondtak semmit. A vidék élelmiszert gyűjtött a pesti lakosoknak. Mindenki igyekezett a kevésből, ami volt neki, juttatni. Pár nap múlva a fiatalság kezdeményezésére falugyűlést hívtunk össze. Az idősebbek nem bíztak a győzelemben, pesszimisták voltak.

Ennek ellenére a faluház tele volt emberrel, ott elég szókimondó, de nem durva és senkit sem fenyegető hozzászólások hangzottak el. Ezek lényege az volt, hogy ezentúl ne a legbutább emberek irányítsák a falut. A Csákánydoroszlóról származó tanácselnököt gyűlölködés nélkül elküldték, mondván, hogy nem ért a falu dolgaihoz és nem kell nekünk külfalusi ember a falu élére. Új elnöknek egy béli tára tett határőr törzsőrmester került. Engem újra megválasztottak irodavezetőnek, személyemet nem érte kritika. Tanácsstagoknak pedig józan gazdákat jelöltek.

Vasárnap a falu népe az iskolában gyülekezett és feltette a feszületet a falra, amit 1949-ben a kommunisták onnan levettek, hogy helyére Rákosi és Sztálin képe kerüljön. Majd a tömeg megnyitotta az osztrák határt, ahol a határőrség passzívan viselkedett. Átgyalogoltunk az első osztrák faluba, Luising-ba. Ott az ismerősök nagy ovációval üdvözölték egymást, hiszen nyolc éve nem találkoztak. A faluban az ötvenes években épült egy határőr laktanya. A parancsnok egy alföldi tiszthelyettesből lett katonatiszt volt, aki a falu vezetésének értésére adta, hogy nem veti be katonáit a forradalmárok ellen. A politikai tiszt, egy buta iskolázatlan ember, a forradalom kitörésekor pár napra eltűnt, majd visszajött, hiszen felesége és gyermeke itt éltek a szolgálati lakásban. A faluban lakott még egy nyomozó tiszt is. Ő azonnal eltűnt és azóta sem hallottunk róla. A forradalom leveréséig naponta átruccantunk az osztrák szomszédokhoz. Ezekben a napokban sok idegen is (kommunisták és elvágók) a falunkon keresztül hagyta el az országot. Az osztrák csendőrök kérdezték tőlünk, hogy visszamegyünk-e, mondtuk, hogy igen, így nem foglalkoztak velünk. Ezzel meg is történt a mi falunk forradalma. Az élelmesek azonnal elkezdtek a csempészkedést, aminek 1949-ig nagy tradíciója volt a faluban.

A faluban elkezdődött a szervezkedés; ki a kisgazdapárt felé, ki a szociáldemokraták felé tendálódott. Volt egy-két sértődött ember is a faluban, voltak állami alkalmazottak, kiket a diktatúra kitétt a hivatalok-

ból. Volt egy pár náci is, akik ugyan súgtak a polgárokról a hatalomnak, de ugye a legjobb védekezés a vádaskodás. Így az volt az érzésem, hogy a teljes boldogságot, összeborulást előbb-utóbb felváltotta volna a polarizáció, ha a gyönyörű és áldott szabadságnak nem lett volna olyan hamar vége.

A többi településeken hasonló módon zajlott le a forradalom. A járásunkban sehol nem folyt vér, pár ember kapott egy két megérdemelt fülest és pár embert biztos bíróság elé állítottak volna, de erre már nem kerülhetett sor. Körmenden a szovjet hadsereg a város szívében a Batthyany-kastélyban ült 1945 óta, felszerelve ágyúkkal és páncélozott járművekkel. A parancsnok ugyan kinyilvánította, hogy nem kíván beavatkozni a forradalom ellen, de azért a szélsőségektől mindenki tartózkodott. A városi párttitkár az egyik barátja kipofozta, amiért őt a forradalom bukása után jól meghurcolták. A járási párttitkár és a kék-ávósok eltűntek. A Horvátnádáljai párttitkár családotól kiment Ausztriába, majd onnan kivándorolt Amerikába.

Ilyen, és hasonló események történtek a környező falvakban is. Magyarnádálján a felbőszült tömeg porrá zúzta a Sztálin és Lenin gipszből készült fejét. Bérbaltaváron a tanácselnökkel tüzelgették el a beadási aktákat.

Tehát ez egy szelíd, de mégis határozott forradalom volt, minden faluban történt kiigazítás, lett volna biztos számonkérés is, ha az idő kegyes hozzánk. Az emberek hangulata azonnal jó lett, mindeki lelkesedett és azt gondoltuk, hogy az ország és a nemzet sorsa jobbra fordul. Elképzeltük, hogy hasonló helyzetbe kerül, mint az egy évvel előtte felszabadult Ausztria, de nem úgy történt.

1956 november 4-én, egy vasárnap, szomorú hírre ébredtünk. Az országot megtámadta a vörös hadsereg. Voltak hírek, hogy a megszálló hadsereg egy részét kiszállították az országból, de helyettük újakat, fertőzetteket hoztak. Ennek ellenére mindenki azt hitte, hogy nem mernek nyílt támadást kezdeni az ország ellen. Sajnos nem így történt. A nyugati nagyhatalmak a Szuezi-csatorna államosításával voltak elfoglalva. A magyar ügy így nem nagyon foglalkoztatta őket. A brutális beavatkozás, a török módszer megbénította egy pillanat alatt az országot. Először mindenki az ellenállásra gondolt, de egy-két kivétellel három napon belül a fegyveres ellenállás szünni látszott. Ez nem jelenti azt, hogy az élet a régi mederben folytatódott, de az áruló Kádárt és kevés követőit lenéző gyűlölettel fogadta. Ugyan a sértődött karhatalmisták gyorsan visszaszerezték a hatalmat, megalakult a paramilitáris, pufajkás „munkásőrség”, amely őrizte a munkásságot az 1989-es rendszerváltásig. Apropos munkásság: az ő ellenállásuk tartott legtovább. A munkás tanácsok sok üzemben az ellenállás bástyái lettek és csak hosszú hónapok után tudták őket felszámolni. Így aztán nem véletlen, hogy az 1956 után kivégzett forradalmárok nagy része munkás ember volt. A proletár diktatúrának nevezett rendszer ezután soha nem mert a munkásosztályra támaszkodni, hanem az értelmiséget korrumpálta és az ő segítségével építette ki hatalmát.

1956 november 4-én az én kis falum fiatalsága a laktanya legénységével és parancsnokával együtt kivonult az erdő alá, hogy egy esetleges orosz előrenyomulás esetén ellenálljunk. A laktanya teljes fegyverkészletét magunkkal vittük. Én is kaptam egy hosszú puskát és 3 kézigranátot. Miután a délután közepéig nem támadtak meg bennünket, ill. a körmendi laktanyából ki se jöttek az oroszok, azon töprengtünk, hogy hogyan tovább. Az ottlévők többsége úgy döntött, hogy átmenetileg menjünk át Ausztriába, mert így legálább a személyes biztonságunk garantált. Én is némi gondolkodás után az elmenés mellett döntöttem.

A forradalom elbukása annyira lehangolt, úgy éreztem, hogy megfulladok és a forradalmi napok jó hangulata után nem tudtam elképzelni az életemet egy visszarendeződött diktatúrában. Mikor az országhatárra értem, megcsókoltam a magyar földet búcsúzóul, mert tudtam, hogy hosszú és határozatlan ideig nem járhatok rajta. Azt az érzést, mit jelent ilyen körülmények között elhagyni a szülőföldet, nem lehet szóval kifejezni. Teljes letargiába estem, elkeseredett voltam és elhagyottnak éreztem magam.

Falumból majdnem minden fiatal elmenekült, összesen 56 személy. Nekem feltett szándékom volt, hogy ha lehet Ausztriában maradok és külföldi életemet mindig ideiglenesnek gondoltam.

UGRI MIHÁLY

A GRÁCI MAGYAR EGYETEMISTÁK ÉS ÖREGDIÁKOK KLUBJÁNAK TÖRTÉNETE

Történeti összefoglaló a Magyar Egyetemisták Szövetsége alapításának 50. évfordulója alkalmából

Magyar Egyetemisták Szövetsége/Grác (*Verband ungarischer Studenten in Graz*), 1957-1967

Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubja (*Club ungarischer Studenten und Akademiker in Graz*) 1968-

A Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubját az '56-os magyar forradalom – szabadságharc leverése után Grácba menekült magyar diákok alapították. 1956 végén és 1957 elején egyre több magyar diák talált egymásra itt a stájer fővárosban, ahol az egyetem és a Műszaki Főiskola megnyitotta kapuját a tanulni vágyó magyar fiataloknak. Hamarosan megkezdődött itt, Grácban is a Diákszövetség szervezése az otthoni MEFESZ példájára.

Kezdetben az ÖH adott helyiséget a Studentenhausban Schubert Str. 5. sz. alatt a diákok találkozására. Ott kezdték el a szervezést, ott voltak az első összejövetelek, előadások 1958 tavaszáig. Ott emlékeztünk meg az első évfordulón 1956-ról. Ott tartottuk meg a Katalin-bált, a Mikulás-estet és 1957-ben a március 15-i ünnepséget.

A szervezők már 1957 augusztus 30-án beadvánnyal fordultak az osztrák hivatalos szervekhez a Diákszövetség, "Verband Ungarischer Studenten in Graz" megalakítása végett. 1957. október 10-én Sarlay Márton kézhez kapta a működési engedélyt. Az egyesület mint diákerdek-képviselő megkezdte munkáját.

Az első időszakból Sarlay Márton neve mellé kívánczik Balássy Géza, Fodor László, Bükky Jenő, Pataky György neve az egyetemről és Kótai István, Horváth István, Juhász Béni, Strausz Károly a műszaki főiskoláról. Az egyesület Sackstr. 17.-ben tartotta hivatalos óráit. Steeb-Zichy Magdolna grófnő, a Magyar Menekültügyi Szolgálat gráci vezetője erre a célra átengedte irodáját. Hosszú ideig az volt az egyesület irodája.

Dr. Auer Arnold testnevelő tanár még az egyesület megalakulása előtt pénzt kapott a menekült magyar diákok megalakulandó egyesülete részére. Ő a tartománytól megvásárolta a Geidorfgürtel 47 sz. alatti fabarakkot, és eladta 1957. június 24-én 500.- öS.-ért a magyar diákoknak. (Eladó Dr. Auer, vevő Balássy Géza) De a magyarok az ukrán diákok miatt nem tudták használatba venni. Azért ez hosszabb időn keresztül a közgyűlések visszatérő napirendi pontja volt. 1968-ban sikerült erre pontot tenni, amikor a benne lakó ukránok részletfizetésre megvették. Egy formahiba miatt azonban csak 1978-ban menekültünk meg véglegesen ettől a baraktól.

Volt még egy barakkunk. Ezt a World's YMCA/YWCA állíttatta fel fiatal magyar és más nemzetiségű menekülteknek Leechgasse 64 sz. alatt, Vértesiék telkén. A területi bérlő 1957 augusztus 15-től a „Szabad Magyar Diákszövetség”. Balássy Géza és Pataky György neve áll a november 14-i feljegyzésen. Elkészülte után DDr. Németh Nándor lett a vezetője. Mozgalmas kultúréletről tanúskodnak a különböző tanfolyamok, tánctanulás, asztalitenisz, filmvetítés és a fotószakköri foglalkozások. A Diákszövetség 1963 januárjában lemondott a barakkról az Ausztriai Lengyelek Szövetsége javára (Vilics István).

A Diákszövetséget inkább a Magyar Kultúrközpont reprezentálta Elisabethstr. 45. sz. I. emeletén. Az osztrák Katolikus Akadémikus Szövetség és a Magyar Egyetemisták Szövetsége között 1958. február 8-án tíz évre megkötött megegyezés alapján a magyar diákok használhatták az újonnan berendezett termeket. A fenntartási és működtetési költségek az osztrák felet terheltek. Magyar részről P. Vongrey Félix egyetemi lelkész, valamint Balássy Géza, osztrák részről Dr. Josef Krainer a Katolikus Actio főtitkára és Dr. Candidus Cortolezis írták alá. A kontaktbizottság élén a Karitás vezetője, Ft. Alexander Thiel állt. Napközben a magyar diákok használhatták. Az esti használat a megegyezés szerint megosztott a két egyesület tagsága között. Az újabb, 1965-ben két évre megkötött egyezség értelmében a használati jog heti egy klubestre csökkent. Horváth Miklós, Zimits Béla, valamint Dr. Candidus Cortolezis és Dr. Hans Hafner írták alá a megegyezést.

E szerződés lejártá után is ott tartottuk meg rendezvényeinket (a meghívók alapján) egészen 1980 végéig. Szó volt arról, hogy az Afro-Asiatische Institutban kapunk termet, de ezt a lehetőséget nem vettük igénybe. Szükség esetén Leechgasse 24-ben a Katolikus Diákotthon és 34.-ben a Segítő-nővérek kolostora adott helyet a rendezvényeknek. 1981. február 14-én tartottuk meg irodalmi estünket az "új klubhelyiségben"- Carnerigasse 34.-ben, ahol Dr. Christine Filipancic jóvoltából találtunk otthonra. Ő abban az időben vette át a ház vezetését. Idővel a Klub és a lelkesység majdnem minden rendezvényét ott tartottuk. 2004 óta kell terembért fizetnünk.

Balássy Géza elnök 1957-végén 150 magyar diákról beszélt. A tényleges létszám azonban állandóan változott, mivel többen hamarosan kivándoroltak (például 1958-ban tizenhárman az USA-ba), vagy ösztöndíj híján csak rövid ideig tanultak. Utánpótlás az ausztriai magyar gimnáziumok érettségizőiből került ki. Az 1957-ből származó névsor 117 géppel írott nevet tartalmaz. Ez később 14, kézzel írott névvel lett kiegészítve. Két név hiányzik róla. Egy feltehetőleg 1958-ból megmaradt névsoron 134 diák neve szerepel (61 egyetemista, 51 műszaki főiskolás, 9 végzett, 13 ösztöndíj nélküli). Az első öt évben kb. 200-220 személy volt rövidebb hosszabb ideig valamilyen módon kapcsolatban a Diákszövetséggel. Későbbi időből nincsenek adatok.

Az 1958/59- es tanévben az egyetemen 67, a műszaki főiskolán 59, összesen 126 magyar tanult. Ebből 109 kapott Rockefeller, 3 Free Europe ösztöndíjat. 14-en voltak ösztöndíj nélkül. Egy ideig a Belügyminisztérium is adott ösztöndíjat. 1960/61-ben 49 (44) egyetemistának és 46 főiskolásnak, összesen 95 (90) főnek volt ösztöndíja, 42-nek nem volt. (A statisztikai adatok a diákszövetségi beszámolókból származnak.) Előbb a főiskolán, majd az egyetemen ellenőrizték és szigorították meg az ösztöndíjakat. 1964 végéig részben, 1965 májusával véglegesen megszűntek a Rockefeller ösztöndíjak. 1964 decemberében a Siedlungswerk „Heimat Österreich” értesítette az egyesület vezetését, hogy az United Association of Great Britain and Northern Ireland 18.000.- öS tanulmányi segélyt utal át magyar diákok részére. Ezt a „Heimat Österreich” kiegészítette 36.000.- öS-re. Azok a diákok, akik 1965 első felében befejezték tanulmányaikat havonta 800.- öSt kaphattak, ez öt hónapra 4.000. -ös. A vezetőség ajánlatával nemcsak 1965-ben, hanem még 66-ban is kaptak rendkívüli segélyt végzős diákjaink.

A vezetőség ezen kívül a nyári hónapokra több éven keresztül szerzett munkát Németországban és Svájcban. Később is indított segélyakciót egy-egy szükséglet szenvedő diáktárs megsegítésére.

Az 1957-ben elfogadott első alapszabály egyes pontjai 1967 decemberében a névváltoztatáskor és 2006-ban az új egyesületi törvények értelmében megváltoztak, de az eszmei mondanivaló alapján véve megmaradt. Ebből kitűnik, hogy az egyesület a különböző felekezetű és világnézetű magyar diákok érdekeit képviseli (érdekközösség), amely a rendelkezésére álló anyagi lehetőségekkel a diákokat segíti tanulmányaik befejezéséhez. Ezen túlmenően feladatának tekinti az egyetemes magyar kultúra és tudomány értékeinek ápolását, valamint az itt élő egyetemi hallgatók összetartásának erősítését. Ezt a célt különböző kulturális, ismeretterjesztő és tudományos előadásokkal próbálja elérni. Kezdetől fogva nemcsak a tagság, hanem a Grácban és Stájerországban élő magyarok is részt vehettek az előadásokon. Anyagi okokból a hatvanas évek közepétől egy ideig csak a gráciak kaptak meghívót. A Gráci Magyar Műsorismertető (1996) és a Gráci Magyar Újság (2000) szerkesztése óta egyre többen értesülnek a programokról. (2006-ban több, mint 450-en.)

A vezetőség a névváltoztatás (1967) után kiterjesztette tevékenységét a tanulmányaikat befejezett diplomásokkal való kapcsolattartásra is. A grácból eltávozottakkal 1981 óta Öregdiák-találkozó rendezésével ápolja az összetartozást és az „Alma Mater” eszméjét.

Az egyesület, miután '56-os diákok alapították, hűségesen emlékezett és emlékeztetett 1956-ra nem csak az évfordulók megünneplésével és koszorúzással, hanem az egész évi program szellemével is. Célja volt a diákság egységét a káros, különösen az otthoni politikai behatásoktól megvédeni. Nem működött együtt semmilyen formában sem a kommunista rezsimmel vagy azok kiszolgálóival. A Magyarok Világszövetségével és a vele együttműködő egyesületekkel sem. Éveken keresztül születtek ezzel kapcsolatban közgyűlési határozatok. Egy 1959-ből származó jegyzőkönyv erélyesen visszautasított minden próbálkozást. „Nem tartunk igényt nemzetünk hóhéraitak a szívességére.” (Idézet a Parázsból). Ezt nem politikumként, hanem magától értendő kötelességként fogták fel. E felfogás lazulása azután volt tapasztalható, miután többen megkapták az osztrák állampolgárságot, és legális úton tudták meglátogatni otthon maradt szüleiket, barátait.

Azt minden esetre meg kell mondani, hogy az itt tanuló diákoknak valóban csak egy része kapcsolódott be aktívan az egyesületi életbe. Ennek sokféle oka volt. Elemzésével itt nem tudunk foglalkozni. A Kultúrcentrum átadása napjaiban, 1958 tavaszán, egy minket érintő érdekes cikket közölt a Bécsi Híradó. A szerző fájalta, hogy Grácban a magyar diákok csak az utcán tudnak találkozni. Egyesek úgy vélték, hogy a vezetőség egyik tagja és egy befolyásos magyar közötti ellentét volt ennek az oka.

Hamarosan kialakult és hagyományossá vált a megemlékezés október 23-ra, november 4-re, március idusára. Egy darabig megemlékeztünk a Nagy Imre perben kivégzettekről is. Anyák napja, Mikulás-est, karácsonyest megünnepléséről sem feledkeztünk meg. Csak ritkán tartottunk más egyesülettel közösen karácsonyi ünnepséget. Néhány éven keresztül Katalin-bált rendeztünk. A Központi temetőben gyertyákat

gyűjtöttunk az ott nyugvó magyar katonák sírján. A Keresztény Magyarok Egyesülete fennállása alatt minden évben megünnepelte a Hősök Napját. Az ünnepségen egyesületünk, a lelkeszség és a cserkészek is képviselve voltak. E hagyomány ápolása csak röviden élte túl a rendező egyesületet.

A Kultúrcentrum (klubhelyiség) 1958. március 19-i átadása előtt már a Studentenhausban, elkezdődött a kulturális tevékenység. Létrejött a nyomatos diákújság, a „Parázs”, amely a sackstrassei irodában készült. Sajnos ma már csak kevés példány létezik belőle, de azok változatos szellemi és kultúréletről adnak tanúságot. Két „Parázs Népdalfüzet” is megjelent a Szövetség kiadásában, az egyik az énekkarunk, a másik az Európai Magyar Cserkészszövetség használatára.

Énekkar, néptáncsoport, irodalmi szakkör alakult. Ezek változatos színekkel gazdagították a rendezvényeket, és már a klubhelyiség megnyitója előtt is sikerrel szerepeltek. Az énekkar jelentősége nem az előadott művek művészi megszólaltatásában, hanem közösségalkotó és összetartó erejében keresendő. Nem volt képzett szakember vezetője. Ugri Mihály autodidakta volt, kevés tapasztalatot hozott hazulról. Az ünnepségeket az énekkar szereplése nélkül mégsem lehetett elképzelni. Eleinte csak magyar népdalokat énekeltünk egy szólamban, de hamarosan többszólamú Bárdos és Kodály népdalfeldolgozások, valamint az európai kórusirodalom egyszerűbb darabjai kerültek előadásra. A világi darabok mellett egyházi művek is szerepeltek a repertoáron. Ezeket nagyrészt a Harmonia Sacra c. gyűjteményből választották ki. Az énekkar tagjai vallásfelekezeti megkülönböztetés nélkül énekelték az egyházi darabokat is. A helybeli magyar ünnepségek mellett Kaiserwaldban, Dultban, Strassengelben, Felsőörött, Felsőpulyán, Máriacellben is szerepeltek. A római és lourdesi út egyes állomásain is felléptek. Utoljára erősen megfogyott létszámmal a radegunderstr.-i UNO-lakások átadásakor énekeltek. Megemlítésre méltó, hogy az énekkar tagjai közreműködtek a gráci operában, Kodály Psalmus Hungaricus című művének magyar nyelvű előadásán. A kórusnak 1960/61-ben harminc tagja volt.

Az öt párból álló táncsoport eredeti néptáncokat adott elő. Nagy sikerrel szerepeltek gráci műsorainkon kívül Máriacellben, Felsőpulyán, Felsőörött, valamint 1960-ban Németországban az ascholdingi cserkész táborban. A legnagyobb sikert Farkas Béla aratta szólótáncával az egyik anyák napi ünnepségen. 1963 júniusában részt vettek Felsőpulyán egy táncversenyen. A táncsoport hitet tett '56-eszméje mellett, amikor Dr. S. B. ajánlatát, - hogy táncruhákat szerez be Magyarországon a Bécsi Magyar Követség segítségével - nem fogadta el, és egy reini osztrák ismerősnél varrták meg ruháikat.

Mindkét csoport addig működött, amíg tagjaik nem fejezték be tanulmányaikat, és nem kerültek el Grácból.

1960-ban rövid ideig volt egy őrsnyi cserkészünk. Benedek Pál cst. és Huszár Károly st. voltak a vezetők. A cserkészmunka megszűnt, amikor a családok eltávoztak Grácból. A hatvanas évek második felében az öregcserekészekkel felmérést végeztünk. Több, mint száz magyar gyerek élt akkor Grácban és környékén. Hétvégi gyermekprogramot kezdtünk el a Leechgasseban, ahol Bessenyei Mária (Ladislás) nővér már foglalkozott a nagycsaládok gyerekeivel. Ő is bekapcsolódott munkánkba. Ebből a csoportból 1972-ben megalakult a cserkészcsapat, de nem mi, hanem a Lelkeszség vállalta el a fenntartó testület szerepét.

A SZÖVETSÉG SPORTTEVÉKENYSÉGE

A diákok nagy része sportolt. A labdarúgó csapaton kívül a különböző kosárlabdacsapatok rendszeresen edzettek és részt vettek az egyetemi és tartományi sportversenyeken. Az asztalitenisz-bajnokságon (40 résztvevő) a 16. helyen a párosban a 8. helyen végeztek A sakkbajnokság is sokakat megmozgatott. A kultúrcentrumban gyakoroltak.

Judo vizsgák: 1959/60: Dr. Auer Arnold 5., Fábíán László, Horváth Csaba 6. Kyu fokozat

1960/61: Horváth Csaba, Piedl Zoltán 5., Fábíán László 6. Kyu fokozat

1963/64: Dr. Auer Arnold 3. Kyu fokozat

Stájer akadémiai ökölvívó bajnokság:

1960: félváltósúly: 2. Molnár Jenő; váltósúly: 1. Csrepka Róbert

Bajnokságvezető:

1963: Dr. Auer

1965: könnyűsúly: 1. Csrepka Róbert; félváltósúly: 1. Ament Albert;

nehézsúly: 2. Dampf János *

1966: nehézsúly: 1. Tax Szilvay Attila *

* egyben stájer főiskolai bajnokok

Kosárlabda-bajnokság / Magyar egyetemisták

	Helyezés	játék	győz	döntetlen	kosárárány	pontszám
Őszi bajnokság: 1. forduló 1959/60	4.	4	1	0	143:229/6	4
2. forduló 1959/60	4.	8	1	7	192:415/8	?
1. forduló 1960/61	6.	7	3	-	313:419/4	13
2. forduló 1960/61	7.	16	5	-	406:645/11	26
A/csoport 1962	3.				165:282	8
B/csoport 1963	4.					
B/csoport 1963/64	3.	5	3	-	-----	2 11
B/csoport 1964	2.					

Stájer akadémiai labdarúgó-bajnokság: a nemzetiségi bajnokság B csoportjában

1962-ben 4. helyen végzett a Magyar Diákszövetség csapata.

1964-ben 2. helyen végzett a Magyar Diákszövetség csapata.

A nyári főiskolás tornabajnokság eredményei

szabadon választott gyakorlat/6	2. Páll Sándor Uni./IFL	46,45 pont
9	2. Páll Sándor	79,41 pont

Stájer akadémiai vívóbajnokságok

1963 Kombinációs értékelés:	3. Molnár Jenő (Műszaki Egyetem)
Tőrvívás/hallgatók:	5. Molnár Jenő 2/22 győzelem
Kardvívás:	4. Molnár Jenő 3/19 győzelem
1967 Tőrvívás/urak	9. Molnár Jenő

Forrás: Grazer Hochschulsport/Universitäts – Turnisntitut 1956-1962 (HSE106/1) és 1962-1968 (HSE106/2)

Sporthírek a „Parázs” 58/6 számából:

Labdarúgás:	magyarok-teológusok	2:3
	magyarok-görögök	0:5
	magyarok-gráci egyetemisták	9:1
	magyarok-ASV/barátságos	3:2
Kosárlabda:	magyarok-görögök	35:105

Egy fénykép sportolóinkat mutatja Puskás Öcsivel fehér asztalnál. Néhányan játszottak a helybeli nagy focicsapatoknál. Kerékpárosaink – stílszerűen - kerékpárral mentek a diáktalálkozókra. A téli sítáborokat (Grünangerhütte, Gaberl, Ranach) eleinte Dr. Auer vezette. (1960/61-ben 9, 61/62-ben 12, 1962 decemberben 11-en vettek részt.) 1994 márciusától a szemeszterszüneteket kivéve, minden pénteken sportfoglalkozást tartottunk. Előbb Páll Sándor segítségével a BRG Petersgasse tornatermében volt testedzés, torna, sportjáték, majd Tarcsay Tünde révén a Sacre Coeurben. Érdektelenség miatt az utóbbi években abbamaradt.

A nyári kirándulások a hegyekbe vezettek. Például a Bärenschützklammon keresztül a Hochlantsch csúcskeresztjéhez. A hegyvilág szépségeit csodálva megtapasztaltuk a természetben való járás veszélyeit is. Gyakran kirándultak diákjaink a reini tavakhoz. A háromnapos Grác-Máriacell-i gyaloglásra 1957-ben a kegyhely 800. évfordulóján (ekkor négy gyalogosról és két kerékpárosról tudunk) és 1979-ben vállalkozott néhány magyar diák. 1985-től minden évben a „Mindszenty-Vadon Emléktárgy” résztvevőiként teszik meg az utat. A tárgyat nem a Klub rendezi, de az elképzelhetetlen öregdiákjaink nélkül.

KULTURÁLIS RENDEZVÉNYEK 1968-IG

1957 Az első évforduló alkalmából megtelt magyarokkal Mariatrost nagy barokktemploma. Az ünnepélyes mise után koszorúkat szeretnénk volna elhelyezni a Hősi Emlékműnél. A rohamkocsikkal megérkezett rendőrök, egy belügyminisztériumi rendelkezésnek eleget téve, megtiltották az együttes koszorúzást. Mi csak azután gyűjthattunk egyenként gyertyát az emlékműnél, miután egy három főből álló küldöttség elhelyezte a koszorút. Novemberben Katalin-bált rendeztünk, karácsonykor ajándékot kaptak a diákok.

1958 Már ebben az évben tanulmányi úton voltak a diákok. "Szép Itáliába utaznak a gráci egyetemisták" - olvashattuk a Parázspan. Velence, Ravenna, Sienna, Róma csak emlékeztetőül áll itt. Néhányan elmentek Pompeibe is. P. Németh Lucius ferences atya szervezte az utat. Ő korábban Sienában volt káplán. Diákjaink egy éven át rakták félre schillingjeiket, hogy részt tudjanak venni ezen a kiránduláson, melyre a Karitástól kaptunk autóbust. A kitűnő művészettörténész, P. P. Vongrey Felix volt a művészeti vezető. Tudásából sok ragadt a csodálkozó résztvevőkre. Leírhatatlan élmény volt az addig csak képekről ismert művészeti alkotások látása.

Több említésre való esemény történt ebben az évben. Júniusban a felsőstájeri Aigenban találkoztak a bécsi, innsbrucki és gráci magyar diákok, valamint a Nemzetőr szerkesztői. Ott lett a mi lapunk a Nemzetőr. 46 diák kötelezte magát, hogy részt vesz egy egynapos csoportmunkán, és keresetéről lemond a Nemzetőr javára. Megalakult a Gráci Nemzetőrbarátok Köre. Szeptemberben Felsőpulyán szerepeltünk a bécsi magyar diákokkal és a Nemzetőr gárdájával. Egy év múlva Felsőőröttadtunk közösen magyar műsort. A bécsiek egyfelvonásosa és a furulyaművész, Foki Horváth Gyula mellett énekarunk és táncscsoportunk is nagy sikert aratott. Októberben '56-os képeink díszítették a Herrengasseban több üzlet kirakatát. November 4-én T. N. Zutsival, a Gandy Mozgalom ausztriai vezetőjével együtt vettek részt a gráci diákok Andauban a vasfüggönynél rendezett néma tüntetésen. Nagyon élénk élet folyt a klubban, ahol könyvtár állt az olvasók rendelkezésére. Egyedül novemberben volt 11 rendezvényünk.

A decemberben megnyílt YMCA/YWCA-barakokban (Nansenheim) az asztalitenisz mellett fotófelszerelés, varrógépek, rajzasztal, nyelvtanfolyamok vártak a fiatalokra. Rendszeres filmvetítéssel gazdagodott a program, amely nemcsak magyarokat vonzott a barakkba.

A protestáns diákoknak bibliaórát, világnézeti vitaestet és csendes napokat tartott Nagy József lelkész. A katolikusok P. Varga László SJ., és P. Lékey Ányos o.cist. háromnapos lelkigyakorlatain vettek részt.

1959 februárjában ünnepi műsorral fogadtuk az ausztriai magyarok vizitátorát, László István eisenstadti megyéspüspök urat, aki a kultúrcentrumban meglátogatta közösségünket. Kíséretében voltak: Pietsch professzor úr (a Műszaki Főiskola professzora, az ottani ösztöndíjbizottság elnöke), a helybeli karitász vezetője Msg. Thiel Alexander, az osztrák és a magyar egyetemi lelkészek. Kecskési-Tollas Tibor elhozta anyák napi ünnepségünkre a Tóth Ilona vándorzászlót, amelyet az amerikai magyarok készítettek a kivégzett orvostanhallgató emlékére. Tollas Tibor verseiből megismertük a börtönirodalmat. Beszámolóit közelebb hozták hozzánk a nagyvilág magyarjait. Később érdekes színt adtak programjainknak saját diákjaink beszámolóit is, amikor, németországi, svájci, majd amerikai és a távolkeleti tapasztalataikról hallottunk, vagy fényképeiket csodáltuk. Városi séták, (Belváros, Eggenberg) kirándulások, (Gesäuse, Bärenschtzklamm, Hochlantsch, stb.) keretében ismerkedtünk az új haza művészettörténeti és természeti kincseivel. Osztrák-magyar közös műsorra is sor került Leechgasse 24-ben. Ebben az évben Lourdesban jártunk. Észak-Olaszországon, Dél-Franciaországon keresztül Lourdes céllal Biarritzig vezetett az út. A pirreneusokon vízum híján, mi menekült diákok, nem jutottunk át. Lourdesben egy, az úton elkészült kis hímezett zászló emlékeztet ottlétünkre. Hazajövet Svájcban őseink nyomában járva Szent-Gallenban is megálltunk. P. Vongrey Félix o.cist. és Mária Ladislav nővér voltak a rendezők. Utunk több állomáshelyén fellépett az énekar és a táncscsoport. Az októberi megemlékezés alkalmából kiállítás volt a klubban. Dr. Juhász László tulajdonát képező '56-os felvételek, valamint Maurer Rezső felsőpulyai faragó munkái és egyéb népművészeti tárgyak voltak láthatók. Az egyetem rektora DDr. Johann Fischl 1959 májusában felkereste lakásukban a diákokat, hogy meggyőződjék helyzetükről és saját kezűleg adta át az ösztöndíjat. Ő két előadást is tartott a kultúrcentrumban „A kommunizmus kritikája” címmel, melyeket élénk vita követett.

1960 Még egyszer találkoztak a gráci magyar diákok Zutsival, amikor a Berlinből a vasfüggönyhöz zárandókló indiai mérnököt a Grein-Marbach-Melk-St.Pölten-i útvonalon elkísérték. Az eddig tapasztalt lendülettel folyt a kulturális tevékenység. A Forum Stadtparkban nagy érdeklődéssel fogadták „Az elveszített haza” vetített képes előadásunkat. Ezen évek egyikén négy-hat gráci magyar diák segített két hétig az Építőrend nyári táborában, a wieseni templom építésénél (Bglld).

1961 Ötvenhat ötödik évfordulóján osztrák középiskolásokkal együtt tüntettünk a belvárosban. A II. Vatikáni Zsinat kezdetével vitaest volt a klubban két bécsi magyar lelkész, a katolikus P. Lakos Endre és a református Soós Mihály részvételével. Többször rendeztünk ismerkedési estet a Grácban tanuló különböző nemzetiségű diákokkal: Afroázsiai, lengyel és magyar diákok estje, Perzsa est a Nensenheimben, Arab est az arab országok hallgatóival.

1962-63 Ekkor még változatos, gazdag programot valósított meg a vezetőség. Az idegenajkú menekültek problémáiról, a menekültek jogi helyzetéről szólt az előadások egy része. Brazil est, (Gémes István Sao Paolo) Mag. Szépfalusi rendezésében 48-as megemlékezéssel. Énekkarunk is fellépett. Talán ide vezetnek vissza a Bornemisza Péter Társaság és a Klub közötti együttműködés szálai. Az egyik klubesten beszámolót hallotunk az UFHS kongresszusáról, amelynek tagja volt a Diákszövetség. Az énekkar egy öregotthonban és a nővérek kerti ünnepségén szerepelt, a tánccsoport pedig Schielleitenben, a sportiskolában lépett fel.

1964 A szentgotthárdi csata 300-ik évfordulója évében Mogersdorfban, a hivatalos helyi szervekkel együtt rendeztük meg az októberi megemlékezést. A mise utáni ünnepségen V. Lengyel Béla volt a szónok, Harnoncourt tanár úr zongorázott, és a Schlössl hegyen felállított nagy betonkeresztnél helyeztük el az emlékezés koszorúját. Ennek azért is volt jelentősége, mert a szentgotthárdiakat a nyári ünnepségre nem engedte ki a kommunista kormány. Ebben az évben a Katolikus Lelkészszékhely és a Keresztény Magyarok Egyesületével közösen rendeztünk karácsonyi ünnepélyt az Erzherzog Johann szállodában. A klubban szilvesztereztünk.

1965-ben nemcsak az ösztöndíjak szűntek meg, hanem a kultúrmunkára eddig folyósított támogatás is. Anyagi gondjaink ellenére is volt minden hónap utolsó péntekén klubest. A pénzhánytatás hatott a meghívók formájára. Egyszerűbbek lettek. (Sajnos, ezek egy részéről hiányzik az évszám és csak azt lehetett megállapítani, hogy a hatvanas évek második feléből valók.) Az előadók nagy része a klub tagságából került ki. A Kultúrcentrum helyzete a 65-ös megegyezéssel labilissá vált. Mindez kihatott, különösen 68 körül a rendezvényekre. Klubest volt minden hónap utolsó péntekén: DDr. Neuburg Erich beszélt a magyar mentalitás kialakulásáról. Valaki a pozsonyi magyar életről tartott előadást. Berki Gábor megmutatta távoli útjain készült képeit. Korunk magyar irodalmáról tartott előadást Mauschwitz Emmi. Haas György az októberi megemlékezésen a Munkástanácsok és a Forradalom viszonyáról beszélt. Volt ötórai tea, farsangi klubest. A rendkívüli klubest témája: terveink, jövőnk. Tartottunk Kodály Zoltán emlékestet, szeptemberben évadnyitót. Az időpontokat nem ismerjük. Talán további egyeztetéssel kikutathatók.

1966 A tízéves évfordulón a papnevelő intézet Barokktermében németül tartottuk meg a megemlékezést. A Keresztény Magyarok Egyesülete, a Katolikus Lelkészszékhely és mi voltunk az ünnepség rendezői. A tartományfőnökség adta az ünnepi szónokot, a későbbi gráci polgármester Hasiba mérnök úr személyében. Az ünnepség mottója: "Wir Gedenken an Ungarn und Danken Österreich."

1967 Egyesületünk helyzetét felmérve, a közgyűlésen új, jövőbevezető utat kerestünk. Erre az időre már legtöbbször befejezték tanulmányaikat és elkerültek Grácból. A Diákszövetség neve nem fedte már a tagság összetételét. Új, a megváltozott körülményeknek megfelelő névre volt szükségünk. Arra is gondoltunk, hogy az egyesületünk elleni tudatos áskálódás talán alább hagy a névváltoztatással. A két lehetőség, Kodály Klub vagy Magyar Egyetemisták és Akadémikusok Klubja közül az utóbbi kapott több szavazatot. Mivel a magyar változatban az Akadémikusok kifejezés helytelen volt, a Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubja megfogalmazás vált véglegessé. A hetvenes évek elejére ismét magunkra találtunk, és az új helyzetben kialakult az előadások új ritmusa.

Mielőtt továbblépnénk, vessünk egy pillantást az eddigi előadókra és a vezetőség tagjaira!

Előadók: P. Vongrey Félix, Lakos Endre, Nagy József, Soós Mihály, P. Varga László, P. Lékay Ányos, Kocsis Gábor, Prof. DDr. Johann Fischl, Zutshi, Kovács Aladár, K. F. Knapp, Dr. Masong, v. Lengyel Béla, Kecskési-Tollas Tibor, Gémes István, DDr. Németh Nándor, Cs. Szabó László, DDr. Neuburg Erich, Dipl.-Ing. Berki Gábor, Mausitz Emmi, Haas György. Ők mindannyian a szabad Nyugaton éltek.

VEZETŐSÉG : (1957-1968)

Proponálók: Sarlay Márton, Bükky Jenő, Pohl János, Fodor László (Szombath Zoltán neve áthúzva)

	<i>elnök/helyettes</i>	<i>titkár</i>	<i>kultúr/szociál</i>	<i>jegyző</i>	<i>pénztáros</i>	<i>sportos</i>	<i>ellenőrök</i>
57	Balássy G./Fodor	Pataki	Sarlay	Vastag	May-Mayus	Pap	---
6/58	Balássy/Bükky	Kótai	Sarlay	Koós	May-Mayus	Huszár	Kovacsics, Juhász
11/58	Sarlay	Kótai	Kovacsics	Koós	May-Mayus	Huszár	Juhász, Horváth I.
07/59	Kótai/Horváth I.	Huszár	Pattantyus	Dósa	May-Mayus	Páll	Benedek, Németh N.
06/60	Kótai/Pattantyus	Hutai H.	Lajtai	Kincses	Koller	Páll	Vilics, May-Mayus
06/60	Kótai/Pattantyus	Hutai H.	Lajtai	Kincses	Koller	Páll	Vilics, May Mayus
06/61	Pattantyús/Vilics	Hutai H.	Farkas	Hutai P.	Koller	Szombath L.	Pataki, Ugri
06/62	Vilics/Benedek	Fábián	Pattantyus	Dósa	Koller	Szombath L.	Strausz, Páll
63/64	Vilics/Benedek	Fábián	Pattantyus	Dósa	Koller	Szombath	Horváth Cs., Hajtó
64/	Benedek, Vilics	Laky	Zimics	Hajtó	Strausz	Szombath	Horváth M., Fábián
65/	Horváth M./Zimics	Horváth Cs.		Hajtó	Molnár M.	Strausz	Szombath Benedek, Földesi
67/	Ugri/Vilics						
68/69	Ugri/Farkas						

1968-ban és 1969-ben, valamint a hetvenes években is megemlékeztünk Ötvenhatról ünnepély vagy előadás keretében, és nem hagytuk ki a hagyományos Koszorúzást „In memoriam - Ungarn 1956”. Ekkor már mindig a Dóm oldalánál, hogy ne csak mi emlékezzünk, hanem a gráci társadalmat is emlékeztessük forradalmunkra. Csak 1970-től áll ismét az évszám a meghívókon. A később felsorolt előadók egy része 68-69-ben tartott nálunk előadást.

1970-ben kétszer hallottuk Hanák Tibort, aki ideológiai helyzetképben korunk ideológiáit és a marxizmus magyarországi útját vázolta fel előadásaiban. P. András Imre a katolikus egyház magyarországi helyzetéről számolt be. Tollas Tibor „Eszterlánc” című új verseskötetét ismertette beszámolt fél éves amerikai tartózkodásáról is. Dr. Karl Albert Kubinzky gazdag diagyűjteményéből megismerhettük Grác építészeti kincseit, amelyek mellett naponta elmenve szinte észre sem veszünk. A jól sikerült burgenlandi kirándulást a következő évben megismételtük.

1971-ben v. Lengyel Béla párhuzamot vont 1848 és 1956 között. Vendégünk volt az erdélyi „Útunk” szerkesztősege, aki a Bornemisza Péter Társaság meghívására tartózkodott Ausztriában. '56-ról meditációs est keretében emlékeztünk meg, '56-os felvételeket vetítettünk.

1972-ben Morel Gyulát, Szabó Ferencet és Gogolák Lajost hallottuk, akik egy Hétvégi Ausztriai Találkozó keretében voltak előadók. (Közös rendezvény a KMEM bécsi csoportjával.) Március 15-én Tollas Tibort üdvözölhettük mint szónokot. Juhász László volt diáktársunk a szabadságharc osztrák visszhangjáról beszélt. Ő áprilisban önálló szerzői est keretében bemutatta Bécs magyar emlékei című könyvét. Még egy volt diáktárs előadását hallottuk. Fábián László két éves indiai tartózkodásáról számolt be szóban és képekben. A burgenlandi kirándulás ekkor sem maradt el. Jennersdorf-Mogersdorf-Güssing-Eisenberg volt az útvonal.

1973-ban, a Petőfi-jubileum évében Illyés Kinga erdélyi előadóművésznőt a BPT és mi üdvözlöttük Grácban. Nagyon érdekes volt Giczy Roland élménybeszámolója: „TV kamerával a föld körül”. Közgyűlést is tartottunk. A majális meghívóján – jó borok, ízletes falatok, vidám együttlét állt. Koszorúzás, ünnepélyes mise figyelmeztetett kötelességünkre: a megemlékezésre.

1974 Madách Imre halála 110. évfordulója alkalmából Szabó József győri evangélikus püspök méltatta a költőt. Az októberi megemlékezés ünnepi miséjén a karintiai magyar lelkész, Marosy László (Spittal/Drau) beszélt. Novemberben Deák Ernő volt vendégünk.

1975 Ez az év Grácban szinte a magyar világirodalom évének tekinthető. A romániai magyar színjátszásról hallottunk (Veress Dániel). Vendégeink voltak a szlovéniai magyar irodalmi est előadói. Az USA-ból Mócsi Ferencet, Bécsből Monoszló Dezsőt köszönthettük körünkben. Haas György ünnepi előadásának 1956 szellemi körképe volt a témája.

1976-ban a Búvárparadicsomba, AQABA-ba látogattunk el Prasch Antal fiatal diákunk felvételei alapján. P. András Imre „Vallás és Egyház Magyarországon” című előadása a magyar valóságba vezetett minket. Öt év verseit, az „Irgalmas fák” című kötetét mutatta be Tollas Tibor. Tanulmányi kirándulásunk célja a lilienfeldi Babenberg-kiállítás volt. P. Vongrey Félix maga is tevékenyen részt vett a kiállítást megelőző kutatásokban. Ő Grácban a Babenberger- és az Árpádházról tartott érdeklődést keltő előadást. A magyar irodalomról sajátos benyomásokat keltett Katona Ferenc, a vak budapesti tanár. Az év csúcspontja volt a 20.

évforduló megünneplése. Az ünnepi akadémián Dr. Hanák Tibor és Haas György tartott előadást. A németnyelvű megemlékezésen, melyet a Lelkészszéssel és a Christianával együtt rendeztünk, B. R. Prof. Otto Hoffmann Wellenhof volt a szónok. Arányi-Aschner műveit Bornemissza Beatrix énekelte, akit a szerző kísért zongorán. Tollas Tibor verseit Prasch Antal szavalta. A magyar szónok Borda György volt.

1977-ben lehetőségünk volt a 10 évvel azelőtt elhunyt mester, Kodály Zoltán műveinek a megismerésére. Arányi-Aschner György volt az előadó. P. Békés Gellért OSB (Róma) a modern ember istenkereséséről tartott előadást, Cs. Szabó László (London) „Két tükör közt” című könyvéből olvasott. Juhász László „Burgenland magyar emlékei” című munkáját mutatta be. Hanák Tibor „Érdemes-e megismerni a magyar filozófiát?” címen tartotta meg előadását. Közgyűlés keretében emlékeztünk meg 1956-ról.

1978 A januári teadélutánon egy erdélyi út képeit mutatta meg Neográdi Béla. Februárban vitaest keretében tette fel Deák Ernő a kérdést: Magyar nyelvcsoporth Ausztriában? Haas György az októberi megemlékezésen Nagy Imrére és társaira emlékeztetett, kivégzésük 20. évfordulója alkalmából. Decemberben Csíki László és Panek Zoltán (Kolozsvár) tartott irodalmi estet, és a Pax Romana Kongresszus előkészítő bizottsága járt nálunk.

1979 Seggaubergen volt a magyar Pax Romana Kongresszus. A résztvevőknek Grácban városvezetést és hangversenyt szerveztünk. Helybeli magyar művészek játszottak. Pázmány Péter gráci éveiről és Körösi Józsefről - az andritzi gépgyár alapítójáról - készítettünk néhány oldalas ismertetőt, amit a kongresszus résztvevői között kiosztottunk. Az októberi ünnepségen Tolvaj Ferenc (Nürnberg) tartott előadást.

1980 Megtartottuk az esedékes közgyűlést. Haas György előadásában arról beszélt, hogy hogyan alakult a magyar nemzeti öntudat a hetvenes években. (Biztosan volt több előadás is, de további adatok hiányoznak.)

1981 február 14-én első alkalommal voltunk Carnerigasse 34.-ben, ahol J. Román István (Bécs) „A hatalom és a magyar írók” címmel tartott előadást. A márciusi teadélutánon először volt könyvcseré és vásár. Dr. Csonka Emil (München) „Mi történt, miért történt” című előadásában „A forradalom oknyomozó története 1945-1956” című könyvét ismertette. Július 10-12. között rendeztük meg a Gráci Magyar Öregdiákok Találkozóját. Első este házikoszt mellett „ismerkedtünk”. Másnap Elisabethstraßeben a régi klubhelységünkben találkoztunk. Emléktárgyak jártak kézről kézre. A legérdekesebb az volt, amikor mindenki önmagáról beszélt. Másnap mise, búcsúzás az „öt év múlva találkozunk” köszöntéssel. A mozgássérültek éve alkalmából Rédei József Svájcban élő világtalan magyar zongoraművész adott hangversenyt, melyet osztrák katolikus szervekkel együtt szerveztünk. Szeptember végén Mócsi Ferenc volt vendégünk Amerikából. A 35. évforduló programján katolikus és protestáns istentisztelet, a Josef Krainer Hausban megtartott tanulmányi hétvége, koszorúzás és ünnepi akadémia állt. Az utóbbin Zsille Zoltán szociológus megfigyelései bővítették ismeretünket '56-ról.

1982 A „Nemzetőr” 25 éves jubileumát Kecskési-Tollas Tibor „Szellemi ellenállás Magyarországon” című előadásával ünnepeltük meg. P. András Imre a katolikus egyház magyarországi helyzetéről számolt be, Hanák Tibor feltette a kérdést „Érdemes-e megismerni a magyar filozófiát?”. K. Kovács Zoltán az önrendelkezési jog 1982-ben és '56 külpolitikai követelményeit vetette egybe.

1983 Deák Ernő a történelmi emlékezet és nemzeti identitás példaképeként állította elének a polihistor Lénárd Sándor életét, akiben a magyarság élmény tudatformáló és fenntartó erőként hatott. A „Magyarországi második kultúra” címet adta Zsille Zoltán, Nagy Imre és mártírtársai kivégzésének 25. évfordulója alkalmából megtartott előadásának. Mócsi Ferenc „Szénaillat” című kötetét ismertette és az amerikai magyar életről beszélt. Szeptember 13-án a debreceni gyógyszergyár autóbusza lezuhant a stájer hegyekben. Számos halott és sebesült. Amiben lehetett egyesületünk tagsága is segített. Az '56-os ünnepi megemlékezésen a bécsi Liszt Ferenc kórus szerepelt, akiket vendégül láttunk (közös ebéd, városi séta, stb.). Palotai István színművész és Rívó Gábor gitárművész előadóestjén Babits- és Juhász-verseket hallottunk. A bevezetőt Schmidt János mondta, az estnek Krizsán György képművészete adott méltó keretet.

1984 DI Sas János a teadélutánon tartott német nyelven diaképes élménybeszámolót fél éves amerikai tartózkodásáról. „Március eszméi, századunk közgondolkodásában” címmel tartott előadást Borbándi Gyula az Új Látóhatár főszerkesztője. Deák Ernő előadása az ausztriai másodgenerációs magyarokról szólt. Kommentárokat fűzött a Deréky könyvhöz.

1985 Momoszlói Dezső szerzői estjét közösen rendezte a Klub és a Christiana Hungaria. Teadélután tartottunk. Mindenki örült a kötetlen beszélgetésnek és a finom teának, süteményeknek. K. Tollas Tibor „Csendes szabadságharc - a mai márciusi ifjúság otthon” című előadását legszebb verseivel zárta. Mindszenty József halálának 10. évfordulóján a máriacelli ünnepi hangverseny megszervezéséből mi is kivettük részünket. Ferdinándy György Puero Ricoban élő író irodalmi estjén részt vett otthonról jött édesanyja is. „Az elveszett gyermek” című könyvével mutatkozott be a gráci közönségnek. Az '56-os megemlékezés csúcspontja volt Dr. Varga László (New York) előadása, amelyen új megvilágításban mutatta be 1956-ot. P. Vongrey Felixet, volt egyetemi lelkesünket kísértük utolsó útjára Lilienfeldben. Neki oroszlán része volt a Diákszövetség megalakításában.

1986 januárjában P. Felix lelki üdvéért engesztelő szentmise volt a lazaristáknál, amelyen az egrí ciszter templom javára gyűjtöttünk. Dr. Bévárdy Sándor egy teadélutánon diaképekkel illusztrálta afrikai útbeszámolóját. A 2. Öregdiák Találkozót a Binderwirt kerthelységében kezdtük. Az élménycserének a „Leechburg” adott helyet. Ugri Kati vezetett a városban. Ismét az Erzherzog Johann éttermében vacsoráztunk. A vasárnapi mise után Puntigamban találkoztunk. A 30. évforduló megünneplésére a Lelkészséggel és a Christiana Hungariával együtt hívtuk a gráci magyarokat koszorúletételre, a barokktermi emlékünnepekre és az ünnepélyes szentmisére. November 4-én gyászmise és imaóra volt a Belvárosi templomban.

1987 Sütő András 60. születésnapja alkalmából irodalmi köszöntőt mondott Magyar Imre (Bécs). Júliusban az erdélyi magyar irodalom aranykorát ismertette ő hívta fel a figyelmet az erdélyi magyarság helyzetére. Segélyakciót indítottunk. Többek között 26 erdélyi menekült kapott karácsonyra csomagot a Klub tagjaitól. Az októberi emlékünnepeken a Nemzet és a rendszer viszonyáról beszélt Dr. Varga László.

1988 a menekültszolgálat éve volt. Tartományunkban főképp Hartberg környékén helyeztek el erdélyi és magyarországi menekülteket. Az egyesületek, lelkészek összefogtak megsegítésükre. 150-180 könyvet gyűjtöttünk, adományoztunk a vándorkönyvtár részére. Szent István ünnepséget, '56-os megemlékezést, irodalmi délutánokat rendeztünk és nyelvtanfolyamokat indítottunk. Kezdeményezésünkre több szálláshelyen húsvétra hímestojást festettek ajándékkul a helybelieknek. Dr. Skultéty Csaba (München) a kisebbségi magyar irodalom két alakjáról, Mécs Lászlóról és a kárpátaljai Kovács Vilmosról tartott előadást. A kereszténység mai kérdéseit P. Békés Gellért (Róma) boncolgatta. Az évfordulón Haas György az '56-os forradalmat a nemzetközi események tükrében világította meg.

1989 A szociológus Hanák Tibor szerzői est megtartására hívtuk meg. Haas György októberi eszmefuttatásának „A magyar ellenzék 1989-ben” címet adta. Ebben és a következő évben a Klubprogram mellett a burgenlandi magyar cserkész hétvégek megszervezése foglalta le minden időnket.

1990 Teadélutánon P. Lázár Dezső vitnyédi plébános „Erdély tükörképei” címmel 1956–1987 között készült felvételeit mutatta be. Erdély sorsa - erdélyi sors bontakozott ki a sepsiszentgyörgyi Farkas Árpád „Apáink arcán” című szerzői estjén. A Bornemisza Péter Társaság 30 éves jubileumára jöttek, mi négy napos programon gondoskodtunk róluk. Gálfalvi Zsolt, Bajor Andor, Bálint Tibor, Csiki László, Jakab Antal, Magyarai Lajos és Nemes Levente. „Romániai Magyar Irodalmi Est” keretében léptek fel. Mi fogadást szerveztünk részükre a városházán. Városi sétán megmutattuk a belvárost és Grác magyar emlékeit. A tartomány déli borvidékére kirándulva bejártuk Leibnitz környékét a szlovén határig. Ott helyi specialitásokkal oltottuk éhünket és szomjunkat.

1991 Nagy Gáspár költő, újságíró (Budapest) szerzői esten mutatkozott be a gráci magyar közönségnek. Az októberi ünnepségen a szombathelyi Szent Kereszt Lelkészség Ifjúsági Ének- és Zenekara szerepelt. Krizsán-Svenda-Szinva képzőművészeti kiállítást Krizsán Györggyel együtt rendeztük. Versek női hangra volt a címe Lévai Erzsébet estjének, amelyen Tóth Ágnes játszott gitáron és Krizsán György a Lévai könyvhöz rajzolt illusztrációit mutatta be.

1992 Kónya Lajos operaénekeskel énekeltünk magyar népdalokat. A székesfehérvári cserkészekkel részt vettünk a kétnapos esztergomi gyalogtúrán. Anyák napi ünnepségünkön a fonyódi iskolások énekekkel, szavalatokkal és néptáncal köszöntötték az édesanyákat. A „Fába róva arc és idő” kiállítás népművészéről, Orbán Ferencről mi gondoskodtunk a kiállítás ideje alatt. A Hochlantschra kirándultunk a domonkos noviciusokkal. Az októberi emlékünnepeken Szabóki Tünde és Cser Péter orgonált, énekelt. Magyarok között Kárpátalján. Ez volt a címe a publicista Dr. Skultéty Csaba (München-Budapest) és Dr. Balla István a Közép-európai Intézet tudományos munkatársa előadásának. Karácsonyi műsort a szentgotthárdi Arany János Általános Iskola tanulói adtak. Címe: Karácsony varázsa.

1993 Konzuli fogadóórát tartott Szieber Edith követségi tanácsos. Eredetileg Makovecz Imre tartott volna előadást a magyarországi szerves építészetéről. Mivel betegsége miatt nem tudott Grácba jönni, csak videofilmen láttuk őt és alkotásait. Dr. Molnár Jenő egyetemi docensre hárult a rendezvény minden feladata. A Műszaki Egyetem bocsátott rendelkezésünkre modernül felszerelt előadótermet. A Központi Szövetség Grácban tartotta meg közgyűlését, amelyet a Keresztény Magyarok Egyesületével karöltve készítettünk elő. A záróműsoron gráci magyar művészek léptek fel. Mi szerveztük a szombathelyi Művészeti Szakközépiskola gráci tanulmányútját a polgármesteri fogadással együtt. Megtartottuk a 3. Öregdiák Találkozót. Ezúttal a Schuberthof, Carnerigasse és egy St. Nikolai i. S.-i Buschenschank, valamint Puntigam színhellyel. A mise a Szentháromság templomban volt. Színházi esten láttuk Slavomir Mrczk „Emigránsok” című darabját Nemes Levente és Szabó Zoltán előadásában. Az '56-os megemlékezés szónoka ezúttal Dr. Gömbös Ferenc képviselő volt Jánosházáról. A műsort a jánosházi énekkar és cserkészcsapat adta Pavlics István plébános vezetésével. Novembertől vasárnap délutánonként videóklubot vezetett P. Hankowszky Jácint nagy sikerrel.

1994 Az év programját a „Gondolatok Piliszky ürügyén” zenés irodalmi est vezette be. P. Hankowszky Jácint, DI Csicsely Tamás és Bodó Zsombor mondtak verset. Tiborc, Weidl, Gögh és Mátyusz zenéltek. Latinovits műsorral volt farsangi és ifjúsági klubdélután. Március elejétől a szüneteket kivéve péntek esténként sportfoglalkozást tartottunk. Csontváryról tartott előadást Mészáros Zsuzsa budapesti tanárnő. Húsvét a magyar népművészetben (Ugri), Irodalmi tűzijáték (Bényei), Néptánc bemutató (Barsi

Csaba) és kirándulások tarkították a programot. Kecskési-Tollas Tibor „Két part között” című műsorán a verseket Beregszászi Olga (ének, gitár) és Ujlaky Károly (szavalat) előadásában hallhattuk. Az ifjúsági évváró összejövetel DI Horváth Csaba niederschöckeli házában volt. Táncház, lángos, szalonnasütés állt a műsoron. Az '56-os évfordulón hagyományosan koszorúletétel és mise volt. Berményi Géza „Eldorádó” című filmje került bemutatásra.

1995 Januárban Dr. Deák Ernő ismertette a Központi Szövetség terveit és Dr. Cserján Károly az ausztriai magyarok identitás kérdéseivel foglalkozott előadásában. Bencsik András főszerkesztő (Budapest) „Magyarország visszafoglalása, avagy a konzervatizmus esélyei” előadását Beregszászi Olga és Ujlaki Károly műsora előzte meg. Médiaháború és társadalmi béke volt a címe Juhász László (Forchtenstein) előadásának. Léway Erzsébet az „Élő hanglemez”-zel, Simándy Józseffel beszélgetett. Kirándultunk a Schöckelre, Horváthéknál találkoztunk a tanévzárón. Októberben Beregszászi Olgát és férjét, Bencsik Andrást láttuk viszont a „Vér és Víz” című ünnepi műsoron. Vendégünk a „Somogy” est előadói Fodor A., Tüskés T. és Kelemen L., a lap szerkesztői voltak. Az évváró teadélutánon kiállítás és könyvcseré is volt.

1996 „Tizenkét ösvény” címen tartott előadást Dr. Hegedüs János (Bécs) Illosvay Ferenc irodalmi munkásságáról, amelyen az író özvegye is jelen volt. Ezzel végleg megszűnt a már majdnem elfelejtett, 1958-ban az újságszerkesztő Illosvay és a Diákszövetség között keletkezett konfliktus. Prof. Dr. Pap Gábor művészettörténész előadása a honfoglalástól a szentkoronáig vezette gondolatainkat. Dr. Udvarhelyi Olivér (Veszprém) előadásának „Istenkeresés az egyetemes és magyar történelemben” témát választotta. Megkésett márciusi megemlékezés volt a szombathelyiek „Tavaszi mozaik” zenés irodalmi műsora (Tóth A. és Kalmár M. vers/ének, Novák A. gitár és néptánc). P. Szabó Ferenc (Budapest/Róma) Prohászka Ottokár püspököt mutatta be, mint a II. Vaticanum előfutárját. A 40. évforduló alkalmából DDr. Németh Nándor volt diáktársunk „Merre tart a magyar gazdaság?” címet adta az ünnepi akadémián elhangzott előadásának. Az ünnepi misét Dr. Léber Mihály keszthelyi plébános mutatta be a gráci dómban. A Budapesti Énekes Iskola Mezei János és Bubnó Tamás vezetésével nem csak a misén, hanem azt követően a koszorúzáson is énekelt. Őket magyar családoknál helyezték el.

1997 április végéig háromszor volt „Táncház”. Dr. Bakay Kornéllal (Kőszeg) együtt kutattuk tabuk nélkül őstörténetünk titkait. Dr. Molnár Gézát hallottuk az ártéri gazdálkodásról, mint a kárpát-medencei folyamatosság alapjáról. Majd Pahota Károly volt nálunk Miskolcra, aki a békeszerződések máig kiható következményeiről beszélt. Dzsupsin Pál (Budapest) „Fúvom az éneket” saját készítette furulyákon, dudán játszott magyar pásztorzenét. Előadása táncműsorral zárult, amelyhez ő fújta a talpalávalót. A 4. Öregdiák-Találkozó (Negyven év képekben) résztvevői először a „Gösser”-ben találkoztak. A Carnerigasseban a szokásos „3 perc önmagamról” beszámolón részt vett Dr. Josef Krainer volt tartományfőnök is. Ő elismerését fejezte ki a Grácban végzett akadémikusoknak, mérnököknek, orvosoknak, Európában és a tengerentúlon elért szakmai eredményeikért. Erre a napra elkészült táblákon idéztük fel diákéletünket. A blumai fürdő megtekintése után egy Buschenschankban voltunk együtt. A jó uzsonna és borok elfogyasztása után, magyar népdalok dallamait vitte hazánk felé az esti szellő. Vasárnap mise után a Dombräu konyhája csendesítette éhünket. Az Ötvenhatos megemlékezésen ismét Németh Nándor beszélt „Magyarország útban Európa felé”.

1998 A Grácban tanuló magyar egyetemi hallgatók első hangversenyét hallottuk, magyar irodalmi betétekkel. Megtartottuk a már szokásos teadélután könyvcserével egybekötve. Március idusára ünnepi hangversennyel emlékeztünk. A Gráci Vonóshármas (Friessnegg, Wollinger, Csonka) játszott. A klubprogram keretében ismét elkezdődtek a gyermekdelutánok. Kettőn volt bábszínház, azon kívül Mikulásvárás. Juhász László az 1848-as magyar szabadságharc osztrák mártírjai emlékének szentelte előadását, majd bemutatta K. Tollas Tiborról készített „Egy század végnapjai” dokumentumfilmjét. Dr. Viga Gyula (Miskolc) „Gazdasági, műveltségi kapcsolataink a Kárpát-medencében” címmel tartott előadást. Radics Éva tanárnő (Felsőlövő) Kodály: Psalmus Hungaricusát és az aranyetszést ismertette meg hallgatóival. Ismét itt járt Nagy Gáspár és legújabb műveiből olvasott fel. Horváth István Nagykanizsáról a magyar költészet keresztmetszetét adta „Metszéspontok” című irodalmi estjén. A szombathelyi Madrigálkórus adott ünnepi hangversenyt '56 emlékére Nagy István karnagy vezényletével. Dr. Kontur István, a Budapesti Műszaki Egyetem '56-os bizottságától volt az ünnepi szónok Az ünnepség védnökségét Mag. Rudi Roth, a Magyar Köztársaság tiszteletbeli konzulja vállalta. Teadélután és táncház is volt. Az utóbbit Raisz Dávid vezette. Zsuffa István előadásának „A hit és a vízi munka” volt a témája. Az évet a diákok zenés irodalmi műsora zárta le. Egyetemistáink kis kamarakórusa Kodály Karácsonyi pásztortáncát és Bárdos Karácsonyi bölcsődalát énekelte Felsőörött a 30. „Nagykarácsony éccakája”-esten (Furulyás: Molnár Emília, karvezető: Patay Beáta).

1999 Január végén ifjúsági farsang volt. Az irodalmi teadélutánon S. Csoma János (Bécs) „Készülő számvetés” című verseskötetét mutatta be. Magyarország NATO-ba lépése előestéjén Dr. Szendrei László (Budapest) „Magyarország útban a NATO felé” című előadását szinkrontolmácsolásban hallottuk. Közös rendeztük az egyetem tolmácsképző intézetével. Március idusára a Gráci Művészeti Egyetem magyar hallgatóinak a hangversenyével emlékeztünk, amelyen Petőfi versek is elhangzottak. A „Népművészet mint nemzeti jelkép” című előadásban Viszoczky Ilona és Viga Gyula néprajzosokat hallottuk. Ady Endre halálának 80. évfordulóján emlékműsort rendeztünk a Felsőőri Katolikus Magyarok Munkaközösségével

együtt Felsőőrött és Grácban. Nagy Alajos színész/rendező (Budaörs) szavalt, id. Radics Éva tanárnő (Felsőőr) ismertette Ady műveit. Györe Emőke és Gál Szilvia játszottak fuvolán, Szabó Tibor csellózott, Patay Beáta vezényelte az egyetemisták kiskarát. A Klub és a Műszaki Egyetem közös rendezvénye volt Dr. Kontur István „Víz és táj” című grafikai kiállítása a Műszaki Egyetemen, amit Mag. Rudi Roth tiszteletbeli konzul nyitott meg. A zenei keretet Mályusz Gergely adta. A nemzetközi Hidraulikai kongresszus magyar résztvevőivel baráti esten találkoztunk. Sütő András és Lászlóffy Aladár szerzői estjén az Antal házaspár (Bécs) zenélt. Ezt közösen rendeztük a BPT-vel. Ebben az évben nyolc gyermekdelutánon foglalkoztunk a gyerekekkel. A programon játék, ének, barkácsolás, bábszínház, Mikulás és iskolai foglalkozás állt. Megegyezős alapján az őszi rendezvények honoráriumait a katolikus Lelkesi Tanács vállalta magára, mi az újságkiadás és postázás költségeit. Az '56-os ünnepi megemlékezés szónoka Dr. Bariska István kőszegi levéltáros volt és a kőszegi Haydn vonósnégyes adott hangversenyt. Dr. Vasvári Vilmos (Budapest) előadása „Szabadságharcaink Európa történetében” címmel a szellemi szabadságmozgalmakról adott tájékoztatást. A magyar őskultúra napján a miskolci Mandorla Egyesület előadói Rózsa György, Dr. Lakatos Zoltán, Rostás László, Sólyom Ferenc az „Ezredévforduló” hazai programjából adtak tömör összefoglalót. Dr. Bariska István (Kőszeg) Nyugat-Magyarország régiójának térségkonfliktusait vázolta fel előadásában, melyet táncház követett. Bárdos Lajos születésének 100. évfordulóján Kenessey László karnagy tartott megemlékezést. Az előadás keretében fellépett az egyetemisták kiskara.

EGY KIS STATISZTIKA

A következő statisztikai adatokat a Magyar Egyetemisták Szövetsége (Grác) 1958/59-es tanulmányi év beszámolójából vettük át. Ezek a téli szemeszter eredményeit mutatják, mert a nyári szemeszter vizsgáit az 59/60-as év elején is le lehetett tenni.

A magyar hallgatók száma	1958/ 59 tanulmányi év (téli szemeszter)			1960/61	1961/62
egyetemen (Karl-Franzens Universität)	67			(49)	44*
Műszaki Főiskolán (Technische Hochschule)	59			(46)	46*
Összesen:	126			(95)	90*
Ösztöndíjak:	Rockefeller	Free Europa	ösztöndíj nélküli diákok	Összesen	
Egyetem:	63 (48) 25*	2 (-) -*	2 (1) 19*	67 (49) 47*	
Főiskola	46 (45) 22*	1 (1) 1*	12 (-) 23*	59 (46) 46*	
Összesen	119 (93) 47*	3 (1) 1*	14 (1) 42*	126 (95) 90*	

Tanulmányi irányok (szakok) szerint

Egyetem	58/59	60/61	61/62	Főiskola	58/59	60/61	61/62
tolmács/ nyelvűfőiskola	12	7	6	gépészmérnök	21	14	10
tolmács/jog	2	2	1	villamossági	14	8	8
tolmács/ pszichológia	1	1	1	tervező-építész	11	11	9
tolmács/geológia	1	1	1	építész	4	4	3
tolmács/ művészettörténet	1	1		kémia	8	8	6
művészettörténet (régészet)	2	1/1	1/1	papír	1	1	1
történelem/ (földrajz)	1	(1)	(3)				
germanisztika	1						
orvosi	12	8	8				
gyógyszerészet	13	8	10				
testnevelés/ földrajz	?	6	7				
jog	6	5					
teológia	1						
kémia	6	5	3				

1960/61-ben: 1 jogász, 3 tolmács, 1 tervező-építész, 1 gépészmérnök fejezte be tanulmányait. Sajnos a tanulmányok befejezéséről nincs több feljegyzésünk sem előbbiről, sem későbbiről.

ELŐADÓK 1968-1999

DDr. Neuburg Erich, DI Berki Gábor, Mauschwitz Emmi, Haas György, P. Veit Vazul, v. Lengyel Béla, Dr. Hanák Tibor, Dr. Karl Albrecht Kubinsky, Kecskési-Tollas Tibor, Dr. Juhász László, DI Fábián László, Majtényi, Szilágyi, Giczy Ronald, Illyés Kinga, Szabó József, Marosi László, Dr. Deák Ernő, Veress Dániel, Jozé Hradil, Szunyog S., Varga József, Dr. András Imre, Dr. Morel Gyula, Dr. Szabó Ferenc, Gogolák Lajos, Frankl Robert, Prasch Antal, P. Vongrey Félix, Prof. Arányi-Aschner György, Prof. Békés Gellért, Cs. Szabó László, Dr. Bévárdi Sándor, Haas György, Dr. Varga László, Dr. Magyar Imre, Dr. Skultéti Csaba, Csíki László, Panel Zoltán, Tolvaj Ferenc, Lázár Dezső, Farkas Árpád, Gálfalvi, Bajor, Bálint, Csíki, Jakab, Magyar, Nemes, Dr. Csonka Emil, Mózsi Ferenc, Rédei József, Zsille Zoltán, Nagy Gáspár, K. Kovács Zoltán, Palotai István, Liszt Ferenc Kórus (Bécs), Ferdinándy György, Lévy Erzsébet, Svenda-Szinvai-Krizsán/kiállítás, Fonyódi iskolások/ének, tánc, Dr. Szieber Edit, DI. Dr. Molnár Jenő, Dr. Gömbös Ferenc, Jánosházi énekkar, P. Hankovszky Jácint, Mészáros Zsuzsa, Dr. Cserján Károly, Bencsik András, Beregszászi Olga, Hegedüs János, a „Somogy” szerkesztői, Dr. Pap Gábor, Dr. Udvarhelyi Olivér, Dr. Léber Mihály, Budapesti Énekes Iskola, Dr. Bakay Kornél, Dr. Molnár Géza, Pahota Károly, Dzsupsin Pál, Gyurkovics Tibor, Gráci Vonóshármas (Friessnegg, Wollinger, Csonka), Dr. Viga Gyula, Prof. Radics Éva, Madrigálkórus Szombathely, Dr. Zsuffa István, Dr. Szendrei László, Viszoczky Ilona, Dési H. Általános Iskola (Szombathely), Nagy Alajos, Dr. Kontur István, Sütő Antal, Lászlóffy Aladár, Kőszegi Haydn Vonósnégyes, Dr. Vasvári Vilmos, Mandorla Kulturális Egyesület (Miskolc), Kenessey László, Dr. Fábián Károly, Dr. Borbándi Gyula

VEZETŐSÉGI TAGOK 1968-TÓL

Elnökök: Ugri Mihály, DI Horváth Csaba, Dr. DI Vasvári Vilmos, OSR Prof. Mag. Páll Sándor

Titkárok: DI Vilics István, Dr. Farkas Béla, Dr. Prash Kurt, Ugri Mihály, DI Horváth Csaba

Pénztárosok: Tanai Ildikó, DI Horváth Csaba, Dr. Prasch Kurt, Tarcsay József, Tarcsay Tünde, Horváth Róbert

Sportfelelősök: Horváth Róbert, Bodó Zsombor, Molnár András, Balogh Andrea

Jegyzők: Dr. Zimics Béla, Mag. Horváth Teréz, Mag. Molnár Ottó, Maurer Ildikó

Ellenőrök: DI Horváth Miklós, Dr. techn. Molnár Jenő, Raffai Mária, Mauer Ildikó, Szombath László, Korodi Erzsébet, Steeb-Zichy Magdolna, Sík Margit, Tarcsay Éva

LÉTSZÁMVÁLTOZÁSOK, ÖSZTÖNDÍJAK, SZOCIÁLIS TÁMOGATÁSOK, EGYÉB AKTIVITÁSOK:

1958-ban egyedül csak az USA-ba 18 hallgató vándorolt ki. Utánpótlás az ausztriai magyar gimnáziumokból jött. A létszám változásában szerepe volt még annak is, hogy egyesek feladták tanulmányaikat. Az első időben meglehetősen könnyű volt ösztöndíjhoz jutni. 1959-ben a Műszaki Főiskola kötötte szigorú előfeltételekhez az ösztöndíjat és ellenőrizte annak betartását. Az első évben 14 diáktól vonták meg. Az egyetemen 1960-ban ellenőrizték a tanulmányi eredményeket. A Diákszövetségnél kellett igazolni a tanulmányi előmenetelt. A hallgatók 30%-t érintette a Rockefeller ösztöndíjak csökkentése. A diákok megszavazták, hogy egy-egy személy kapjon inkább kevesebbet, de ne változzék az ösztöndíjban részesülők száma. Ez a szolidaritás jellemezte a diákok szociális beállítottságát. Ösztöndíj ügyben a Diákszövetség szoros kapcsolatot tartott az egyetem és a főiskola illetékes grémiumaival. Egyesületünk szociális, kulturális és sport tevékenysége különböző szervezetek támogatásától függött. Ösztöndíjat a Rockefeller Alapítvány, az osztrák Belügyminisztérium, a Szabad Európa (SZER) folyósított. 1959 februárjától a Belügyminisztérium ösztöndíjait is a Rockefeller Alapítvány fizette ki. 1965-ben az ösztöndíjak megszűntével a Siedlungsgenossenschaft Heimat Österreich megduplázta az United Nations Association of Britain and Nordhein Ireland támogatását és 38.000.- öS támogatást nyújtott a diákoknak. Összesen 36.000.- öS-t kaptak azok, akik 1964 végével elvesztették a Rockefeller Ösztöndíjat, - de tanulmányaikat még 1965 első félévében befejezték. Négyen, havi 800.- öS-t kaptak, 12-en részesültek 1000.- öS egyszeri segélyben. A maradékból még 1966-ban is adtak támogatást. Dr. Max Pietsch a vezetőség segítségét kérte a segély odaítéléséhez. A későbbiekben felajánlotta segítségét az osztrák állampolgárság megszerzéséhez.

A kultúr- és sportprogram szervezési költségeire, az irodai kiadások fedezésére, a Kulturcentrum és a barakk üzemeltetési költségeire a bécsi és gráci Magyar Menekültügyi Szolgálat, a Karitás és a Katholische Akademikerverband Graz, az Angol Vöröskereszt, a Lions Club, az YMCA/YWCA adott pénzt. Legtovább Amerikából jött támogatás.

A Diákszövetség segélyakciói Karácsonykor ajándékot kaptak diákjaink és az egyesület segítségével bankkölcsönökhöz jutottak. 1959 nyarára nyolcan kaptak munkahelyet Németországban a Mercedes-Benz műveknél. Három személy 500-500 öS-es támogatást kapott. A Sárkány házaspár leányát támogattuk, akinek meneküléskor akna roncsolta szét a lábát. 1960 karácsonyán három menekült vendégünk volt. Ezek közül kettőnek a lába meneküléskor lefagyott. Gyűjtöttünk a tibeti menekülteknek. Egyik akció keretében hivatalosan elengedte a vezetőség az egyesülettel szembeni tartozásokat. Volt év, amikor a magyar diákok ingyen látogathatták a Gráci Vásárt. 1962-ben eltörölték a tagok tartozásait. Később

többször felvetődött egy tanulmányi és szociális alap létrehozása, amely sajnos nem valósult meg. Szükség esetén azonban segítettek a világon szétszórott öregdiákjaink (H. Károly esete). 1958-ban megalakítottuk a Nemzetőr Baráti Kört. A nyolcvanas években 36 erdélyi menekült családnak küldtünk csomagot. Bekapcsolódtunk a Kolozsvári Opera javára indított akcióba. Segítettük az autóbusz-szerencsétlenségek (Debrecen, Kőszeg) sebesültjeit, a hozzátartozókat. Megszerveztük a kőszegieiek hálahangversenyét.

Az egyesület egyéb aktivitásai Amikor a Kádár-korszak először képviseltette magát a Gráci Vásáron, magyar diákok kivágták a zászlóból a rezsim címerét. Az otthoniak ismeretlen tettes ellen feljelentést tettek. Nem volt következménye. A helybeli sajtó és a Nemzetőr beszámolt az 1960 áprilisában történekről. A KPÖ nagy betűkkel hirdette plakátjain „Magyar Rapszódia”, amelyen a híres Rajkó Zenekar játszott. Kisbetűvel jelezték, hogy Lenin évfordulót ünnepelnek. Több, mint húsz magyar diák is részt vett az ünnepségen. Amikor a szónok Lenin elvtársnak köszönte meg, hogy szabadon élhetünk, az általános tapsba kapcsolódtak diákjaink is, de ők nem hagyták abba a tapsolást. Közöttük és a kommunista hallgatóság között véres verekedés keletkezett. A rendbontó magyarok a Paulustorban rács mögött töltötték az éjszakát. Másnap szabadultak. Az itteni újságok a kommunista „Wahrheit” kivételével a diákok mellett foglaltak állást. Willi Brand gráci látogatásakor ajándékot kapott a Diákszövetségtől. Afrikai fiatalok részére többen előfizették a Nemzetőr angol nyelvű kiadását. Támogattuk az Andauban felállítandó emlékoszlop gyűjtési akciót.

Kapcsolatunk a helyi biztonsági szervekkel Általában megállapítható, hogy a biztonsági szervek és az egyesület között mindig jó viszony volt. Ezt 1957-ben az első évfordulóra tervezett rendezvény betiltása zavarta meg. 1972-ben volt még egy eset, amikor a rendőrség behívatta az elnököt és a titkárt, mert Wiesenthal Simon protestált a bécsi rendezvény szónoka K. Tollas Tibor ellen. Feltételezték, hogy Tollas Tibor Grácban is fellép. A helybeli szervezetek feladata volt ennek megakadályozása. Ajánlották, hogy az estére meghirdetett előadás hivatalosan ne az egyesület, hanem privát személy rendezvénye legyen, mert belátták, hogy nem tudjuk lemondani. Miután tisztázódott, hogy az est folyamán Dr. Juhász László Bécs magyar emlékei című könyvét mutatja be, a rendőrségnek nem volt kifogása az est megtartása ellen.

EGYESÜLETI TEVÉKENYSÉGEK 2000-2006

2000 Előadások: Kovács Jenő (Szombathely) „A határon túli magyarság helyzete a Kárpát-medencében”, Dr. Viga Gyula (Miskolc) „A magyar népi építészet és lakáskultúra”, Dr. Semjén Zsolt (államtitkár) „Egyházpolitika a Magyar Millennium esztendejében”, Csányi Béla (hidrobiológus) „A Tisza ciánszennyezése”, Pelz Katalin (nyelvész, Pécs) „A kétnyelvűség megjelenése a mindennapi nyelvhasználatban”, Dr. Hegedüs János (Bécs) Ilosfalvi Ferenc műveiből olvas az özvegy jelenlétében. A Magyar Katolikus Közösséggel együtt két ifjúsági hangversenyt rendeztünk diákjaink megsegítésére. A tiszteletdíjat a fellépő diákok kapták. Ifjúsági és gyerekprogramok: 4 táncház, 23 labdarúgás, 22 egyéb sport, 5 hétvégi iskola, 9 gyerekdélután, kirándulás a Thalersee-hez, a Mandragora Bábszínház előadása, Mikulás-est. Egyéb programok: közgyűlés, évzáró, koszorúzás, újságszerkesztés, -postázás.

2001 Előadások, ünnepségek: Vitafórum „Összefogással az ausztriai magyarok jövőjéért” (Dr. Szabó Mátyás és Dr. Deák Ernő), Teadélután, Zenés megemlékezés 1848 március idusára (a gráci magyar egyetemisták hangversenye). Rába Mária „Jeles napok” (MKK-el együtt), a Központi Szövetség Közgyűlése Grácban. Méhes Károly (író, Pécs) saját műveiből olvas. „Babits emlékest” a Magyar Katolikus Közösség és az Egyesület rendezésében. Táncház. „Bartók Béla és Kodály Zoltán jelentősége a modern zenében” (Prof. Arányi-Aschner György), Anyák napi ünnepség. „Árvizek a Tiszán 1997-2001” Dr. Csicsely András (Miskolc). Körmend város vegyeskarának zenés irodalmi műsora a 45. évforduló alkalmából, amelyről a Magyar Televízió is hírt adott. DDr. Németh Nándor előadása „Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozás előtt”. A Forum Hungaricum jótékonyági hangversenyéhez adtunk segítséget. A fiatalokat hetente sport, torna, focizás, valamint jour-fixe (film-fórum-beszélgetés) és a hagyományos „évzáró buli” várta. Lehetőség szerint táncház és gyalogos, kerékpáros kirándulás, síelés álltak a programon. A kicsiket gyerekdélutánra, bábszínházba, zenés játszóházba, farsangi bálra hívtuk, és decemberben Mikulás várta őket.

2002 Előadások: Kovács Dénes „Erdélyi képzeletbeli körút”, „Március idusa” (kőszegi előadóval), Balázs Géza „Új szavak, jelenségek a mai magyar nyelvben”. Szemtanúk kerekasztal beszélgetése 1956-ról. Dr. Günther Bernhard „Corvin Mátyás és Stájerország magyar megszállása”. (Tolmácsolás). Vinoczky Ilona, Viga Gyula „A matyók. '56-os forradalmunk és szabadságharcunk eredményei – negyvenhat év után”. (Nagy Alajos, Sipos Cecília, Tótpál Szilvia). „Burgenland keletkezéséről” Dr. Somogyi László tartott előadást. Az Öregdiák-találkozót 5. alkalommal rendeztük meg. A Teadélután háziasszonyai Pfitzner és Bittermann-né voltak. A Zenés játszóházat Horváth Guidoné vezette, a bábszínházi előadásokat az Obernoster házaspár tartotta meg. A fiatalok Grác környékére, Reinbe, a steinbergi csillagvizsgálóhoz, Stübingbe kerékpárral, a göstingi várhoz gyalog kirándultak. Részt vettek egy vadvízi evezésen a Salzán. Volt közgyűlés, jour fix, évzáró buli, hímestojásfestés, filmbemutató. Békés megyei képviselőknek megmutattuk Grácot.

2003 A BKA (Bundeskansleramt) és az Illyés Közalapítvány a Határontúli Magyarságért támogatásai helyes felhasználása miatt figyelembe véve az előírt feltételeket felosztottuk a MEÖK és a MKK között a kérvények objektumait. Egyesületünk a GMÚ kiadásaira, a gyermekprogramok költségeire és részben a terembérekre ad be kérvényeket. Új programot indítottunk elnökünk Páll Sándor kezdeményezésére „Kerekasztal-társalgás” címmel. Erre 10 alkalommal került sor a Gösser vendéglőben. Az előadásokat a MKK egyedül, a két megemlékezést velünk együtt rendezte. Mi fedeztük a terembéreket. A szokásos teadélután háziasszonyai ezúttal Mag. Berger Mária és Tarcsay Éva voltak. A márciusi ünnepi hangversenyt Mészáros Nóra szervezte. Az októberi megemlékezésen a Pécsi Szent Mór Katolikus Iskolaközpont Énekkara lépett fel. Mi városvezetést és kirándulást szerveztünk nekik. A hőesés miatt csak a Plabutschra mentek. Az adventi hangversenyt Schultz Tamás szervezte. Kilenc bábszínházi előadást és hat zenés játszótér rendeztünk. Az utóbbit ösztönl Kiss Ildikó vezette. Két kirándulás, négy sportfoglalkozás és az év végi buli várta a fiatalságot

2004 A teadélután háziasszonyi teendőit ismét Mag. Berger Mária és Tarcsay Éva vállalták magukra. Mi szerveztük a négy közös rendezvényt. A március 15-i ünnepség teljes programját a Bécsi Liszt Ferenc kórus adta. Dr. Szabó János győri ügyvéd, az Antall-kormány földművelési minisztere tartotta az ünnepi megemlékezést, amely eltért az általános sablontól. Tárogatójátékával befészkelte magát a hallgatók szívébe. Az énekkar néhány tagja szavalt. Diákkórusunk emlékeit elevenítette fel a kórus, mely 48-as dalokat énekelt Simon Márta vezetésével, aki testvérével, Lévy Tiborral szólístaként is fellépett. Zongorán kísért Csipkó László. A programot városi vezetés, közös ebéd, kirándulás (Thal, Rein, Strassengel) zárta le. A gráci háziasszonyok kitétek magukért. A tiszteletdíjat a MKK állta, a teremért és a kisebb költségeket pedig a MEÖK. A tavaszi hangversenyt Schultz Tamás rendezte, a teremért minket terhelt. Mi rendeztük a koszorúzást a Dómnál. Azt követően megemlékezés 1956-ról a Szemináriumban. A résztvevőket Páll Sándor köszöntötte, majd rövid emlékműsor következett. Ugri Mihály gondolatainak Csonka Vince csellósólója és Miklós Réka szavalata adta a keretet. Az est fénypontját Dr. Varga Sándor pozsonyi történész „A Forradalom és a magyar kisebbségek - 1956” című előadása jelentette. Az előadót a MKK hívta meg, ellátásáról a MEÖK gondoskodott. A Központ Szövetség és a MEÖK közös rendezvénye volt. Dr. Deák Ernő Böröndi Lajossal folytatott érdekesítő beszélgetést a „Vallomások versben és prózában” szerzői esten. A versek, melyeket Miklós Réka átszellemülten, művészi fokon adott elő, a barátság és együvé tartozás szoros hálóját vonták az egyként gondolkodó író és hallgatók köré. Az EUROSÓ záró rendezvénye után egy kisebb baráti kör meghívta vacsorára Dr. Schmidt Mária történészt, a „Terror Háza” főigazgatóját. Lenyűgöző beszélgetésben volt részünk. A Kerekasztal-társalgáson tizenegyszer találkoztunk. Ebben az évben kilenc-kilenc alkalommal volt bábszínház és zenés foglalkozás. Az ősszel beindított és megtartott három Magyar Táncház kiadásait a résztvevők vállalták magukra. Szervezője Petritz Judit, vezetője Kovács Krisztián volt. Két kirándulás teliholdnál vezetett a Schöckelre.

2005 Előadások: Ezekkel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy miután a Táncház támogatását mi kérvényeztük, a gyermekfoglalkozások rendezése a MKK kezébe került. Társrendezői voltunk az ötvenhatos megemlékezésnek és a Bartók-estnek. November 5-én „Ötvenhat üzenete a nagy évforduló küszöbén” címmel Hajdu Szabolcs tartott előadást, Jánosi Antal filmrendező pedig a „Magyar Fohász” és „Ragyogj te mennyei fény” című rövidfilmjeit ismertette és vetítette a megemlékezésre összejötteknek. Bartók Béláról Szabó Miklós, egyik legismertebb Bartók szakértő, tartott felejthetetlen előadást. A „Magyar Táncház” tanfolyam nyolc alkalommal adott lehetőséget a résztvevőknek a különböző magyar néptáncok alaplépéseinek, valamint azok kombinációinak elsajátítására. Támogatja a BKA és az Illyés Közalapítvány a Határon Túli Magyarságért. A Kerekasztal-társalgás összejövetelei nyáron sem maradtak el. Volt teadélután. Az anyanyelvi iskolai oktatásért megtartott szülői értekezleten a szülőket tájékoztattuk a jogi helyzetéről, a gráci lehetőségekről és szorgalmaztuk a gyermekek beiratását. Vitaest az ausztriai magyarok jelenéről és jövőjéről. Dr. Deák Ernő előadása után Radda István vezette a vitát, mely elemezte a gráci helyzetet és sok új szempontot vetett fel jövőnkkel kapcsolatban. Az est értékelése a GMÚ két következő számaiban jelent meg. Az év folyamán néhány hét végi kirándulást rendeztünk, és az ősszel háromszor volt futóprogram. A GMÚ elérte 6. évfolyamát.

2006 A Magyar Táncház nyolc alkalommal, a Kerekasztal-társalgás tizenkétszer került megrendezésre. Ebben az évben különösen érezhető volt az összefogás. Az öregdiákok mellett fiatalok, újonnan jöttek is részt vettek a találkozásokon. Nem maradt el a teadélután. „Ki mit tud?” szellemi vetélkedőt rendeztünk iskolásoknak. Évtizedes gyakorlatunktól eltérve németül tartottunk meg két előadást. Mag. Edda Engelke „Die Aufnahme ungarischer Flüchtlinge in der Steiermark 1956” című előadásában a tartományi levéltárban végzett kutatásai eredményét ismertette. Ez volt az első alkalom, amikor átfogó képet kaptunk a hivatalos szervek sokrétű munkájáról, a kitűnő szervezésről, de a hiányosságokról és problémákról is. Egy-egy felvázolt menekült-sors felelevenítette bennünk saját menekülésünket Mag. Andreas Gémes „Die Reaktion des neutralen Österreich auf die ungarische Revolution 1956”. A fiatal történész (magyar gyökerekkel) ismertette Ausztria helyzetét, diplomáciai állásfoglalását. Felsorolt néhány konfliktust, példákat hozott fel a kémkedéssel és annak megakadályozásával kapcsolatban. Kommunista sajtótámadásokról adott hírt, melyek magyarázatot adnak az akkori osztrák kormány menekültekkel kapcsolatos intézkedéseiről, szilárd állásfoglalásáról. Mint 1957 óta minden évben, az 50. Évforduló alkalmából is elhelyeztük a Dómnál

az „Emlékezés és emlékeztetés koszorúját”. Ez alkalommal ünnepélyesebb keretben. Nagy megtiszteltetésben részesültünk november 4-én Dr. Egon Kapellari, a Graz-Seckau Egyházmegye püspöke személyesen celebrálta a Dómban az ünnepélyes emlékmisét, amelyen Dr. Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát prédikált, Kodály Missa Brevis-ét énekelte a dómkórus magyar szólistákkal. A székesegyház plébánosa 350-re becsülte a résztvevők számát. Mise után még több, mint kétszázan vettek részt az agapén. Az italokról Mag. Rudi Roth gondoskodott. Az asszonyaink készítette pogácsák nagy sikert arattak. A rendezés elsődlegesen a MKK kezében volt, egyes feladatokból azonban mi is kivettük részünket. A kiadásokat közösen fedeztük. Közben kihasználtuk az évforduló érzelmi hullámát és öregdiákjainkat megkértük '56-os és menekülési emlékeik megírására. Ezt tartja most kézben a Tisztelt Olvasó.

A beszámoló eddigi pontjai nem merítik ki az 50. évfordulóval kapcsolatos tevékenységünket. A különböző tartományi, városi és egyetemi rendezvényeken nem csak részt vettünk, hanem azok előkészítésében is segítségére voltunk a mindenkori rendezőknek. Így a Forum Hungaricummal együtt összeállítottuk az '56-os és a meghívandó magyarok névsorát. Ezáltal tudtak a rendezők a tartományi, városi, levéltári, egyetemi rendezvényekre, fogadásokra minket, magyarokat is meghívni. Emléktárgyakat adtunk a tartományi levéltár kétnapos szimpóziumára, ahol Dr. Molnár Jenő a szemtanúk beszélgetésén szerepelt, és a hozzászólók egy része a mi körünkől került ki. Különösen a. o. Univ. Prof. Dr. Teibenbacher munkáját támogattuk: A ReSOWi-Zentrum „Ungarn 1956 Flucht - Endpunkt Graz” kiállításához több egyéni és egyesületi emléktárgyat adtunk. Ezen kívül szorosan együttműködtünk a rendező professzorral. Ő több személlyel készített interjút az Oral History-Archiv részére. Az interjúalanyokat, akik sorainkból kerültek ki, mi ajánlottuk a professzornak. Azon kívül interjúk készültek a Video History-Archivnak is. Az ORF rádió és TV műsorán és a Kleine Zeitung lapjain is szerepet kaptak öregdiákjaink. A gráci főtéren megrendezett „Ungarntag” programjában Benedek Pál megrendítő szavakkal ismertette menekülését és mondott köszönetet a stájer népnek. A „Büro der Erinnerungen” is gazdagodott magyar emléktárgyakkal. A Központi Szövetség kiállítására a Gráci Akadémiai Kiadó 1957-ben indított „Magyar Könyvbarátok” sorozat néhány kötete mellett a diákélet kezdeti idejéből adtunk át fényképeket. A 2002-es új egyesületi törvény előírása alapján elnökünk a nyáron kidolgozta a szükséges alapszabályváltoztatást, melyet a decemberben megtartott közgyűlés elfogadott, és felterjesztettük a felügyeleti hatósághoz. Az év folyamán a megemlékezések mellett ismét előtérbe került az egyesület jövőjének a kérdése, amely az öregdiákok és ezzel a jelenlegi felelős vezetők előrehaladott kora miatt egyre sürgetőbb megoldásra int. Reméljük, hogy ez a segélykiállítás meghallgatásra talál fiatalabb generáció soraiban.

Néhány szó a Gráci Magyar Újságról Első alkalommal 1996-ban állítottuk össze a Gráci Magyar Egyesületek és Közösségek Műsorismertetőjét, amely felváltotta a korábbi meghívókat. 2000 szeptemberéig Gráci Magyar Műsorismertető néven volt ismert. Vasvári Ágota szerkesztőtársaival együtt továbbfejlesztette. Azóta Gráci Magyar Újság a neve. Szerkeszti és a Bundeskanzleramt támogatásával kiadja a Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubja. Évente kéthavonta, ma már 12 oldalon, 460 példányba jelenik meg. Ellenszolgáltatás nélkül kapják az olvasók. A szerkesztőség összetétele nem állandó cikkírókból áll. Főszerkesztők: 2000 szeptembertől Vasvári/Szendrei Ágota, a 3. évfolyam 2. számától Tóth Jakab, az 5. évfolyam 2. számától Tóth Bence, majd a 7. évfolyam 1. számától Mag. Petritz Judit. A szerkesztőségi munkatársak engedjék meg, hogy nevük felsorolása helyett köszönetet mondjak nekik önzetlen munkájukért. Különösen köszönet illeti azokat, akik évek óta hűségesen végzik a szerkesztői teendőket. Büszkék vagyunk arra, hogy a Gráci Magyar Újság 2006 tavaszától Ferenczi Dávid jóvoltából önálló weboldallal (www.gmuonline.net) is rendelkezik.

Ezen a néhány oldalon csak röviden összefoglalva lehetett bemutatni 50 év közösségi életének történetét. Remélem, hogy e sorok olvasása másokat is buzdít az emlékek, élmények megírására.

Ezúttal mondok mindenkinek köszönetet, akik valamilyen formában hozzájárultak és járulnak önként vállalt munkájukkal, támogatásukkal az egyesület életéhez, fennmaradásához.